

САНХҮҮ БҮРТГЭЛИЙН ГАЗАР

МОНГОЛБАНК

САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАН
/2021 ОНЫ 2 ДУГААР УЛИРАЛ/

АГУУЛГА

АШИГ, АЛДАГДАЛ БА БУСАД ДЭЛГЭРЭНГҮЙ ОРЛОГЫН ТАЙЛАН.....	1
САНХҮҮГИЙН БАЙДЛЫН ТАЙЛАН.....	2
ӨМЧИЙН ӨӨРЧЛӨЛТИЙН ТАЙЛАН.....	3
МӨНГӨН ГҮЙЛГЭЭНИЙ ТАЙЛАН.....	4
САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАНГИЙН ТОДРУУЛГА	
1. Банкны тухай ерөнхий мэдээлэл	2
2. Санхүүгийн тайлангийн тогтолцоо, тайлан бэлтгэх үндэслэл болон толилуулга	2
3. Нягтлан бодох бүртгэлийн бодлого болон толилуулгад орсон өөрчлөлтүүд	3
4. Нягтлан бодох бүртгэлийн гол бодлогууд	4
5. Нягтлан бодох бүрггэлийн гол үнэлэмж, тооцоолол болон төсөөллүүд	14
6. Хүү, түүнтэй адилтгах орлого	16
7. Хүү, түүнтэй адилтгах зардал.....	16
8. Алт, үнэт металын арилжааны болон үнэлгээний цэвэр ашиг	16
9. Санхүүгийн үүсмэл хэрэгслийн цэвэр алдагдал	17
10. Гадаад валютын арилжааны болон ханшийн тэгшитгэлийн цэвэр (алдагдал)/ашиг.....	17
11. Санхүүгийн хөрөнгийн үнэ цэнийн бууралтын алдагдал	17
12. Үнэт цаасаарх хөрөнгө оруулалтын арилжааны ашиг	17
13. Өрийн бичгийн бодит үнэ цэнийн өөрчлөлтийн алдагдал.....	18
14. Үйл ажиллагааны бусад орлого.....	18
15. Үйл ажиллагааны болон бусад зардал	18
16. Мөнгө, түүнтэй адилтгах хөрөнгө.....	18
17. Гадаадын санхүүгийн байгууллагуудад байршуулсан хөрөнгө	19
18. Дотоодын банкуудад олгосон зээл.....	20
19. Өрийн үнэт цаасаарх хөрөнгө оруулалт	21
20. Өмчийн үнэт цаасаарх хөрөнгө оруулалт.....	23
21. Урвуу буцаан худалдан авах хэлцэл	23
22. Алт, үнэт метал	24
23. Эрдэнэсийн сан	24
24. Санхүүгийн үүсмэл хэрэгсэл	25
25. Засгийн газрын үнэт цаас	25
26. Бусад хөрөнгө	26
27. Үндсэн хөрөнгө ба биет бус хөрөнгө	30
28. Гүйлгээнд гаргасан бэлэн мөнгө	31
29. Төв банкны үнэт цаас	31
30. Засгийн газрын харилцах, хадгаламж	32
31. Дотоодын банкуудын харилцах, хадгаламж	32
32. Гадаад өр төлбөр	33
33. Бусад өр төлбөр	33
34. Дүрмийн сан болон бусад нөөц сангүуд.....	34
35. Болзошгүй өр төлбөр ба үүрэг хариуцлага.....	35
36. Холбоотой талуудын ажил гүйлгээ.....	36
37. Санхүүгийн эрсдэлийн удирдлага.....	37
38. Бодит үнэ цэнийн хэмжилт.....	51
39. Хэмжилтээр нь ангилсан байдлаар санхүүгийн хэрэгслийг толилуулах нь.....	53
40. Өөрийн хөрөнгийн удирдлага	56

**САНХҮҮГИЙН БАЙДЛЫН ТАЙЛАН
2021 ОНЫ 2 ДУГААР УЛИРЛЫН БАЙДЛААР**

ХӨРӨНГӨ

	тодруулга	2021.06.30	2020.12.31
	сая төгрөг	сая төгрөг	сая төгрөг
Бэлэн мөнгө	16	230,950	233,373
Гадаадын санхүүгийн байгууллагуудад байршуулсан хөрөнгө	17	6,474,526	4,517,392
Дотоодын банкуудад олгосон зээл	18	689,577	461,314
Өрийн үнэт цаасаарх санхүүгийн хөрөнгө оруулалт	19	5,705,548	5,275,129
Өмчийн үнэт цаасаарх санхүүгийн хөрөнгө оруулалт	20	6,595	6,595
Буцаан худалдан авсан гэрээ	21	3,052,578	4,816,068
Мөнгөжсөн алт, үнэт метал	22	2,319,976	1,785,857
Эрдэнэсийн сан	23	1,072,712	1,071,665
Санхүүгийн хэрэгсэл	24	105,598	156,419
Засгийн газрын үнэт цаас	25	230,301	227,407
Бусад хөрөнгө	26	353,077	423,673
Үндсэн ба биет бус хөрөнгө	27	114,431	115,201
Борлуулах зорилготой хөрөнгө		6,280	6,280
НИЙТ ХӨРӨНГӨ		20,362,149	19,096,373

ӨР ТӨЛБӨР

Гүйлгээнд гаргасан бэлэн мөнгө	28	1,173,680	991,470
Төв банкны үнэт цаас	29	9,801,018	7,952,438
Засгийн газрын хөрөнгө	30	1,897,372	2,132,025
Банкуудын хөрөнгө	31	3,537,258	3,871,397
Санхүүгийн хэрэгсэл	24	340,468	303,501
Гадаад өр төлбөр	32	5,967,943	5,789,508
Бусад өр төлбөр	33	528,816	365,317
НИЙТ ӨР ТӨЛБӨР		23,246,555	21,405,656

ДҮРМИЙН БОЛОН НӨӨЦИЙН САН

Дүрмийн сан	34	60,000	60,000
Хуримтлагдсан алдагдал		(4,900,384)	(4,327,545)
Бусад сан	34	1,955,978	1,958,262

НИЙТ ӨӨРИЙН ХӨРӨНГӨ

34	60,000	60,000
	(4,900,384)	(4,327,545)
34	1,955,978	1,958,262
	(2,884,406)	(2,309,283)

НИЙТ ӨР ТӨЛБӨР БА ӨӨРИЙН ХӨРӨНГӨ

20,362,149 19,096,373

ЕРӨНХИЙЛӨГЧ**ДЭД ЕРӨНХИЙЛӨГЧ****САНХҮҮ БҮРТГЭЛИЙН ГАЗРЫН ЗАХИРАЛ****ТАЙЛАН МЭДЭЭ, БОДЛОГЫН ХЭЛТСИЙН ЗАХИРАЛ**

Б.ЛХАГВАСҮРЭН

Г.ЭНХТАЙВАН

Ц.ГАРЬД

Ц.ЭНХМӨРӨН

**ДЭЛГЭРЭНГҮЙ ОРЛОГЫН ТАЙЛАН
2021 ОНЫ 2 ДУГААР УЛИРЛЫН БАЙДЛААР**

	тодруулга	2021.06.30 сая төгрөг	2020.12.31 сая төгрөг
Хүү, түүнтэй адилтгах орлого	6	293,699	694,862
Хүү, түүнтэй адилтгах зардал	7	(549,006)	(1,095,830)
ХҮҮГИЙН ЦЭВЭР ОРЛОГО/(ЗАРДАЛ)		(255,307)	(400,968)
Алт, үнэт металын арилжааны болон үнэлгээний ашиг/(алдагдал)	8	(110,671)	879,608
Санхүүгийн үүсмэл хэрэгслийн цэвэр алдагдал	9	(115,617)	(381,196)
Гадаад валютын арилжааны болон ханшийн тэгшитгэлийн алдагдал	10	(45,470)	(459,090)
Санхүүгийн хөрөнгийн үнэ цэнийн бууралтын алдагдал	11	(36,320)	(81,355)
Үнэт цаас арилжааны болон үнэлгээний ашиг/(алдагдал)	12	(211)	3,171
Өрийн бичгийн бодит үнэ цэнийн өөрчлөлтийн алдагдал	13	(4,365)	(27,707)
Үйл ажиллагааны бусад орлого	14	16,766	29,623
Үйл ажиллагааны болон бусад зардал	15	(21,643)	(65,464)
ТАЙЛАНТ ХУГАЦААНЫ НИЙТ АШИГ/(АЛДАГДАЛ)		(572,839)	(503,378)

БУСАД ДЭЛГЭРЭНГҮЙ ОРЛОГО

Дараагийн тайлант хугацаанд ашиг, алдагдлын тайлан руу дахин ангилагдах бусад дэлгэрэнгүй орлого

- Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлтийн олз/(гарз)	34	(2,371)	95,661
- Борлуулах үед ашиг, алдагдлын тайланда шилжүүлсэн	34	87	(3,262)

ТАЙЛАНТ ХУГАЦААНЫ БУСАД ДЭЛГЭРЭНГҮЙ ОРЛОГО

ТАЙЛАНТ ХУГАЦААНЫ НИЙТ ДЭЛГЭРЭНГҮЙ ОРЛОГО

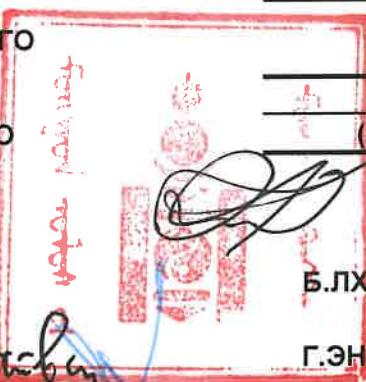
ЕРӨНХИЙЛӨГЧ

ДЭД ЕРӨНХИЙЛӨГЧ

САНХҮҮ БҮРТГЭЛИЙН ГАЗРЫН ЗАХИРАЛ

ТАЙЛАН МЭДЭЭ, БОДЛОГЫН ХЭЛТСИЙН ЗАХИРАЛ

Г. Жүхтэс

Б.ЛХАГВАСҮРЭН

Г.ЭНХТАЙВАН

Ц.ГАРЬД

Ц.ЭНХМӨРӨН

МӨНГӨН ГҮЙЛГЭЭНИЙ ТАЙЛАН
2021 ОНЫ 2 ДУГААР УЛИРЛЫН БАЙДЛААР

тодруулга	2021.06.30	2020.12.31
сая төгрөг		сая төгрөг

Үйл ажиллагааны мөнгөн гүйлгээ**Тухайн жилийн ашиг/(алдагдал)**

(572,839) (503,378)

Тохируулга:

Өрийн бичгийн бодит үнэ цэнийн өөрчлөлтийн алдагдал	13	4,365	27,707
Алт, үнэт металын арилжааны болон үнэлгээний бодит бус алдагдал/(ашиг)	8	72,718	(151,293)
Санхүүгийн үүсмэл хэрэгслийн цэвэр алдагдал/(ашиг)	9	75,243	(138,813)
Гадаад валютын ханшийн тэгшитгэлийн цэвэр алдагдал	10	44,131	584,891
Үндсэн болон биет бус хөрөнгийн элэгдэл, хороодол	15	3,366	6,090
Үндсэн хөрөнгийг данснаас хассан болон борлуулсны гарз	15	-	5
Өмчийн үнэт цаас борлуулсны гарз	12	-	84
Санхүүгийн хөрөнгийн үнэ цэнийн бууралтын алдагдал	11	36,320	81,355
Хөрөнгийн хандивын орлого	27	-	(111)
Хүүгийн орлого	6	(293,699)	(694,862)
Хүүгийн зардал	7	549,006	1,095,830

Үйл ажиллагааны хөрөнгө, өр төлбөрийн өөрчлөлтийн**өмнөх үйл ажиллагааны мөнгөн гүйлгээ**

(81,388) 307,505

Алт ба үнэт металын цэвэр (өсөлт)/бууралт	(606,837)	1,474,120
Эрдэнэсийн сангийн цэвэр (өсөлт)/бууралт	(1,047)	(2,805)
Буцаан худалдан авах хэлцлийн цэвэр (өсөлт)/бууралт	1,779,225	(1,546,820)
Дотоодын банкуудад олгосон зээлийн (өсөлт)/бууралт	(227,329)	(25,233)
Өрийн үнэт цаасны хөрөнгө оруулалтын цэвэр (өсөлт)/бууралт	351,787	(680,150)
Бусад хөрөнгийн цэвэр (өсөлт)/бууралт	40,279	20,295
Төв банкны үнэт цаасны цэвэр өсөлт/(бууралт)	1,843,427	3,316,148
Засгийн газрын хөрөнгийн цэвэр өсөлт/(бууралт)	(225,136)	(166,179)
Дотоодын банкуудын хөрөнгийн цэвэр өсөлт/(бууралт)	(325,806)	(2,310,184)
Бусад өр төлбөрийн цэвэр өсөлт/(бууралт)	163,232	331,892

Үйл ажиллагаанаас орсон хүүгийн өмнөх цэвэр мөнгөн**гүйлгээ**

2,710,407 718,590

Хүлээн авсан хүү	256,259	637,014
Төлсөн хүү	(426,652)	(1,097,097)

Нийт үйл ажиллагаанаас орсон цэвэр мөнгөн гүйлгээ

2,540,014 258,507

Хөрөнгө оруулалтын мөнгөн гүйлгээ

Үндсэн болон биет бус хөрөнгийн худалдан авалт	(3,861)	(44,069)
Үндсэн хөрөнгө борлуулалт	1,265	11,756
Өмчийн үнэт цаас борлуулснаас хүлээн авсан мөнгө	-	5,055
Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь бусад дэлгэрэнгүй орлогоор илэрхийлэгдэх санхүүгийн хэрэгсэл болон хороогдуулсан өргөөр илэрхийлэгдэх урт хугацаат өрийн хэрэгслийн худалдан авалт	(2,547,291)	(1,589,766)
Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь бусад дэлгэрэнгүй орлогоор илэрхийлэгдэх санхүүгийн хэрэгсэл болон хороогдуулсан өргөөр илэрхийлэгдэх урт хугацаат өрийн хэрэгсэл борлуулснаас хүлээн авсан мөнгө	1,796,445	933,596

**Хөрөнгө оруулалтын үйл ажиллагаанаас орсон цэвэр
мөнгөн гүйлгээ**

(753,442) (683,428)

Санхүүжилтийн үйл ажиллагааны мөнгөн гүйлгээ

Гүйлгээнд гаргасан бэлэн мөнгөний өсөлт/(бууралт)	182,210	94,053
Гадаад өр төлбөрийн цэвэр өсөлт/(бууралт)	993	238,598

**Санхүүгийн үйл ажиллагаанаас орсон цэвэр мөнгөн
хөрөнгө**

183,203 332,651

Мөнгө түүнтэй адилтгах хөрөнгийн ханшийн өөрчлөлтийн нөлөө

(16,694) 171,961

Мөнгө болон түүнтэй адилтгах хөрөнгийн цэвэр өсөлт

1,953,081 79,691

Мөнгө, түүнтэй адилтгах хөрөнгийн эхний үлдэгдэл

4,752,271 4,672,580

Мөнгө, түүнтэй адилтгах хөрөнгийн эцсийн үлдэгдэл

6,705,352 4,752,271

ЕРӨНХИЙЛӨГЧ**ДЭД ЕРӨНХИЙЛӨГЧ****САНХҮҮ БҮРТГЭЛИЙН ГАЗРЫН ЗАХИРАЛ****ТАЙЛАН МЭДЭЭ, БОДЛОГЫН ХЭЛТСИЙН ЗАХИРАЛ****Б.ЛХАГВАСҮРЭН****Г.ЭНХТАЙВАН****Ц.ГАРЬД****Ц.ЭНХМӨРӨН***Г. Жижигийн**А. Олонц*

ӨМЧИЙН ӨӨРЧЛӨЛТИЙН ТАЙЛАН
2021 ОНЫ 2 ДУГДАР УЛИРЛЫН БАЙДЛААР

Дурмийн сан	Ерөнхий нөөцийн сан	Дахин унэлгээний сан	Хурумтлагдсан ашиг	Нийт өөрийн хөрөнгө
сая төгрөг	сая төгрөг	сая төгрөг	сая төгрөг	сая төгрөг
60,000	-	-	1,739,806	(3,698,110) (1,898,304)

Эцсийн үлдэгдэл /2020.01.01/

Санхүүгийн хөрөнгө оруулалтын бодит бус ашиг
 Санхүүгийн хөрөнгө оруулалтын бодит ашиг
 Мөнгөжсөн алтны дахин үнэлгээний бодит бус ашиг
 Гадаад валютын ханшийн тэгшилтээнийн бодит бус алдагдал
 Хурумтлагдсан алдагдаас санд шилжүүлсэн
 Тухайн жилийн алдагдал

Эцсийн үлдэгдэл /2020.12.31/

Санхүүгийн хөрөнгө оруулалтын бодит бус алдагдал
 Санхүүгийн хөрөнгө оруулалтын бодит алдагдал
 Тайлант хугацааны алдагдал

Эцсийн үлдэгдэл /2021.06.30/

60,000	-	1,958,262	(4,327,545)	(2,309,283)
---------------	---	------------------	--------------------	--------------------

-	-	95,661 (3,262)	-	95,661 (3,262)
-	-	151,293 (25,236)	-	151,293 (25,236)
-	-	-	(126,057) (503,378)	(126,057) (503,378)
60,000	-	1,955,978	(4,900,384)	(2,884,406)

ЕРӨНХИЙЛӨГЧ

ДЭД ЕРӨНХИЙЛӨГЧ

САНХҮҮ БҮРГТЭЛИЙН ГАЗРЫН ЗАХИРАЛ

Г. Ж.ЖИЛДЭН
 Г.ЭНХТАЙВАН
 Ц.ГАРЬД

Ц.ЭНХМӨРӨН
 ТАЙЛАН МЭДЭЭ, БОДЛОГЫН ХЭЛТСИЙН ЗАХИРАЛ

МОНГОЛБАНК
САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАНГИЙН ТОДРУУЛГА – 2021 ОНЫ 6 ДУГААР САРЫН 30

1. Банкны тухай ерөнхий мэдээлэл

Танилцуулга. Монголбанк (цаашид “Банк”) нь Монгол Улсын Төв банк бөгөөд Үндсэн хууль, Төв банк (Монголбанк)-ны тухай хууль болон бусад холбогдох хуулиудын дагуу үйл ажиллагаагаа явуулдаг. Монгол Улсын Засгийн газрын 1924 оны 6 дугаар сарын 02-ны өдрийн тогтоолоор анх байгуулагдсан.

Банк нь бүх үйл ажиллагаагаа Монгол Улсын нутаг дэвсгэрт явуулдаг. Монголбанкны системд орон нутгийн нийт 17 хэлтэс, салбар болоод Их Британийн Лондон хот дахь төлөөлөгчийн газар багтдаг.

Төв банк (Монголбанк)-ны тухай хуульд зааснаар Банкны үндсэн зорилго нь Монгол Улсын үндэсний мөнгөн тэмдэгт болох төгрөгийн тогтвортой байдлыг хангах, санхүүгийн зах зээл болон банкны тогтолцооны тогтвортой байдлыг хангах замаар эдийн засгийн хөгжилд тэнцвэртэй дэмжлэг үзүүлэх явдал юм.

Банк нь ашгийн төлөө ажилладаггүй. Төрөөс үүсгэн байгуулсан тусгай хуулийн этгээдийн хувьд Банкны үйл ажиллагааны санхүүгийн үр дүн болон хөрөнгө, өр төлбөр, өөрийн хөрөнгийн бүтэц нь Банкны үйл ажиллагаагаар тодорхойлогддог.

Банк нь Төв банк (Монголбанк)-ны тухай хуулийн дагуу дараах үндсэн үйл ажиллагааг явуулдаг. Үүнд:

- Монгол Улсын үндэсний мөнгөн тэмдэгтийг гүйлгээнд гаргах;
- Эдийн засаг дахь мөнгөний нийлүүлэлтийг зохицуулах замаар мөнгөний бодлого боловсруулж, хэрэгжүүлэх;
- Засгийн газрын санхүүгийн зуучлагчийн үүргийг гүйцэтгэх (“Засгийн газар” эсвэл “Төрийн”);
- Банкны үйл ажиллагаанд хяналт тавих;
- Банк хоорондын төлбөр тооцоог зохион байгуулах;
- Гадаад валютын улсын нөөцийг эзэмших, удирдах;
- Эцсийн зээлдүүлэгчийн үүргийг гүйцэтгэх болон дахин санхүүжилтийн системийг зохион байгуулах;
- Бусад хамтын ажиллагаа бүхий төв банкууд, олон улсын банк болон санхүүгийн байгууллагуудад Монгол Улсыг төлөөлэх;
- Санхүү, зээлтэй холбоотой бусад чиг үүргүүдийг хуульд тодорхойлсон хэм хэмжээний дагуу гүйцэтгэх.

Хуульд заасны дагуу Банк нь төлбөр түргэн гүйцэтгэх чадварыг дэмжих зорилгоор банкуудад зээл олгох, хоёрдогч зах зээл дээр үнэт цаас худалдах, худалдан авах, гадаад валют, үнэт метал худалдах, худалдан авах, дотоодын ба гадаадын зах зээл дээр үнэт метал болон энгийн металаар хийсэн дурсгалын зоосыг худалдах, Засгийн газрын үнэт цаас гаргах үйл ажиллагааг зохицуулах, Засгийн газар болон Сангийн яам (Монгол Улсын Засгийн газрын санхүүгийн бодлогыг хэрэгжүүлэгч байгууллага) гэх мэт бусад төрийн байгууллагууд, Олон улсын байгууллагуудын дансыг Банкинд байршуулах болон өөрийн үүргийг гүйцэтгэхэд шаардлагатай бусад үйл ажиллагааг явуулдаг.

Банкны дүрмийн санг Монгол Улсын төр бүрэн эзэмшдэг. Төв банк (Монголбанк)-ны тухай хуульд заасны дагуу Захирлуудын зөвлөлийн үндсэн үүрэг нь мөнгөний бодлогын зарчмыг тодорхойлж, түүний хэрэгжилтэд хяналт тавих явдал юм. Түүнчлэн Банкны Ерөнхийлөгч ирэх оны орлого, зардлын жилийн төсвийг батлах, түүний биелэлт гүйцэтгэл болон тайлант жилийн ашгийн хуваарилалтын талаар тайлагнах, Банкны жилийн санхүүгийн тайланг батлах зэрэг Монгол Улсын хууль тогтоомжид заасан эрх мэдлийн хүрээнд бусад чиг үүргийг гүйцэтгэдэг.

Бүртгэлтэй хаяг ба үйл ажиллагаа явуулж буй байришил. Банкны бүртгэгдсэн албан ёсны хаяг нь Монгол Улс, Улаанбаатар 46, Бага Тойруу 3, 15160.

2. Санхүүгийн тайлангийн тогтолцоо, тайлан бэлтгэх үндэслэл болон толилуулга

Тайлан бэлтгэх үндэслэл. Банкны санхүүгийн тайлангуудыг Нягтлан Бодох Бүртгэлийн Олон Улсын Стандартын Зөвлөлөөс гаргасан Санхүүгийн Тайлагналын Олон Улсын Стандарт (СТОУС)-ын дагуу бэлтгэсэн.

Эдгээр санхүүгийн тайлангуудыг бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь бусад дэлгэрэнгүй орлогын тайланд илэрхийлэгдэг өрийн, өмчийн хэрэгсэл болон засгийн газрын үнэт цаас, бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь ашиг, алдагдлын тайланд илэрхийлэгдэг санхүүгийн хөрөнгүүд, бодит үнэ цэнээр нь бүртгэдэг алт, үнэт метал, санхүүгийн үсмэл хэрэглүүр, эрдэнэсийн сан болон үндсэн хөрөнгөөс бусдаар түүхэн өргтийн зарчмын дагуу бэлтгэж, тайлагнасан болно.

Тайлагналын мөнгөн нэгж. Санхүүгийн тайлангууд нь Банкны үйл ажиллагааны мөнгөн нэгж буюу Банкны үйл ажиллагаагаа эрхлэн явуулдаг үндсэн эдийн засгийн орчны мөнгөн нэгж болох Монгол Улсын үндэсний мөнгөн тэмдэгт “төгрөг”-өөр илэрхийлэгдсэн болно. Тодруулгад өөрөөр заагаагүй бол санхүүгийн тайлангийн дүнгүүдийг саятын орноор бүхэлчилж, толилуулав.

Санхүүгийн тайлангийн толилуулга. Банк нь санхүүгийн байдлын тайлангийн зүйлсийг хөрвөх чадварынх нь дарааллаар толилуулдаг. Санхүүгийн байдлын тайлангийн өдрийн дараах 12 сарын дотор (богино

хугацаанд) ба 12 сараас дээш хугацаанд (урт хугацаанд) эргэн төлөгдөх эсвэл барагдуулах төлбөрийн талаарх шинжилгээг Тодруулга 37-д толилуулав.

Хэрэв Банк нь хүлээн зөвшөөрсөн дүнгүүдийг цэвэршүүлэх хуулиар олгогдсон эрхтэй, тооцоог цэвэр дүнгээр нь барагдуулах, эсвэл хөрөнгийг борлуулж өр төлбөрийг барагдуулах ажлыг нэгэн зэрэг хийхээр зэхэж байгаа тохиолдолд л санхүүгийн хөрөнгө ба өр төлбөрийг хооронд нь цэвэршүүлж, цэвэр дүнгээр санхүүгийн байдлын тайланд толилуулна. Банкны нягтлан бодох бүртгэлийн бодлогод тусгайлан толилуулаагүй, аливаа нягтлан бодох бүртгэлийн стандарт, тайлбараар шаардаагүй, зөвшөөрөөгүй бол орлого, зарлагыг ашиг, алдагдал ба бусад дэлгэрэнгүй орлогын тайланд цэвэршүүлэн тайлагнахгүй.

Тасралтгүй байх зарчим. Удирдлага нь эдгээр санхүүгийн тайланг тасралтгүй байх зарчмын дагуу бэлтгэсэн. 2021 оны 6 дугаар сарын 30-ны өдрийн байдлаар Банк өөрийн хөрөнгийн дутагдалтай, цэвэр богино хугацаат өр төлбөртэй байсан. Банк нь үндэсний мөнгөн тэмдэгт гаргагч этгээдийн хувьд төгрөгийн хувьд чадварын эрсдэлд орохгүй гэж удирдлага үзэж байгаа тул Банк ирээдүйд тасралтгүй байх зарчмын дагуу үйл ажиллагаагаа үргэлжлүүлэхгүй байх эрсдэлд орохгүй гэдэгт удирдлага итгэлтэй байна. Өөрийн хөрөнгийн удирдлагын талаар Тодруулга 40-с харна уу.

3. Нягтлан бодох бүртгэлийн бодлого болон толилуулгад орсон өөрчлөлтүүд

2020 оны 1 дүгээр сарын 1-ний өдрөөс эхлэн хүчин төгөлдөр болсон, Банк урьдчилж хэрэгжүүлээгүй доорх стандартууд, СТОУС-ын нэмэлт өөрчлөлтүүдээс бусад нягтлан бодох бүртгэлийн бодлогуудыг өмнөх санхүүгийн жилүүдэд тууштай хэрэгжүүлсэн.

Шинэ болон өөрчлөгдсөн стандарт, тайлбарауд

• СТОУС 3-т орсон нэмэлт өөрчлөлт	<i>Бизнесийн тодорхойлолт</i>
• СТОУС 7, СТОУС 9 болон НББОУС 39-т орсон нэмэлт өөрчлөлт	<i>Жишиг хүүгийн түвшний шинэчлэл</i>
• НББОУС 1, НББОУС 8-д орсон нэмэлт өөрчлөлт	<i>Материаллаг байдлын тодорхойлолт</i>
• Санхүүгийн тайлагналын үзэл баримтлал	<i>2018 оны 3 дугаар сарын 29-нд гарсан</i>
• СТОУС 16-д -т орсон нэмэлт өөрчлөлт	<i>Ковид-19-тэй холбоотой түрээсийн хөнгөлөлт</i>

СТОУС 3-т орсон нэмэлт өөрчлөлт: Бизнесийн тодорхойлолт

СТОУС 3 Бизнесийн нэгдэлд оруулсан нэмэлт өөрчлөлтөөр бизнес нь дор хаяж үйл ажиллагаа болон хөрөнгийн цогцдоо эцсийн бүтээгдэхүүнийг гаргах чадамжинд их хэмжээгээр нөлөөлж чадахуйц орц болон бодит үйл явцын нэгдлийг багтаасан байх ёстой. Цаашилбал, бизнес нь эцсийн бүтээгдэхүүнийг бий болгоход шаардагдах бүх орц болон процесстэйгээр оршин тогтоно шаардлагагүй болохыг тодруулсан болно. Уг нэмэлт өөрчлөлт Банкны санхүүгийн тайланд нөлөөгүй боловч Банк ирээдүйд аливаа бизнесийн нэгдэлд орох тохиолдолд нөлөөлж болзошгүй юм.

СТОУС 7, СТОУС 9 болон НББОУС 39-д орсон нэмэлт өөрчлөлтүүд: Жишиг хүүгийн түвшний шинэчлэл

СТОУС 9 ба НББОУС 39 нэмэлт өөрчлөлт, Санхүүгийн хэрэгсэл: Уг стандартын хүлээн зөвшөөрөлт ба хэмжилт хэсэг нь хүүгийн жишиг шинэчлэл нөлөөлж буй бүх хеджийн хэрэгсэлд хэд хэдэн хөнгөлөлтийг үзүүлдэг. Хэрэв хүүгийн жишиг шинэчлэл хеджийн зүйл эсвэл хеджийн хэрэгслийн жишигт суурилсан мөнгөн урсгалын цаг хугацаа ба/эсвэл хэмжээнд тодорхойгүй байдал үүсгэж байвал хеджийн хэрэгсэлд нөлөөлсөн гэж үзнэ. Банкинд хүүгийн хеджийн хэрэгсэл байхгүй тул эдгээр нэмэлт өөрчлөлт нь Банкны санхүүгийн тайланд нөлөөлөхгүй.

НББОУС 1, НББОУС 8-д орсон нэмэлт өөрчлөлт: Материаллаг байдлын тодорхойлолт

Нэмэлт өөрчлөлт нь “Материаллаг”-г шинэ тодорхойлолтыг: “Тайллагнагч байгууллагын санхүүгийн тайланд аливаа мэдээллийг орхигдуулах, эсвэл буруу ташаа, тодорхой бус байдлаар илэрхийлэх нь байгууллагын санхүүгийн тайлангийн үндсэн хэрэглэгчдийн уг тайланг үндэслэн гаргах шийдвэрт үндэслэлтэйгээр нөлөөлж болзошгүй тохиолдолд тухайн мэдээллийг материаллаг гэж үзнэ.” гэжээ. Нэмэлт өөрчлөлтүүд нь “материаллаг”-г санхүүгийн тайлангийн агуулгаар, тухайн мэдээллийн шинж чанар ба/эсвэл хэмжээгээс хамаарна гэдгийг тодорхойлсон. Мэдээллийг буруу ташаа илэрхийлэх нь үндсэн хэрэглэгчдийн гаргах шийдвэрт үндэслэлтэйгээр нөлөөлөхуйц бол үүнийг материаллаг гэж үзнэ. Эдгээр нэмэлт, өөрчлөлт нь санхүүгийн тайланд нөлөөлөөгүй бөгөөд цаашид Банкинд нөлөөлөхгүй гэж үзэж байна.

2018 оны 3 дугаар сарын 29-ний өдөр гаргасан Санхүүгийн тайлагналын үзэл баримтлал

Үзэл баримтлалын хүрээ нь стандарт биш бөгөөд үүнд агуулагдах ойлголтуудын аль нь ч ямар ч стандартын үзэл баримтлал, шаардлагыг үгүйсгэхгүй. Үзэл баримтлалын хүрээнд зорилго нь Нягтлан бодох бүртгэлийн олон улсын стандартын зөвлөл (НББОУС3) -д стандарт боловсруулахад туслах, холбогдох стандарт байхгүй тохиолдолд нягтлан бодох бүртгэлийн тууштай бодлого боловсруулахад туслах, бүх талуудад стандартыг ойлгож, тайлбарлахад туслах явдалд оршино. Энэ нь үзэл баримтлалын хүрээнд үндэслэн нягтлан бодох

МОНГОЛБАНК
САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАНГИЙН ТОДРУУЛГА – 2021 ОНЫ 6 ДУГААР САРЫН 30

бүртгэлийн бодлогоо боловсруулсан аж ахуйн нэгжүүдэд нөлөөлнө. Шинэчилсэн үзэл баримтлалын хүрээнд зарим шинэ ойлголт, шинэчилсэн тодорхойлолт, хөрөнгө, өр төлбөрийг хүлээн зөвшөөрөх шалгуурыг багтаасан бөгөөд зарим чухал ойлголтыг тодруулсан болно. Эдгээр нэмэлт өөрчлөлт нь Банкны санхүүгийн тайланд нөлөөлөөгүй.

СТОУС 16-д орсон нэмэлт өөрчлөлт: Ковид-19-тэй холбоотой түрээсийн хөнгөлөлт

2020 оны 5 дугаар сарын 28-нд НББОУСЗ нь Ковид-19-тэй холбоотой түрээсийн хөнгөлөлтийн тухай СТОУС 16 Түрээс-д нэмэлт, өөрчлөлт оруулсан. Нэмэлт өөрчлөлтүүд нь түрээслэгчдэд Ковид-19 цар тахлын шууд үр дагавраас үүдэлтэй түрээсийн хөнгөлөлтийг бүртгэх түрээсийн өөрчлөлтийн бүртгэлийн талаарх СТОУС 16-н зааврыг хэрэгжүүлэхэд хөнгөлөлт үзүүлдэг. Энэхүү хөнгөлөлтийн зорилго нь түрээслэгч нь түрээслүүлэгчээс Ковид-19-тэй холбоотой авсан түрээсийн хөнгөлөлтийг түрээсийн өөрчлөлт мөн эсэхийг үнэлэхгүй байж болох сонголтыг оруулж өгсөн. Энэ сонголтыг хийсэн түрээслэгч нь Ковид-19-тэй холбоотой түрээсийн хөнгөлөлтийг СТОУС 16-д заасан түрээсийн өөрчлөлт гэж үзээгүй үед тооцонтой адил аргаар тооцно. Энэхүү нэмэлт өөрчлөлт нь 2020 оны 6 дугаар сарын 1-ний өдрөөс хойших жилийн тайлангийн хугацаанд хамаарна. Эрт хэрэгжүүлж эхлэхийг зөвшөөрнө.

Банк түрээслүүлэгчийн хувьд зөвхөн нэг л түрээсийн гэрээ байгуулсан тул СТОУС 16-д оруулсан нэмэлт өөрчлөлтүүд нь Банкны санхүүгийн тайланд мэдэгдхүйц нөлөө үзүүлээгүй болно.

Батлагдсан боловч хэрэгжиж эхлээгүй байгаа стандартууд

Банкны санхүүгийн тайлангуудыг бэлтгэж гаргах өдрийн байдлаар батлагдаж гарсан боловч хэрэгжиж эхлээгүй стандартуудыг доор үзүүлэв. Банк энэхүү стандартуудыг (хэрэв Банкинд хамааралтай бол) хүчин төгөлдөр үйлчилж эхлэх өдрөөс мөрдөх хандлагатай байна.

• СТОУС 17	Даатгалын гэрээ ²
• НББОУС 1-т орсон нэмэлт өөрчлөлт	Эргэлтийн болон эргэлтийн бус өр төлбөрийн ангилал ²
• СТОУС 3-т орсон нэмэлт өөрчлөлт	Үзэл баримтлалын хүрээний тайлбар ¹
• НББОУС 16-д орсон нэмэлт өөрчлөлт	Үндсэн хөрөнгө: Зориулалтаар ашиглаж эхлэхээс өмнөх орлого ¹
• НББОУС 37-д орсон нэмэлт өөрчлөлт	Онцгой гэрээ – Гэрээний үүрэг биелүүлэх зардал ¹
• СТОУС 1 СТОУС-ыг анхлан хэрэгжүүлэх	Охин компани нь анхлан хэрэгжсүүлэгч ¹
• СТОУС 9 Санхүүгийн хэрэгсэл	Санхүүгийн өр төлбөрийг ул хүлээн зөвшөөрөхтэй холбоотой 'цент тутамд 10' тестийн хураамж ¹
• НББОУС 41 Газар тариалан	Бодит унэ цэнийн хэмжилтэд татвар ногдуулах ¹

¹ 2022 оны 1 дүгээр сарын 1-ний өдрөөс хүчин төгөлдөр хэрэгжих эхэлнэ.

² 2023 оны 1 дүгээр сарын 1-ний өдрөөс хүчин төгөлдөр хэрэгжих эхэлнэ.

4. Нягтлан бodoх бүртгэлийн гол бодлогууд

Гадаад валютын хөрвүүлэг

Банкны үйл ажиллагааны мөнгөн тэмдэгт нь түүний үйл ажиллагаа явуулж буй эдийн засгийн үндсэн орчны үндэсний мөнгөн тэмдэгт байна. Банкны үйл ажиллагааны болон тайлагналын мөнгөн тэмдэгт нь Монгол Улсын үндэсний мөнгөн тэмдэгт болох “Монгол төгрөг” юм.

Мөнгөн хөрөнгө ба өр төлбөрүүдийг холбогдох тайлант үеийн эцэст төгрөгийн албан ханшаар үйл ажиллагааны мөнгөн нэгжид хөрвүүлж бүртгэнэ. Төлбөр тооцоо хийх болон жилийн эцсийн Төгрөгийн албан ханшид мөнгөн хөрөнгө ба өр төлбөрийг үйл ажиллагааны мөнгөн тэмдэгтэд хөрвүүлэхэд үүсэх ханшийн олз, гарзыг ашиг, алдагдлын тайланд (гадаад валютын хөрвүүлгийн ашиг, алдагдлаар) хүлээн зөвшөөрдөг.

Түүхэн өргтөөр бүртгэдэг мөнгөн бус зүйлсийг тайлант жилийн хаалтын ханшаар хөрвүүлж бүртгэхгүй. Харин өмчийн хөрөнгө оруулалт зэрэг бодит үнэ цэнэ нь гадаад валютаар илэрхийлэгдсэн мөнгөн бус зүйлсийг бодит өргтгийг тодорхойлсон өдрийн ханшаар хөрвүүлж бүртгэнэ.

Санхүүгийн хэрэгсэл – гол хэмжилтийн нэр томъёо

Бодит унэ цэнэ нь мэдээлэл бүхий холбоогүй талууд сайн дураараа хоорондоо хөрөнгө солилцох эсвэл өр төлбөр барагдуулахад бэлэн буй үнийг хэлнэ. Бодит үнэ цэнэ нь санхүүгийн хөрөнгийн хувьд идэвхтэй зах зээл дээр зарласан өнөөгийн худалдан авах үнэ, санхүүгийн өр төлбөрийн хувьд өнөөгийн худалдах үнэ болно. Идэвхтэй зах зээл гэдэг нь хөрөнгө ба өр төлбөртэй холбоотой гүйлгээ хангалттай их хэмжээгээр тогтмол хийгддэг, тэдгээрийн үнийн мэдээллийг хэдийд ч авах боломжтой байхыг хэлнэ. Санхүүгийн хэрэгслийн санал болгож байгаа үнэ нь хөрөнгийн зах зээл эсвэл бусад санхүүгийн байгууллагуудаас тогтмол нийтэд зарладаг буюу мэдээлэл нь нээлттэй олдох боломжтой ба эдгээр үнийн дагуу зах зээл дээр холбоогүй этгээдүүдийн хооронд байнгын тогтмол гүйлгээ хийгддэг тохиолдолд санхүүгийн хэрэглүүрийг идэвхтэй зах зээл дээр санал болгосон гэж үздэг.

МОНГОЛБАНК
САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАНГИЙН ТОДРУУЛГА – 2021 ОНЫ 6 ДУГААР САРЫН 30

Харин зах зээлийн үнийн талаар мэдээлэл олдохгүй тохиолдолд зарим санхүүгийн хэрэглүүрийг тэдгээрийн бодит үнэ цэнийг хямдруулсан мөнгөн гүйлгээний үнэлгээний загвар эсвэл холбоогүй талуудын хооронд сүүлийн үед хийгдсэн хэлцлийн үнэ, эсвэл санхүүжигч талын санхүүгийн мэдээлэл дээр үндэслэх гэх мэт үнэлгээний бусад аргачлалыг ашиглан тооцдог. Үнэлгээний аргачлалууд нь зах зээлд тогтмол ажиглагдаагүй мэдээлэл ашиглах тохиолдолд таамаглал хийхийг шаардаж болно. Хэрэв энэ мэт таамаглалыг зохистой өөр боломжит хувилбараар өөрчилсөн тохиолдолд орлого, нийт хөрөнгө эсвэл нийт өр төлбөрийн дунд томоохон өөрчлөлт гарч болохоор бол холбогдох тодруулгуудыг эдгээр санхүүгийн тайланд хийсэн болно.

Гүйлгээний зардлууд нь санхүүгийн хэрэглүүрийг худалдан авах, шинээр гаргах эсвэл борлуулахтай шууд холбоотой нэмэлт зардлууд юм. Нэмэлт зардал гэж гүйлгээг хийгээгүй тохиолдолд үүсэхгүй байх зардлыг хэлнэ. Гүйлгээний зардалд зуучлагч, борлуулагч (борлуулалтын үүрэг гүйцэтгэж буй ажилтнууд), зөвлөх, брокер, дилерүүдэд төлсөн хураамж шимтгэл, зохицуулах агентлаг, хөрөнгийн биржийн ногдуулсан хураамж төлбөрүүд, мөн шилжүүлгэд ногдуулсан татвар хураамжууд хамаарна. Гүйлгээний зардалд өрийн хямдруулалт болон урамшуулал, санхүүгийн зардлууд, дотоодын захиргааны буюу хадгалалтын зардлууд орохгүй.

Хорогдуулсан өртөг (ХӨ) гэдэг нь санхүүгийн хэрэглүүрийг анхлан хүлээн зөвшөөрсөн дүнгээс аливаа үндсэн төлбөрийн эргэн төлөлтийг хасаж, хуримтлагдсан хүүг нэмж, санхүүгийн хөрөнгийн хувьд үнэ цэнийн бууралттай холбоотой аливаа хасагдуулгыг хассан дүн юм. Хуримтлагдсан хүүнд хойшлогдсон гүйлгээний зардлыг анх хүлээн зөвшөөрөхөд үүссэн хорогдуулга, хугацааны эцэст төлөх дунг үр ашигт хүүгийн аргаар тооцсон аливаа урамшуулал эсвэл хямдруулалтын дүнгийн хорогдуулалт багтана. Хуримтлагдсан купон болон хорогдуулсан урамшуулал ба хямдруулалтыг (анх хүлээн зөвшөөрөхөд хойшлогдсон шимтгэлийн хамт) оруулсан хуримтлагдсан хүүгийн орлого, хуримтлагдсан хүүгийн зардлыг тусад нь толилуулахгүй, харин санхүүгийн байдлын тайлан дахь холбогдох хөрөнгө, өр төлбөрийн дансны үнэнд оруулж толилуулна.

Үр ашигт хүү нь хувьсах хүүтэй хэрэгслийн мөнгөн урсгалыг хүүг өөрчлөх дараагийн мөч хүртэл хямдруулах боловч зах зээлийн хүү рүү тохируулдаггүй бусад хувьсагчид эсвэл тухайн хэрэглүүрт тусгайлан заасан хөвөгч хүүний түвшинд зээлийн эрсдэлийг нэмж тооцсоон урамшуулал, хямдруулалтад хамаарахгүй. Эдгээр урамшуулал болон хямдруулалтыг тухайн хэрэгслийн хүлээгдэж буй нийт хугацааны туршид хорогдуулна.

Өнөөгийн үнэ цэнийн тооцоололд гэрээний талуудын хооронд төлөх эсвэл хүлээн авах бүх хураамж, шимтгэлийг оруулах бөгөөд тэдгээр нь үр ашигт хүүгийн бүрэлдэхүүн хэсэг болно. Анх хүлээн зөвшөөрөх үед зээлийн үнэ цэнийн бууралттай байсан хөрөнгүүдийн хувьд үр ашигт хүүг зээлийн эрсдэлд тохируулан гэрээний төлөлтөөс илүүтэй анх хүлээн зөвшөөрөх үеийн хүлээгдэж буй мөнгөн урсгалд үндэслэн тооцдог.

Санхүүгийн хэрэгсэл - анхны хүлээн зөвшөөрөлт ба дараагийн тайлант үеийн хэмжилт

Санхүүгийн хэрэгсэл гэж нэг байгууллагын санхүүгийн хөрөнгө, өөр нэг байгууллагын санхүүгийн өр төлбөр эсвэл өмчийн хэрэглүүрийг илэрхийлэх аливаа гэрээ хэлцлийг хэлнэ.

Хүлээн зөвшөөрөх өдөр. Санхүүгийн хэрэглүүрүүдийг Банк нь тухайн хэрэгслийн гэрээний нэг тал болсон өдөр Банкны санхүүгийн байдлын тайланда хүлээн зөвшөөрнө. Үндэд хэвийн нөхцөлтэй арилжаа буюу санхүүгийн хөрөнгө худалдан авах, худалдахад холбогдох хөрөнгийг зах зээлийн журам, хэлцлээр тогтоосон хугацаанд зайлшгүй шилжүүлэхийг шаарддаг арилжаа орно.

Санхүүгийн хэрэгслийн анхны хэмжилт. Санхүүгийн хэрэгслийн анхны хүлээн зөвшөөрөлтийн үеийн ангилал нь тэдгээрийн гэрээний нөхцөл болон уг санхүүгийн хэрэглүүрийг удирдах бизнес загварт үндэслэдэг. Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь ашиг, алдагдлаар (БҮЦӨАА) бүртгэгдэх санхүүгийн хөрөнгө болон өр төлбөрөөс бусад бүх санхүүгийн хэрэглүүрүүдийг гүйлгээний зардал шингэсэн бодит үнэ цэнээр нь анхлан хэмжинэ. БҮЦӨАА-аар илэрхийлэгдэх санхүүгийн хэрэглүүрийг бодит үнэ цэнээр хүлээн зөвшөөрөх ба холбогдох гүйлгээний зардлыг ашиг, алдагдлын тайланда бүртгэнэ.

Хорогдуулсан өртгөөр бүртгэгдэх санхүүгийн хөрөнгө болон бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь бусад дэлгэрэнгүй орлогод (БҮЦӨБДО) илэрхийлэгдэх өрийн хөрөнгө оруулалтыг анх хүлээн зөвшөөрсний дараа зээлийн үнэ цэнийн хүлээгдэж буй алдагдлын (ЗҮЦХА) санг хүлээн зөвшөөрөх ба энэ нь нягтлан бодох бүртгэлийн алдагдалд хүргэдэг. Санхүүгийн хэрэглүүрийг анх хүлээн зөвшөөрсөн бодит үнэ цэнэ нь ажил гүйлгээний үнээс ялгаатай үед Банк дор дурдсан “Эхний өдөр”-ийн ашиг ба алдагдлыг бүртгэнэ.

“Эхний өдөр”-ийн ашиг ба алдагдал. Ажил гүйлгээний үнэ нь бодит үнэ цэнээсээ ялгаатай бөгөөд бодит үнэ цэнэ нь зах зээлийн ажил гүйлгээнээс ажиглагдахуйц өгөгдөл суурилсан үнэлгээний аргачлал ашигласан байвал Банк нь бодит үнэ цэнэ болон ажил гүйлгээний үнийн зөрүүг (Эхний өдөр”-ийн ашиг ба алдагдлаар)

МОНГОЛБАНК
САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАНГИЙН ТОДРУУЛГА – 2021 ОНЫ 6 ДУГААР САРЫН 30

ашиг, алдагдлын тайланд даруй хүлээн зөвшөөрне. Бодит үнэ цэнийг ажиглагдахуйц бус мэдээлэл ашиглан тооцсон тохиолдолд ажил гүйлгээний үнэ болон бодит үнэ цэнийн зөрүүг зөвхөн ашигласан мэдээлэл ажиглагдахуйц болох үед эсвэл санхүүгийн хэрэглүүрийг үл хүлээн зөвшөөрөх үед л ашиг, алдагдлын тайланд хүлээн зөвшөөрне.

i) Санхүүгийн хөрөнгө

Ангилал ба хэмжилт. Банк өөрийн бүх санхүүгийн хөрөнгөө тэдгээрийг удирдах бизнесийн загвар болон гэрээний нөхцөлд үндэслэн Хорогдуулсан өртгөөр (ХӨ) бүртгэх, Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь бусад дэлгэрэнгүй орлогод (БҮЦӨБДО) илэрхийлэгдэх, Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь ашиг, алдагдлаар (БҮЦӨАА) бүртгэгдэх гэсэн ангиллуудын аль нэгээр ангилж, хэмжинэ. Өрийн санхүүгийн хэрэгслийн ангилал болон дараа үеийн хэмжилт нь (i) уг хөрөнгийн багцыг удирдах Банкны бизнес модель (ii) хөрөнгийн мөнгөн урсгалын онцлогоос хамаарна.

Банк санхүүгийн үүсмэл хэрэгсэл болон арилжааны үнэт цаасны багцыг бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь ашиг, алдагдлын тайланд бүртгэгдэх санхүүгийн хөрөнгөөр ангилж, хэмждэг. Хэмжилт болон хүлээн зөвшөөрөлтийн нийцгүй байдлыг ихээхэн хэмжээгээр арилгаж, буруулж байгаа нөхцөлд Банк нь санхүүгийн хэрэглүүрийг бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь ашиг, алдагдлын тайланд бүртгэгдэх гэж тодорхойлж болно.

Бизнес модель. Банк санхүүгийн хөрөнгөө мөнгөн урсгал бий болгох зорилгоор хэрхэн удирдаж байгаагаар бизнес модель тодорхойлогдох ба Банкны зорилго:

- (i) зөвхөн хөрөнгийн гэрээний мөнгөн урсгалыг цуглувулж авах,
- (ii) хөрөнгийн гэрээний мөнгөн урсгал болон хөрөнгийг худалдсанаас олох мөнгөн урсгалын аль алийг цуглувулж авах,
- (iii) хэрэв (i) ба (ii)-ын аль нь ч биш бол санхүүгийн хөрөнгийг "бусад" бизнес модельд хамааруулж, БҮЦӨАА-аар хэмжинэ.

Бизнес моделийг бүлэг хөрөнгүүдийн (багцын түвшинд) хувьд тодорхойлох ба үүнийг үнэлгээ хийх өдрийн байдаарх багц хөрөнгүүдэд Банкны зүгээс тодорхойлсон зорилгодоо хүрэхийн тулд авч хэрэгжүүлж буй үйл ажиллагааны талаарх бүхий л нотолгоонд үндэслэн хийнэ. Банкны бизнес моделийн үнэлгээнд сууриссан санхүүгийн хөрөнгүүдийн ангиллыг тодруулга 39-с харна уу.

Мөнгөн урсгалын онцлог. Хөрөнгийг гэрээний мөнгөн урсгалыг цуглувулж авах эсвэл гэрээний мөнгөн урсгал болон хөрөнгийг худалдсанаас олох мөнгөн урсгалыг цуглувулж авах зорилгоор эзэмшиж буй бизнес моделийн хувьд Банк уг мөнгөн урсгал нь зөвхөн үндсэн төлбөр болон хүүгийн төлбөрийг илэрхийлэх шалгуур (YTXT шалгуур)-ыг хангаж байгаа эсэхийг үнэлнэ. Гэрээний мөнгөн урсгал нь YTXT-ийн шалгуурыг давсан эсэхийг тодорхойлоход санхүүгийн үүсмэл хэрэгсэл агуулсан санхүүгийн хөрөнгийг бүхэлд нь авч үзнэ. Энэ үнэлгээг хийхдээ Банк гэрээний мөнгөн урсгал нь зээлийн гэрээний үндсэн тохиролцоогоор хийгдсэн эсэх, ялангуяа хүү нь зөвхөн зээлийн эрсдэл, мөнгөний цаг хугацааны үнэ цэнэ болон зээлийн бусад эрсдэл, ашгийн түвшинг багтаасан эсэхийг харгалzan үзнэ.

Гэрээний нөхцөлүүд нь зээлийн үндсэн нөхцөлтэй үл нийцэх эрсдэл болон тогтвортгүй байдлыг агуулж байвал санхүүгийн хөрөнгийг БҮЦӨАА-аар хэмжинэ. YTXT шалгуурын үнэлгээг хөрөнгийг анхлан хүлээн зөвшөөрөх үед хийх бөгөөд дараа нь дахин үнэлэхгүй.

Хорогдуулсан өртгөөр хэмжигдэг өрийн хэрэглүүрийг санхүүгийн байдлын тайланд зээлийн үнэ цэнийн хүлээгдэж буй алдагдал (ЗҮЦХА)-ын хасагдуулгыг хассан цэвэр дүнгээр тайлagnана. Зээлийн үүрэг болон санхүүгийн баталгааны хувьд ЗҮЦХА-ын санг санхүүгийн байдлын тайлангийн өр төлбөр хэсэгт тусад нь хүлээн зөвшөөрне. БҮЦӨАА хэмжигдэх өрийн хэрэгслийн хувьд ЗҮЦХА-ын хасагдуулгыг хассан хорогдуулсан өртгийн цэвэр өөрчлөлтийг ашиг, алдагдлын тайланд хүлээн зөвшөөрөгдөх бөгөөд дансны үнийн бусад өөрчлөлтийг БҮЦӨБДО-ын тайланд БҮЦӨБДО-д бүртгэгдэх өрийн хэрэглүүрээс үссэн ашиг/алдагдлаар тайлagnана.

Дахин ангилал. Хөрөнгийн багцыг удирдаж байгаа бизнес модель бүхэлдээ өөрчлөгдсөн тохиолдолд л санхүүгийн хэрэглүүрийг дахин ангилна. Дахин ангилал нь ирээдүйд нөлөө үзүүлэх бөгөөд бизнес модель өөрчлөгдсөний дараах хамгийн эхний тайлagnалын үеийн эхнээс хэрэгжинэ.

Санхүүгийн хөрөнгийн үнэ цэнийн бууралт - Зээлийн үнэ цэнийн хүлээгдээж буй алдагдал (ЗҮЦХА)-ын хасагдуулга. Банк нь хорогдуулсан өртөг болон БҮЦӨБДО-оор бүртгэгдэх санхүүгийн өрийн хэрэгсэл болоод зээлийн үүрэг, санхүүгийн баталгааны ЗҮЦХА-г ирээдүйн төсөөлсөн нөхцөл байдалд суурilan үнэлдэг. Банк тайлант хугацаа бүрт ЗҮЦХА-г хэмжиж, зээлийн үнэ цэнийн бууралтын хасагдуулгыг тохируулдаг. ЗҮЦХА-ын хэмжилт нь дараах өгөгдлүүдийг хамруулдаг. Үүнд:

- (i) олон янзын боломжит үр дүнг үнэлж тодорхойлсон зохистой, магадлааар жигнэсэн дүн;
- (ii) мөнгөний цаг хугацааны үнэ цэнэ;
- (iii) тайлagnалын хугацаа бүрийн эцэст өнгөрсөн үйл явдлууд, одоогийн нөхцөл байдал болон ирээдүйн эдийн засгийн нөхцөл байдлын талаарх хэт их өртөг, хүчин чармайлтгүйгээр олдох боломжтой үндэслэл бүхий бэлэн мэдээллүүд.

МОНГОЛБАНК САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАНГИЙН ТОДРУУЛГА – 2021 ОНЫ 6 ДУГААР САРЫН 30

Банк нь анхны хүлээн зөвшөөрөлтийн дараа зээлийн чанарын өөрчлөлтөд үндэслэсэн үнэ цэнийн бууралтын дараах "3 шатлал" бүхий загварыг ашиглана:

- Шатлал 1: Анхны хүлээн зөвшөөрөлтөөс хойш ямар нэг үнэ цэнийн бууралтгүй санхүүгийн хөрөнгүүдийг "1 дүгээр шатлал"-т ангилна. 1 дүгээр шатлалын санхүүгийн хөрөнгүүдийн ЗҮЦХА нь тайлант өдрөөс хойш 12 сарын дотор эсвэл хэрэв түүнээс богино хугацаатай бол гэрээний дуусах хугацаа хүртэлх (12 сарын ЗҮЦХА) хугацаанд үүсч болох зээл чанаргүйдэх үйл явдлаас үүдэн гарах хүлээгдэж буй алдагдлын хэмжээтэй ижил дүнгээр хэмжигдэнэ.
- Шатлал 2: Хэрэв Банк анхны хүлээн зөвшөөрөлтөөс хойш зээлийн эрсдэл нь мэдэгдэхүйц нэмэгдсэн гэдгийг тогтоовол хөрөнгийг "2 дугаар шатлал"-д шилжүүлэх бөгөөд ЗҮЦХА нь хөрөнгийн нийт хугацаанд буюу гэрээ дуусах хүртэл хүлээгдэж буй эргэн төлөлтүүдийг харгалзан (Нийт хугацааны ЗҮЦХА) үзсэн хүлээгдэж буй алдагдлын дүнгээр хэмжигдэнэ.
- Шатлал 3: Хэрэв Банк санхүүгийн хөрөнгө үнэ цэнийн бууралтад орсон гэж тодорхойлсон бол уг хөрөнгийг "3 дугаар шатлал" руу шилжүүлэх ба нийт хугацаанд хүлээгдэж буй алдагдлын дүнгээр ЗҮЦХА-г хэмжинэ.

Банкны үнэ цэнийн бууралтад орсон хөрөнгийн тодорхойлолт болон чанаргүйдлын тодорхойлолтыг Тодруулга 37-д тайлбарласан. Анх худалдан авах эсвэл шинээр гаргахад үнэ цэнийн бууралттай байсан санхүүгийн хөрөнгүүдийн хувьд ЗҮЦХА-г үргэлж хөрөнгийн нийт хугацааны турш тооцсон ЗҮЦХА-ын дүнгээр хэмжинэ.

ЗҮЦХА-ыг хэмжих зорилгоор Банк макро эдийн засгийн хувьсагчдын төсөөллийг багтаасан ирээдүйг харсан, баримтаар дэмжигдэх боломжтой мэдээллүүдийг ашигладаг. Гэвч эдийн засгийн аливаа төсөөллийн адил, тэдгээрийн тохиолдох магадлал, төсөөлөл нь тодорхой бус байх өндөр боломжтой тул бодит үр дүн нь төсөөллөөс ихээхэн зөрөх магадлалтай. Тодруулга 37-д ЗҮЦХА загварт ашигласан өгөгдөл, таамаглал, тооцооллын техникийн талаарх мэдээллийг дэлгэрэнгүй тусгав.

Өөрчлөлт. Банк санхүүгийн хөрөнгийн гэрээний нөхцөлийг өөрчлөх эсвэл дахин тохиролцоо тохиолдол гардаг. Банк нь гэрээний мөнгөн урсгалын өөрчлөлт нь мэдэгдэхүйц эсэхийг үнэлэхдээ дараах зүйлсийг харгалзан үзнэ. Үүнд: хөрөнгийн эрсдэлийн үнэлгээнд мэдэгдэхүйц нөлөө үзүүлэхээр хүүгийн түвшний томоохон өөрчлөлт, мөнгөн нэгжийн өөрчлөлт, хөрөнгийн зээлийн эрсдэлд мэдэгдэхүйц нөлөөлөх шинэ барьцаа эсвэл зээлийн сайжруулалт, зээлдэгчийн санхүүгийн хүндрэлд ороогүй байх үеийн зээлийн сунгалт гэх мэт гэрээний шинэ нөхцөл (ашгийн хуваарилалт эсвэл өмчид сууринсан өгөөж гм) байгаа эсэх.

Хэрэв өөрчлөгдсөн нөхцөлүүд нь анхны нөхцөлөөс мэдэгдэхүйц зөрүүтэй бол анхны хөрөнгийн мөнгөн урсгал хүчингүй болж, Банк анхны санхүүгийн хөрөнгийг үл хүлээн зөвшөөрч шинэ хөрөнгийг бодит үнэ цэнээр нь хүлээн зөвшөөрнө. Дараа үеийн үнэ цэнийн бууралтыг тооцох зорилгоор дахин тохиролцоо хийсэн өдрийг анхны хүлээн зөвшөөрөлтийн өдөр гэж үзэх ба мөн зээлийн эрсдэлд мэдэгдэхүйц өсөлт байгаа эсэхийг харгалзан үзнэ.

Банк нь шинэ зээл буюу өрийн хэрэгсэл нь үндсэн төлбөр болон зээлийн хүүгийн шалгуурт нийцэж байгаа эсэхийг үнэлнэ. Үл хүлээн зөвшөөрсөн анхны хөрөнгийн дансны үнэ болон мэдэгдэхүйц өөрчлөлт орсон шинэ хөрөнгийн бодит үнэ цэнийн зөрүү нь өмчлөгчидтэй хийсэн хөрөнгийн гүйлгээтэй холбоотойгоос биш бол уг зөрүүг ашиг, алдагдлын тайланд хүлээн зөвшөөрнө.

Дахин тохиролцоо нь зээлдэгчийн санхүүгийн хүндрэл болон анхны тохиролцсон төлбөрөө төлөх боломжгүй байдлаас үүдсэн үед хийгдэж байгаа нөхцөлд Банк нь хөрөнгийн шинэчлэгдсэн болон анхны мөнгөн гүйлгээг харьцуулж, гэрээний өөрчлөлтийн үр дүнд хөрөнгийн эрсдэл болон өгөөж ихээхэн хэмжээгээр өөрчлөгдөж байгаа эсэхийг үнэлнэ. Хэрэв эрсдэл болон өгөөж өөрчлөгдөгүй бол өөрчлөгдсөн хөрөнгө нь анхны хөрөнгөөс мэдэгдэхүйц өөрчлөгдөгүй гэж үзэн хөрөнгийг үл хүлээн зөвшөөрөхгүй. Банк өөрчлөгдсөн гэрээний мөнгөн урсгалыг анхны үр ашигт хүүгийн түвшин (эсвэл анх худалдан авах, шинээр гаргахад үнэ цэнийн бууралттай байсан санхүүгийн хөрөнгийн зээлийн эрсдэлээр тохируулсан үр ашигт хүүгийн түвшин)-ээр хямдруулах замаар нийт дансны үнийг дахин тооцоолж, өөрчлөлтийн олз, гарзыг тайлант хугацааны ашиг, алдагдлын тайланд хүлээн зөвшөөрнө.

Үл хүлээн зөвшөөрөлт. Банк санхүүгийн хөрөнгийг дараах тохиолдолд үл хүлээн зөвшөөрнө: (a) хөрөнгийн төлбөрийг авсан эсвэл хөрөнгөтэй холбоотой менгөн урсгалыг хүлээн авах эрх дуусгавар болсон, (b) хөрөнгөтэй холбоотой менгөн урсгалыг хүлээн авах эрхээ бусдад шилжүүлэн өгсөн эсвэл дараах үед хөрөнгийг дамжуулах хэлцэлд оролцсон (i) хөрөнгийг эзэмшилтэй холбоотой бүхий л эрсдэл болон өгөөжийг бүхэлд нь бусдад шилжүүлсэн, эсвэл (ii) хөрөнгийг эзэмшилтэй холбоотой бүхий л эрсдэл болон өгөөжийг бүхэлд нь бусдад шилжүүлэгүй ч, өөртөө авч үлдээгүй буюу хяналтын эрхийг хадгалж үлдээгүй. Гэрээний нөгөө тал хөрөнгийн борлуулалтад нэмэлт хязгаарлалт хийхгүйгээр холбоогүй гуравдагч этгээдэд бүхэлд нь худалдах чадамжгүй тохиолдолд хяналтын эрхийг хадгалж үлдсэн гэж үзнэ.

ii. Санхүүгийн өр төлбөр

Хэмжилтийн ангилал. Санхүүгийн өр төлбөрийг дараахаас бусад тохиолдолд дараа үеийн хорогдуулсан

өртгөөр нь хэмжинэ.

- (i) БҮЦӨАА бүртгэгдэх санхүүгийн өр төлбөр: энэхүү ангиалал нь үүсмэл хэрэглүүр, борлуулах зорилгоор эзэмшиж буй санхүүгийн өр төлбөр (богино хугацаат үнэт цаас гм), бизнесийн нэгдлийн үед худалдан авагч талын хүлээн зөвшөөрсөн болзошгүй үүрэг, анхны хүлээн зөвшөөрөлтийн үед бүртгэсэн бусад санхүүгийн өр төлбөр
- (ii) Санхүүгийн баталгааны гэрээ болон зээлийн үүрэг

Үл хүлээн зөвшөөрөлт. Санхүүгийн өр төлбөрийг өр төлбөрийн үүрэг нь барагдах, цуцлагдах эсвэл дуусгавар болоход үл хүлээн зөвшөөрнө. Хэрэв одоо байгаа санхүүгийн өр төлбөрийн зээлдүүлэгч нь хэвээрээ боловч ялгаатай нөхцөлтэй гэрээгээр өр төлбөрийг сольсон эсвэл одоо байгаа өр төлбөрийн нөхцөл эрс өөрчлөгдсөн бол тухайн солилцоо болон өөрчлөлтийг анхны хүлээн зөвшөөрсөн санхүүгийн өр төлбөрийн үл хүлээн зөвшөөрөлт ба шинэ өр төлбөрийн анхлан хүлээн зөвшөөрөлт гэж үзнэ. Анхны санхүүгийн өр төлбөрийн дансны дун ба төлсөн дүнгийн зөрүүг ашиг, алдагдлын тайланд хүлээн зөвшөөрнө.

Бэлэн мөнгө, түүнтэй адилтгах хөрөнгө

Гадаад болон үндэсний мөнгөн тэмдэгтийн хөрвөх чадварын өөрчлөлтийг мөнгөн гүйлгээний тайланд тусгах зорилгоор тодорхой хэмжээний мөнгө, түүнтэй адилтгах хөрөнгөнд түргэн хөрвөх чадвартай, үнэ цэнээ алдах эрсдэл багатай зүйлсийг оруулдаг. Мөнгө, түүнтэй адилтгах хөрөнгөнд бэлэн мөнгө болон богино хугацаанд зарцуулж болох гурван сараас бага хугацаатайгаар байршуулсан хугацаатай хадгаламж, хугацаагүй хадгаламж, түүнчлэн дотоодын мөнгөн тэмдэгтээр засгийн газрын байгууллагууд болон дотоодын банкуудад байршуулсан хугацаагүй хадгаламжууд орно. Тодруулга 16-г харна уу. Зарцуулалтад хязгаарлалт хийсэн эсвэл хөрвөх чадвар муутайгаас шууд мөнгөнд хөрөдөггүй санхүүгийн хөрөнгийг мөнгө, түүнтэй адилтгах хөрөнгөнд оруулаагүй. Мөнгө, түүнтэй адилтгах хөрөнгийг (i) гэрээний мөнгөн урсгалыг цуглуулах зорилгоор эзэмшиж байгаа ба гэрээний мөнгөн урсгал нь үр ашигт хүүгийн аргыг ашиглан УТХТ-г илэрхийлж байгаа, (ii) БҮЦӨАА-аар илэрхийлэгдээгүй тул хорогдуулсан өртгөөр бүртгэдэг.

Алт, үнэт метал

Олон улсын стандартад нийцсэн алт, үнэт металыг гадаадын банкинд биет болон биет бус хэлбэрээр хадгалдаг. Байршуулсан алт нь гадаад валютын нөөцийн нэг хэсгийг илэрхийлнэ. Алтыг төрүүнцаар хэмжиж бүртгэх ба Банкнаас зарласан албан ханшийн дагуу төгрөгөөр үнэлнэ. Алтны албан ханш нь Лондонгийн Алтны захын Холбооноос зарласан үнэт металын ам.долларын ханшийг (тогтмол) Банкнаас зарласан төгрөг-ам.долларын харьцах албан ханшаар төгрөгт хөрвүүлснээр илэрхийлэгддэг болно. Алтыг дээр дурдсан байдлаар эзэмшихээс гадна Банк нь Монгол Улсад үйл ажиллагаа явуулдаг алт олборлогч аж ахуйн нэгж, иргэдээс цэвэршүүлээгүй алт, мөнгийг худалдан авч гадаад зах зээлд цэвэршүүлэн худалдаг (Тодруулга 22-г харна уу).

Алтан болон мөнгөн гулдмайг бодит үнэ цэнээр нь санхүүгийн байдлын тайланд тусгах ба дахин үнэлгээг өдөр бүр хийдэг. Бодит үнэ цэнийг тогтоохдоо алт ба мөнгөний зах зээлийн үнийг харгалzan үздэг. Дахин үнэлгээний олз гарзыг ашиг, алдагдлын тайланд хүлээн зөвшөөрөх ба энэхүү бодит бус ашиг, алдагдлыг жилийн эцэст өөрийн хөрөнгө дэх “Үнэт металын дахин үнэлгээний нөөц сан”-д хуримтлагдсан ашиг/алдагдлаас шилжүүлдэг (Тодруулга 34-г харна уу). Бусад үнэт метал болох дурсгалын зоос, цэвэршүүлээгүй алт, мөнгө зэрэг бусад үнэт металыг бараа материалаар бүртгэж өртөг, цэвэр боломжит үнэ цэнийн аль багаар нь хэмждэг.

Эрдэнэсийн сан

Эрдэнэсийн сангийн тухай хууль 1994 онд анх батлагдсан. Эрдэнэсийн сангийн тухай хуулиар “Эрдэнэс” гэж түүхий эд, хайлш, химийн нэгдэл, бүтээгдэхүүн, түүх, соёлын дурсгалт зүйл зэрэг ямар ч байдалд байгаа үнэт металл, эрдэнийн чулууг хэлнэ гэж заасан. Эрдэнэсийн сан үндсэн болон гүйлгээ сангаас бурдэнэ.

Үндсэн санд Улсын их хурлын тогтоолоор “Түүх, соёлын хосгүй үнэт, дурсгалт зүйлс” гэж үзсэн үнэт зүйлс орно. Үндсэн сангийн эрдэнэсийг дотор нь байнгын хэсэг буюу худалдах, шилжүүлэхийг хориглосон зүйлс, байнгын бус хэсэг буюу урьдчилсан зөвшөөрлөөр борлуулах боломжтой зүйлс гэж ангилдаг.

Гүйлгээ санд үнэт металл боловсруулах аж ахуйн нэгжийн үйлдвэрлэлийн, мөн эрдэм шинжилгээний ажил, эмчилгээний хэрэгцээнд зориуулан гүйлгээнд оруулах цэвэршүүлсэн болон цэвэршүүлээгүй үнэт металл, түүгээр хийсэн зоос, засч өнгөлсөн болон байгалийн төрхөөрөө байгаа эрдэнийн чулуу, сувд болон Банкны “Эрдэнэсийн сангийн үйл ажиллагааны журам”-аар тодорхойлсон болон Банкны Ерөнхийлөгчийн тушаалаар батлагдсан эрдэнэсийн зүйл гэж үзсэн бүх зүйлс хамаарна.

Эрдэнэсийн сангийн үйл ажиллагааны журмын дагуу эрдэнэсийн санд худалдан авах, шилжүүлэн авах үнэт зүйл нь дараах шаардлагыг хамаасан байна. Үүнд:

- Тухайн үнэт зүйлийн ач холбогдлын зэргээс хамаарч Соёлын асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллагын дэргэдэх Түүх, соёлын дурсгалт зүйлийн зэрэглэл, үнэлгээ тогтоох мэргэжлийн зөвлөлийн тодорхойлолттой байх,

- Үнэт зүйл нь эрдэнийн чулуу болон үнэт металаар хийгдсэн бол итгэмжлэгдэж, хүлээн зөвшөөрөгдсөн лабораторийн сорилтын дүгнэлттэй байх, эсвэл
- Үнэт зүйлийн түүх, соёлын өндөр ач холбогдолтой болохыг батлах Эрдэнэсийн сангийн мэргэжлийн зөвлөлийн санал, дүгнэлт гэх мэт тухайн чиглэлийн мэргэжилтний тодорхойлолт, судалгааны болон бусад баримтуудтай байх.

Эрдэнэсийн санг анхлан бүртгэхдээ өртгөөр нь дараа нь бодит үнэ цэнээс нь хуримтлагдсан үнэ цэнийн бууралтыг хассан дүнгээр хэмждэг. Эрдэнэсийн санг таван жилд нэг удаа дахин үнэлэх ба хэрэв хөрөнгийн бодит үнэ цэнэ нь дансны үнээсээ материалыг хэмжээгээр зөрүүтэй байх үзүүлэлт илэрсэн тохиолдолд дахин үнэлгээ хийж, хөрөнгийн дансны үнийг бодит үнэ цэнээс материалыг зөрүүгүй байхаар тохируулна.

Дахин үнэлгээний нэмэгдэл нь бусад дэлгэрэнгүй орлогод бүртгэгдэх ба өөрийн хөрөнгө дэх “Эрдэнэсийн сангийн дахин үнэлгээний нөөц сан”-г нэмэгдүүлнэ. Өмнө нь ижил төрлийн хөрөнгийн дахин үнэлгээний бууралтыг ашиг, алдагдлын тайланд тусгасан бол уг хөрөнгийн дахин үнэлгээний нэмэгдлийг мөн ашиг, алдагдлын тайланд хүлээн зөвшөөрнө. Үүнээс гадна дахин үнэлгээний өөрчлөлт нь хөрөнгийн үнэлгээг бууруулах үед уг бууралтыг тухайн хөрөнгөд харгалзах дахин үнэлгээний нэмэгдлээс (хэрэв байвал) бууруулж, дахин үнэлгээний нэмэгдлээс давсан хэсгийг ашиг, алдагдлын тайланд хүлээн зөвшөөрдөг. Хөрөнгийг худалдан борлуулах, эсвэл данснаас хасах үед тухайн хөрөнгөд харгалзах дахин үнэлгээний нөөц санг хуримтлагдсан ашиг руу шилжүүлнэ. Дахин үнэлгээний толилуулгыг Тодруулга 38-с харна уу.

Гадаадын санхүүгийн байгууллагуудад байршуулсан хөрөнгө

Банк харилцагч банк руу мөнгө шилжүүлж, байршуулснаар бусад банкуудад байршуулсан хөрөнгө, хадгаламжийг хүлээн зөвшөөрнө. Бусад банкуудад байршуулсан хөрөнгө, хадгаламжийг дараах тохиолдолд хорогдуулсан өртгөөр нь бүртгэнэ: (i) гэрээний мөнгөн урсгалыг цуглуулж авах зорилготой байршуулсан бөгөөд эдгээр мөнгөн урсгал нь хүү болон үндсэн төлөлтөөс бүрдэж буй, (ii) бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь ашиг, алдагдлаар илэрхийлэгдэхгүй.

Банкууд болон бусад зээлдэгч нарт олгосон зээл, тэдгээрээс авах бусад авлага

Банк нь цааш арилжаалах зорилготойгээр тусгайлан заасан эсвэл тодорхойлох боломжтой хугацаанд эргүүлэн төлөгдөх нөхцөлтэйгөөр, идэвхтэй зах зээл дээр бүртгэлгүй, үүсмэл бус авлагыг санхүүжүүлэх мөнгөн хөрөнгийг харилцагч банкууд болон бусад зээлдэгчдэд шилжүүлсэн үед банкууд болон бусад зээлдэгч нарт (жишээ нь Сангийн яам, байгууллагууд) олгосон зээлийг хүлээн зөвшөөрдөг.

Эдгээр зээлийн мөнгөн урсгалын онцлог нь гэрээний мөнгөн урсгалыг цуглуулж авах зорилготой бөгөөд УТХТ-өөс бүрдэхээс гадна зээлийн бодит үнэ цэнийн өөрчлөлтийг ашиг, алдагдлын тайланд илэрхийлэхгүй тул уг мөнгөн урсгалын онцлог болоод бизнес загварт үндсэлэн Банкууд болон бусад зээлдэгч нарт олгосон зээл, тэдгээрээс авах бусад авлагыг хорогдуулсан өртгөөр ангилдаг. Үнэ цэнийн бууралтын санг ирээдүйг таамагласан хүлээгдэж буй зээлийн алдагдал (“ХЗА”)-ын загвараар тооцдог. ХЗА-ын загварт ашигласан өгөгдөл, таамаглал, тооцооллын аргуудыг Тодруулга 37 болон 18-аас үзнэ үү.

Тухайн зээл болон бусад авлагыг СТОУС 13-ын шаардлагад зааснаар үндсэн зах зээлийн хэрэгсэл гэж үзсэн тохиолдолд зах зээлийн хүүгийн түвшнээс доогуур хүүтэй олгосон зээл болон бусад авлагыг бүртгэхдээ анхны хүлээн зөвшөөрөлтийн алдагдлыг бүртгэхгүй. Харин зах зээлийн хүүгийн түвшнээс доогуур хүүтэй олгосон зээл болон бусад авлага нь үндсэн зах зээлийн шалгуурыг хангахгүй тохиолдолд анхны хүлээн зөвшөөрөлтийн алдагдлыг ашиг, алдагдлын тайланд хүлээн зөвшөөрнө. Холбогдох ажил гүйлгээний мөн чанар нь Банкны үндсэн чиг үүрэг болох үндэсний мөнгөн тэмдэгт болон эдийн засгийг хамгаалахад чиглэсэн (мөнгөний бодлогын үйл ажиллагааг хэрэгжүүлэх, инфляцыг тогтвортжуулах, эдийн засгийн өсөлтийг дэмжих болон Монгол Улсын банкны салбарын тогтвортой байдлыг хангах зэрэг) үйл ажиллагаатай холбоотой бол зээл ба бусад авлагыг үндсэн зах зээлийн тодорхойлолтын шаардлагыг хангасан гэж үзнэ.

Зээлдүүлсэн үнэт цаас ба буцаан худалдан авах хэлцлүүд

Харилцагч этгээдэд зээлдэгч буцаан төлөх нөхцөлтэй олгогддог худалдах, буцаан худалдан авах гэрээг (“репо хэлцэл”) баталгаажсан санхүүгийн гүйлгээ гэж үздэг. Репо хэлцээр худалдсан үнэт цааснуудыг санхүүгийн бүртгэлээс хасдаггүй. Харин хөрөнгө хүлээн авагч гэрээний дагуу тус хөрөнгийг борлуулах болон дахин барьцаанд тавих эрхтэй үед уг үнэт цааснуудыг “Буцаан худалдан авах авлага” гэж ангилдаг ба бусад тохиолдолд үнэт цаасыг санхүүгийн байдлын тайланд дахин ангилдаггүй.

Зээлдэгчээс Банкинд эргэн төлөх нөхцөлтэй буцаан худалдах хэлцлийн (“урвуу репо хэлцэл”) дагуу худалдан авсан үнэт цаасыг гадаадын санхүүгийн байгууллагад байршуулсан хөрөнгө эсвэл дотоодын банкинд олгосон зээлийн аль тохиромжтойгоор нь бүртгэнэ. Буцаан худалдан авах болон худалдах үнийн зөрүүг хүүгийн орлого гэж хүлээн зөвшөөрөх ба үр ашигт хүүгийн аргаар репо хэлцлийн хугацааны турш хуримтлуулна. Буцаан худалдан авах болон худалдах гэрээгээр зарсан үнэт цаасны ангилалд үндэслэн Банк нь буцаан худалдан авах гэрээнүүдийг хорогдуулсан өртгөөр ангилна.

Өрийн үнэт цаасаарх хөрөнгө оруулалт

Бизнес загвар болон мөнгөн урсгалын онцлогт үндэслэн Банк нь өрийн үнэт цаасаарх хөрөнгө оруулалтыг хорогдуулсан өртгөөр бүртгэгдэх эсвэл бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь бусад дэлгэрэнгүй орлогын тайланд бүртгэгдэх гэж ангилна. Хэрэв өрийн үнэт цаасыг гэрээний мөнгөн урсгалыг нь цуглуулах зорилгоор эзэмшиж байгаа бөгөөд мөнгөн урсгал нь YTXT-өөс бүрдэж байгаа, мөн нягтлан бодох бүртгэлийн зөрүүг ихээхэн хэмжээгээр багасгахын тулд бодит үнэ цэнийн өөрчлөлтийг ашиг, алдагдлын тайланд бүртгэх санхүүгийн хөрөнгө гэж бүртгэдэггүй бол өрийн үнэт цаасыг хорогдуулсан өртгөөр бүртгэнэ. Хорогдуулсан өртгөөр бүртгэгдэх өрийн үнэт цаасны үнэ цэнийн бууралтын санг ирээдүйн төсөөлөлд суурилсан ЗҮЦХА-ын загвараар тооцдог, дэлгэрэнгүйг тодруулга 37-с үзнэ үү.

Хэрэв өрийн үнэт цаасыг гэрээний мөнгөн урсгалыг цуглуулах болон борлуулах зорилгоор эзэмшиж байгаа бөгөөд мөнгөн урсгал нь YTXT-өөс бүрдэж байгаа, мөн бодит үнэ цэнийн өөрчлөлтийг ашиг, алдагдлын тайланд бүртгэхгүй бол өрийн үнэт цаасыг бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь бусад дэлгэрэнгүй орлогын тайланд бүртгэгдэх өрийн хэрэглүүрээр бүртгэнэ. Эдгээр хөрөнгийн хүүгийн орлогыг үр ашигт хүүгийн аргаар тооцож ашиг, алдагдлын тайланд хүлээн зөвшөөрнө. ХЗА-ын загвараар тооцсон үнэ цэнийн бууралтын алдагдлыг ашиг, алдагдлын тайланд хүлээн зөвшөөрнө. Дансны үнийн бусад өөрчлөлтуудийг бусад дэлгэрэнгүй орлогод хүлээн зөвшөөрнө. Өрийн үнэт цаасыг үл хүлээн зөвшөөрөх үед бусад дэлгэрэнгүй орлогод өмнө нь хүлээн зөвшөөрсөн хуримтлагдсан олз, гарзыг ашиг, алдагдлын тайланд шилжүүлнэ.

Өмчийн үнэт цаасаарх хөрөнгө оруулалт

Бэлэн мөнгө төлөх гэрээний үүрэг хариуцлага агуулаагүй болон хувьцаа гаргагчийн цэвэр хөрөнгөд эзлэх хувь оролцоо байгаа гэдгийг нотлох санхүүгийн хэрэглүүрүүд гэх мэт хувьцаа гаргагчийн хувьд өмчийн тодорхойлолтод нийцэх санхүүгийн хөрөнгийг Банкны оруулсан өмчийн үнэт цаасаарх хөрөнгө оруулалт гэж үзнэ. Энэхүү хөрөнгө оруулалтыг зөвхөн хөрөнгө оруулалтын үр ашгийг хүртэх гэхээсээ илүү стратегийн зорилгоор эзэмшдэг тул өмчийн үнэт цаасаарх хөрөнгө оруулалтуудын бодит үнэ цэнийн өөрчлөлтийг бусад дэлгэрэнгүй орлогод хүлээн зөвшөөрч, хэмждэг. Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлтийн олз, гарзыг бусад дэлгэрэнгүй орлогод хүлээн зөвшөөрөх ба уг олз, гарзыг дараа нь ашиг, алдагдлын тайланд (борлуулах үед ч) шилжүүлэхгүй. Хэрэв үнэ цэнийн бууралтын гарз үүсвэл үнэ цэнийн бусад өөрчлөлтөөс тусад нь хэмжихгүй. Ногдол ашиг нь хөрөнгө оруулалтын өгөөжөөс илүү хөрөнгө оруулалтын нөхөн төлбөрийг илэрхийлэхээс бусад тохиолдолд Банк төлбөр хүлээн авах эрхтэй болоход ногдол ашгийг ашиг, алдагдлын тайланд хүлээн зөвшөөрнө.

Санхүүгийн үүсмэл хэрэгсэл

Санхүүгийн үүсмэл хэрэгсэлд дотоодын банкуудтай хийсэн гадаад валютын своп хэлцэл болон валютын хүүгийн своп хэлцлүүд багтана. Санхүүгийн үүсмэл хэрэгсэл нь БҮЦӨАА-аар бүртгэгдэх санхүүгийн хэрэгсэл бөгөөд бодит үнэ цэнээрээ хэмжигдэнэ. Бүх санхүүгийн үүсмэл хэрэгслийн хувьд бодит үнэ цэнэ нь зөрөг бол хөрөнгөөр, сөрөг бол өр төлбөрөөр тусгана. Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлтийг тухайн жилийн ашиг, алдагдлын тайланд хүлээн зөвшөөрнө. Банк хейджийн бүртгэл хийдэггүй.

Бусад хөрөнгө

Бусад хөрөнгө нь авлага болон урьдчилж төлсөн зардлаас бүрдэнэ. Өрийн бичгийн авлагаас бусад авлагуудыг аккруэл сууриар бүртгэж, хорогдуулсан өртгөөр хэмжинэ. Урьдчилж төлсөн зардлыг төлбөр хийгдсэн үед хүлээн зөвшөөрч тухайн ажил үйлчилгээг бүрэн авсны дараа ашиг, алдагдлын тайланд хүлээн зөвшөөрнө. Авлагын үнэ цэнийн бууралтын санг ирээдүйг таамагласан ЗҮЦХА-ын загвараар тодорхойлно. ЗҮЦХА-ын загварыг хэмжихэд ашигласан загвар, мэдээлэл, таамаглалуудыг Тодруулга 37-с үзнэ үү.

Зарим өрийн бичгийн авлагыг бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь ашиг, алдагдлын тайланд илэрхийлэгдэх санхүүгийн хөрөнгөөр бүртгэнэ. Бодит үнэ цэнийг тайлант хугацаа бүрийн зах зээлийн хүүнд үндэслэсэн хямдруулсан мөнгөн урсгалын загвараар тооцож, хэмждэг. Өрийн бичгийн зах зээлийн хүүг Монголбанкны бодлогын хүү дээр өрийн бичиг гаргагчийн зээлийн эрсдэлийн түвшинг нэмж тодорхойлсон. Тодруулга 38-с үзнэ үү.

Үлдсэн өрийн бичгийн авлагыг хорогдуулсан өртгөөр бүртгэх ба үнэ цэнийн бууралтыг ирээдүйн төсөөлөлд суурилсан ЗҮЦХА-ын загвараар тодорхойлно. Дэлгэрэнгүйг Тодруулга 37-с үзнэ үү.

Барилга байгууламж болон бусад үндсэн хөрөнгө

Барилга, байгууламжийг дор дурдсанчлан дахин үнэлэгдсэн дунгээс хуримтлагдсан элэгдэл болон шаардлагатай бол үнэ цэнийн бууралтын зардлыг хассан дунгээр хэмждэг.

Банк эзэмшиж буй барилга, байгууламжийг өртгөөр нь анхлан хүлээн зөвшөөрнө. Барилга, байгууламжийг дахин үнэлдэг бөгөөд дансны үнэ болон бодит үнэ цэнийн хооронд материаллаг зөрүү байгаа эсэхийг тайлант хугацааны эцэс бүрт үнэлж, баталгаажуулдаг.

**МОНГОЛБАНК
САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАНГИЙН ТОДРУУЛГА – 2021 ОНЫ 6 ДУГААР САРЫН 30**

Дансны үнэ дахин үнэлгээгээр нэмэгдсэн тохиолдолд нэмэгдсэн дүнгээр бусад дэлгэрэнгүй орлого хүлээн зөвшөөрч, өөрийн хөрөнгийн холбогдох дахин үнэлгээний санг нэмэгдүүлнэ. Тухайн хөрөнгийн өмнө үүссэн дахин үнэлгээний нэмэгдлийг бууруулж буй дахин үнэлгээний хорогдлыг бусад дэлгэрэнгүй орлогод хүлээн зөвшөөрч, өөрийн хөрөнгөнд өмнө хүлээн зөвшөөрсөн дахин үнэлгээний нөөцийн санг бууруулах ба үнэлгээний бусад бүх бууралтыг тайлант хугацааны ашиг, алдагдлын тайланд хүлээн зөвшөөрнө. Дахин үнэлсэн хөрөнгийг данснаас хасах үед өөрийн хөрөнгө дэх холбогдох дахин үнэлгээний нөөцийг хуримтлагдсан ашиг эсвэл хуримтлагдсан алдагдал руу шууд шилжүүлнэ.

Банк эзэмшиж буй бусад үндсэн хөрөнгийг өргөөс хуримтлагдсан элэгдэл болон шаардлагатай бол үнэ цэнийн бууралтын зардлыг хассан дүнгээр бүртгэнэ. Урсгал засварын зардлыг гарсан тухай бүртгэнэ. Барилга байгууламж, тоног төхөөрөмжийн томоохон бүрэлдэхүүн хэсгийг сольсон бол холбогдох зардлыг хөрөнгийн дансны үндэ капиталжуулж, сольсон хэсгийг данснаас хасна.

Үндсэн хөрөнгийн үнэ цэнэ буурсан эсэхийг удирдлага тайлант хугацаа бүрийн эцест үнэлдэг. Үнэ цэнэ буурсан шинж тэмдэг илэрсэн тохиолдолд удирдлага хөрөнгийн бодит үнэ цэнээс тухайн хөрөнгийг борлуулхтай холбоотой зардлыг хассан дун болон түүний ашиглалтын үнэ цэнийн дүнгийн аль ихээр нь нөхөгдөх өргийг тооцно. Дансны үнийг нөхөгдөх өртөг хүртэл бууруулж, гарзыг тухайн тайлант жилийн ашиг, алдагдлын тайланд бүртгэдэг (барилгын хувьд өөрийн хөрөнгө дэх дахин үнэлгээний сангаас хэтэрсэн тохиолдолд). Хөрөнгийн ашиглалтын үнэ цэнэ эсвэл бодит үнэ цэнээс борлуулах өргийг хассан үнэ цэнийн тооцоололд өөрчлөлт орсон бол өмнөх жилүүдэд хүлээн зөвшөөрсөн үнэ цэнийн бууралтын гарзыг буцаана.

Үндсэн хөрөнгийн борлуулалтын олз, гарзыг борлуулалтаас хүлээн авсан мөнгөн дүн болон дансны үний харьцуулж тооцох ба тухайн тайлант жилийн ашиг, алдагдлын тайланд (үйл ажиллагааны бусад орлого, зардлын хэсэгт) бүртгэнэ.

Элэгдэл. Дуусаагүй барилгыг элэгдүүлэхгүй. Барилга болон бусад үндсэн хөрөнгийг үлдэх өртөг хүртэл тэдгээрийн ашиглалтын хугацааны турш шулуун шугамын аргаар элэгдүүлнэ.

Ашиглалтын хугацаа, жилээр

Барилга, байгууламж	6 – 60 жил
Тавилга, компьютер төхөөрөмж	3 – 20 жил

Банк ашиглалтын хугацаа нь дуусч байгаа хөрөнгийн үлдэх өргийг тухайн хөрөнгийн борлуулалтаас олох боломжтой үнээс борлуулахад гарах зардлыг хассан дүнгээр тооцдог. Хөрөнгийн үлдэх өртөг, ашиглалтын хугацааг тайлант хугацааны эцэс бүрт хянаж, шаардлагатай гэж үзвэл тохируулна.

Биет бус хөрөнгө

Банкны биет бус хөрөнгө нь ашиглалтын тодорхой хугацаатай бөгөөд голчлон капиталжуулсан програм хангамжуудын лицензээс бүрддэг. Худалдаж авсан компьютерын програм хангамжуудын өртөг нь тэдгээрийг худалдан авах, ашиглахад бэлэн болгох явцад гарсан зардлуудаас бүрдэнэ. Биет бус хөрөнгийг үлдэх өртөг хүртэл нь тооцсон ашиглалтын хугацаа болох 4 жилийн хугацаанд шулуун шугамын аргаар хорогдуулна.

Гүйлгээнд гаргасан бэлэн мөнгө

Гүйлгээнд гаргасан бэлэн мөнгө нь Монголбанкнаас 1993 оны 9 дүгээр сард гүйлгээнд гаргасан төлбөрийн хэргэслээр ашиглагдах боломжтой цаасан болон зоосон мөнгөн тэмдэгтийг илэрхийлнэ. Гүйлгээнд гаргасан бэлэн мөнгийг Монголбанкнаас дотоодын банкууд болон бусад харилцагчдад бэлэн мөнгө олгох үед нэрлэсэн үнээр нь өр төлбөрөөр бүртгэдэг. Банк нь бусад банкууд болон харилцагчид бэлэн мөнгө олгох үед гүйлгээнд гаргасан бэлэн мөнгө ба зоосыг нэрлэсэн үнийн дагуу өр төлбөрөөр бүртгэдэг. Банк бэлтгэл сан болон гүйлгээ касст буй төгрөгийг гүйлгээнд гаргасан бэлэн мөнгөнд оруулж тооцдоггүй.

Төв Банкны үнэт цаас

Банкны гаргасан үнэт цаасыг бодит үнэ цэнээр нь анх бүртгэх ба дараа нь үр ашигт хүүгийн аргаар тооцсон хорогдуулсан өргөөр нь хэмжинэ. Хорогдуулсан өргийг тооцоходоо үнэт цаасыг гаргах үед үүссэн хөнгөлөлт эсвэл урамшуулал болон үр ашигт хүүний нэг хэсэг болох үнэт цаас гаргалттай холбоотой зардлуудыг авч үзнэ.

Засгийн газрын харилцах, хадгаламж

Засгийн газар болон бусад төрийн байгууллагуудын данс нь засгийн газар болон бусад харилцагчдад төлөх үүсмэл бус өр төлбөр бөгөөд үр ашигт хүүгийн аргаар хорогдуулсан өргөөр бүртгэгдэнэ. Засгийн газрын дансын дийлэнх нь Олон Улсын Валютын Сан (ОУВС), Азиин Хөгжлийн Банк (АХБ)-ны санхүүжилттэй хөтөлбөрийн хүрээнд Сангийн яамнаас авсан урт хугацаат зээлтэй холбоотой. Тодруулга 30-г харна уу.

Дотоодын банкуудын харилцах, хадгаламж

Банкинд харилцагч банкуудаас мөнгө шилжин ирэхэд дотоодын банкуудын харилцах, хадгаламжийг хүлээн зөвшөөрдөг. Үүсмэл бус өр төлбөрийг хорогдуулсан өргөөр бүртгэнэ. Тодруулга 31-г харна уу.

Гадаад өр төлбөр

Гадаад өр төлбөрийг анхлан бодит үнэ цэнээр нь бүртгэх ба дараа нь үр ашигт хүүгийн аргаар тооцсон хорогдуулсан өртгөөр бүртгэнэ. Гадаад өр төлбөрийн дийлэнх хэсгийг Хятадын Ардын Банк (Хятадын Төв банк)-аас авсан зээл болон Эм Ю Эф Жи Банкаас авсан шинэ зээл бүрдүүлнэ, Тодруулга 32-г харна уу.

Болзошгүй алдагдлын нөөц сан

Энэ нь цаг хугацаа болон дун нь тодорхойгүй санхүүгийн бус өр төлбөр юм. Банкинд өнгөрсөн үйл явдлын үр дүнд өнөөгийн хуулийн дагуу, эсвэл хууль эрх зүйн дагуу үүрэг хариуцлага хүлээх болсон, мөн уг үүрэг хариуцлагыг шийдвэрлэх явцад эдийн засгийн өгөөж агуулсан зарлагын урсгал гарах өндөр магадлалтай үед, мөн энэхүү үүргийг мөнгөн дүнгээр бодитой илэрхийлэх боломжтой болсон тохиолдолд нөөц санг бүртгэнэ.

Олон Улсын Валютын Сантай хамааралтай үйл ажиллагаа

Монгол Улс болон Олон Улсын Валютын Сан (ОУВС) хоорондын харилцаанд үзүүлэх Банкны үндсэн үүргээс шалтгаалж Банк нь ОУВС-тай хамтран ажилладаг. СТОУС-ын дагуу хөрөнгө болон өр төлбөрийн тодорхойлолтын нөхцөлийг хангасан ОУВС-ийн хөтөлбөртэй холбоотой тооцоог Банкны санхүүгийн тайланд хүлээн зөвшөөрдөг. СТОУС-ын дагуу хөрөнгө болон өр төлбөрийн тодорхойлолтод нийцэхгүй ОУВС-тай хамаарал бүхий тооцоог Банк өөрийн санхүүгийн тайланд хүлээн зөвшөөрөхгүй.

ОУВС-тай холбоотой хөрөнгө ба өр төлбөрүүд

Эдгээр санхүүгийн тайлангуудад хүлээн зөвшөөрөгдсөн ОУВС-тай холбоотой хөрөнгөнд Зээлжих Тусгай Эрх (ЗТЭ)-ийн хөрөнгө багтана, Тодруулга 17-г харна уу. ОУВС-д өгөх өр төлбөрт ЗТЭ-ийн хуваарилалт бүхий өр төлбөрүүд багтана, Тодруулга 32-с лавлана уу.

ЗТЭ-ээр бүртгэгдсэн хөрөнгө, өр төлбөрүүдийг тайлант өдрийн ЗТЭ-ийн төгрөгтэй харьцах албан ханшаар хөрвүүлдэг. Төгрөгийн ЗТЭ-тэй харьцах албан ханшийг ОУВС-гийн тогтоосон ЗТЭ, ам.долларын ханшийн мэдээлэл болон Банкны тайлант хугацааны ам.доллар болон төгрөгийн албан ханшид үндэслэн тооцдог.

Монгол Улсын Засгийн газрын ОУВС-тай холбоотой хөрөнгүүд

Банк ОУВС-гийн санхүүжилтийн худалдан авалттай холбоотой ямар нэг гэрээт үүрэг, хариуцлага хүлээгээгүй тул ОУВС-тай холбоотой тодорхой хөрөнгүүд хөрөнгө ба өр төлбөр хүлээн зөвшөөрөх СТОУС-ын тодорхойлолтод нийцэггүй. Эдгээр хөрөнгөд ОУВС-д хувь нийлүүлсэн хөрөнгө болон ОУВС-аас Өргөтгөсөн Санхүүжилтийн Хөтөлбөрийн хүрээнд авсан зээл багтана. Банк нь Монгол Улс болон ОУВС хоорондын харилцаанд Монгол Улсын Засгийн газрын итгэмжлэгдсэн төлөөлөгчийн үүргийг гүйцэтгэдэг. Сангийн яам нь Монгол Улсын санхүүгийн зуучлагчийн үүргийг гүйцэтгэнэ. Иймд Монгол Улсын ОУВС-аас авах авлага болон (ОУВС-д нийлүүлсэн хувь хөрөнгө зэрэг) ОУВС-д төлөх өр төлбөрүүд нь Сангийн яамны хөрөнгө, өр төлбөр болох учир Банкны санхүүгийн тайланд тусгагдаагүй.

ОУВС-д нийлүүлсэн хувь хөрөнгө. Энэхүү хувь хөрөнгө нь тусгай төрлийн хөрөнгө бөгөөд ОУВС-гийн гишүүн орны хувьд Монгол Улсын хувь нийлүүлсэн хөрөнгийг илэрхийлнэ. Хувь нийлүүлсэн хөрөнгийн хэмжээ нь улс орон бүрийн хувьд өөр байдаг бөгөөд эдийн засгийн хэмжээ, цар хүрээнд тулгуурлан ОУВС-гийн Удирдах зөвлөлөөс тогтоодог. Хувь нийлүүлсэн хөрөнгө гишүүн орнуудын саналын эрх, тусгай сангаас хүртэх санхүүгийн нөөцийн хязгаар болон зээлжих тусгай эрх (оруулсан хөрөнгийн хэмжээтэй нь хувь тэнциүүлэн)-д үндэслэн оролцогчийн хувь хүртэх хязгаарыг тодорхойлдог. Монгол Улсын оруулсан хувь нийлүүлсэн хөрөнгийн дийлэнх хэсэг нь Сангийн яамнаас ОУВС-д гаргасан хүүгүй үнэт цаасаар төлөгдсөн ба ОУВС-ын №1, №2 дугаар дансуудад кредит талыг бүртгэсэн болно. 2021 оны 6 дугаар сарын 30-ны өдрийн байдлаар Монгол Улсын ОУВС-д оруулсан хувь хөрөнгийн үлдэгээл 72.3 сая ЗТЭ (2020 онд 72.3 сая ЗТЭ). Сангийн яам нь өрийн бичиг гаргаж энэхүү квотын төлбөрийг хийдэг тул энэхүү дун нь Сангийн яамны хөрөнгөөр бүртгэгдэнэ.

ОУВС-д гаргасан үнэт цаас. Энэхүү үнэт цаас нь Монгол Улсын үндэсний мөнгөн тэмдэгтээрх ОУВС-гийн хөрөнгө бөгөөд а дээр дурдсан хувь нийлүүлсэн хөрөнгийн төлбөрт гаргасан өрийн бичиг юм. Сангийн яам нь ОУВС-тай зээлийн эрхийн ашиглалтын талаар гэрээ байгуулсан тохиолдолд өрийн бичгээр баталгаажуулдаг.

ОУВС-ийн №1, №2 дугаар дансууд. Нийлүүлсэн хувь хөрөнгийн төлбөр, санхүүжилтийн худалдан авалт болон буцаан худалдан авалтын гүйлгээнд №1 дүгээр дансыг ашигладаг. Монгол төгрөгөөр гүйцэтгэх ажил гүйлгээнд №2 дугаар дансыг ашигладаг. Данс №1 болон №2 нь 2021 оны 6 дугаар сарын 30-ны өдрөөр 752 сая төгрөгийн (2020: 700.6 сая төгрөг) үлдэгдэлтэй байна.

Өргөтгөсөн Санхүүжилтийн Хөтөлбөр (ӨСХ)

2017 оны 5 дугаар сарын 24-нд ОУВС-гийн Удирдах зөвлөл Монгол Улсын эдийн засгийн реформыг дэмжих зорилгоор Өргөтгөсөн Санхүүжилтийн Хөтөлбөр (“ӨСХ”)-ийн хүрээнд гурван жилийн хугацаатай 314.5 сая ЗТЭ-ийн дун бүхий өргөтгөсөн санхүүжилтийг баталсан. ӨСХ нь ОУВС-гаас Монгол Улсад олгосон жилийн

**МОНГОЛБАНК
САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАНГИЙН ТОДРУУЛГА – 2021 ОНЫ 6 ДУГААР САРЫН 30**

1.53% - 1.59% хүүтэй зээлийг илэрхийлнэ. Зээлийн санхүүжилтийг 2017 оны 5 дугаар сарын 25-ны өдөр Монголбанк болон Сангийн яамны хооронд байгуулсан харилцан ойлголцлын санамж бичигт үндэслэн Монголбанкинд нээсэн холбогдох дансанд шилжүүлсэн.

Зээл, түүний эргэн төлөлт нь ЗТЭ-ээр илэрхийлэгдсэн бөгөөд Монголбанк нь Сангийн яамны өмнөөс ОУВС-д зээлийн эргэн төлөлтийг төлөх ба 2028 оны 11 дүгээр сараас өмнө төлж барагдуулахаар хүлээгдэж байна. 2021 оны 6 дугаар сарын 30-ны өдрийн байдлаар ΘСХ-ийн хүрээнд Сангийн яаманд өгөх 3 жилийн хугацаатай өр төлбөрийн хэмжээ 157 сая ЗТЭ буюу 640,108 сая төгрөг (2020: 157.5 сая ЗТЭ буюу 645,616 сая төгрөг) гэж Тодруулга 30-д толилуулсан.

Дүрмийн сан

Дүрмийн сан нь Өөрийн хөрөнгөнд багтдаг, дэлгэрэнгүйг Тодруулга 34-с харна уу.

Ерөнхий нөөцийн сан. Төв банк /Монголбанк/-ны тухай хуулиар тайлант жилийн цэвэр орлогын 40 хувийг (хамгийн багадаа) ерөнхий нөөцийн санд хуваарилах ба үлдэх хэсгийг (хамгийн ихдээ 60 хувь хуртэлх) Улсын Төсөвт шилжүүлэхийг заасан. Ерөнхий нөөцийн сан нь өмнөх жилүүдэд хуримтлуулсан, тайлант жилийн цэвэр орлогын дээр дурдсан хэсгээс бүрдэх ба Банк уг санг бүрэн захиран зарцуулах эрхтэй. Энэ санд Улсын төсөвт өмнөх жилүүдэд хуваарилсан болон цаашид хуваарилах дүнг оруулдаггүй. 2020, 2019 онуудад Банк хуримтлагсан алдагдалтай ажилласан тул ерөнхий нөөцийн санд шилжүүлэг хийгээгүй.

Бусад нөөц сан. Бусад нөөц сан нь гадаад валют, алт, үнэт метал (мөнгө), барилга байгууламж, болон эрдэнэсийн сангийн дахин үнэлгээний сангуудаас гадна болон БҮЦӨБДО-д илэрхийлэгдэх санхүүгийн хөрөнгө оруулалтын дахин үнэлгээний сангаас бүрддэг. Банк нь Төв банк /Монголбанк/-ны тухай хуулийн дагуу гадаад валют, алт үнэт металын ханшийн тэгшигтгэлийн бодит бус ашгийг гадаад валют болон алт, үнэт металын дахин үнэлгээний санд жил бүрийн эцэст шилжүүлдэг ба харин бодит бус алдагдлыг холбогдох сангуудаар хаадаг.

Зээлтэй холбоотой үүрэг хариуцлага

Банкинд зээлтэй холбоотой үүрэг хариуцлага байdag ба үүнд аккредитив болон Хятадын Ардын Банк (БНХАУ-ын Төв Банк, цаашид “ХАБ” гэх) –тай байгуулсан хэлэлцээр орно. Хэлэлцээр нь ХАБ-аас Банкинд юаниар олгосон санхүүжилт болон Банкнаас ХАБ-д төгрөгөөр олгосон санхүүжилт юм (Тодруулга 35).

Тайлант хугацааны эцэс бүрт төлбөрийн үүрэг хариуцлага нь i) анхны хүлээн зөвшөөрөлтийн хорогдуулалтыг тооцоогүй төлбөрийн тооцооны үлдэгдэл дээр нэмээд ii) ЗҮЦХА-ын загвараар тодорхойлсон эрсдэлийн сангийн дүнгээр хэмжигддэг. Хэрэв дуусгавар болгоогүй төлбөрийн үүрэг хариуцлагын дунд хураамж авдаг бол түүнийг тухайн үүргийн хүчинтэй хугацаанд харгалзуулан орлого гэж хүлээн зөвшөөрдөг.

Орлого, зардлын хүлээн зөвшөөрөлт

Хүүгийн орлого, зардлыг бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь ашиг, алдагдлаар илэрхийлэгдэгээс бусад өрийн хэрэгслийдийн хувьд аккруэл сууриар, үр ашигт хүүгийн аргаар тооцоолон бүртгэнэ. Энэ арга нь талуудын хооронд байгуулсан гэрээний дагуу төлөгдсөн эсвэл хүлээн авсан бүх хураамж, гүйлгээний зардал, урамшуулал болон хөнгөлөлтийг үр ашигт хүүгийн нэг хэсэг гэж үзэж цаг хугацааны хувьд хойшилуулах ба үр ашигт хүүгийн аргаар бодсон хүүгийн орлого эсвэл зардлаар бүртгэдэг. Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь ашиг, алдагдлаар илэрхийлэгдэг өрийн хэрэгслийн (өрийн бичиг) хүүгийн орлогыг нэрлэсэн хүүгээр тооцоолж тайлант үеийн ашиг, алдагдлын тайлангийн “Өрийн бичгийн бодит үнэ цэнийн өөрчлөлтийн алдагдал” гэж толилуулна.

Бусад бүх шимтгэл, хураамж болон бусад орлого, зардлыг аккруэл суурьт үндэслэн тухайн ажил гүйлгээний гүйцэтгэлтэй уялдуулан хүлээн зөвшөөрөх бөгөөд гүйцэтгэлийг нийт үзүүлэх үлчилгээнээс бодитоор үзүүлсэн үлчилгээний хувь хэмжээгээр тооцож ашиг, алдагдлын тайландаа бүртгэдэг.

Бэлэн мөнгө хэвлэхтэй холбогдож гарсан зардлууд

Банк нь Монгол Улсын цаасан мөнгөн дэвсгэрт болон зоосон мөнгөний хэвлэлтийг удирддаг ба тэдгээрийг хэвлүүлэхтэй холбоотой урьдчилж гарсан зардлыг “Бусад хөрөнгө” дансанд бүртгэх ба хэвлэсэн мөнгөн тэмдэгтийг үйлдвэрлэгчээс Банкны үндэсний мөнгөний тэмдэгтийн нөөц санд шилжүүлэх үед зардлаар хүлээн зөвшөөрдөг.

Ажилчдын зардал болон холбогдох шимтгэлүүд

Цалин хөлс, түүнтэй холбоотой бусад зардлуудыг (ээлжийн амралт, өвчтэй байх үеийн нөхөн олговор, шагнал урамшуулал болон мөнгөн бус тэтгэмж гэх мэт) Банк ажилтнуудын холбогдох ажил үлчилгээ үзүүлсэн жилд харгалзуулан зардал гэж хүлээн зөвшөөрдөг. Ээлжийн амралтын мөнгө, нөхөн олговортой бусад богино хугацаат чөлөө авалтыг ажилтнуудад ирээдүйд нөхөн олговортой чөлөө авах эрхийг үсгэх үлчилгээг үзүүлсэн үед, харин өвчний улмаас чөлөө авах гэх мэт нөхөн олговортой богино хугацаат чөлөө авалтыг чөлөө авсан тухайн үед зардлаар хүлээн зөвшөөрдөг.

Ажилчдын тэтгэмж

Банк нь дотоод дүрэм журмын дагуу ажилтнуудынхаа ажлын нөхцөл байдлыг сайжруулах, нийгмийн халамжийн асуудлыг шийдэх үүднээс тодорхой хөрөнгийг нийгмийн хөгжлийн санд хуваарилж, хуримтлуулдаг. Эдгээр дансыг тэтгэмж, нөхөн олговор, ажилтнуудын гүйцэтгэлд суурилсан цалин урамшууллыг олгох, ажилтнуудын нийгмийн халамжийн хүрээнд бусад хэрэгцээг хангах зорилгоор ашигладаг.

Орлогын албан татвар

Монгол Улсын Аж ахуйн нэгжийн орлогын албан татварын тухай хуульд заасны дагуу Банк нь орлогын албан татвар төлөгч биш.

Холбоотой талуудын ажил гүйлгээ

Холбоотой талууд гэдэгт Банктай дараах байдлаар холбогдсон аж ахуйн нэгж болон хувь хүн орно. Үүнд:

- (a) Банктай дараах байдлаар холбогдсон хувь хүн эсвэл тухайн хувь хүний ойрын төрөл садан:
- (i) Банкинд дангаараа эсвэл хамтран хяналт тогтоосон;
 - (ii) Банкинд томоохон нөлөөлөлтэй эсвэл;
 - (iii) Банкны гол удирдах албан тушаалтнуудын нэг.
- (b) Дараах нөхцөлүүдийн аль нэгийг хангасан байгууллага нь Банкны холбоотой тал гэж үзнэ. Үүнд:
- (i) Монгол Улсын Засгийн газрын хэрэгжүүлэгч агентлагууд;
 - (ii) Нэг нь нөгөө байгууллагын хараат эсвэл хамтын хэлэлцээрт байгууллага байх;
 - (iii) Аль аль байгууллага нь нэг ижил гуравдагч этгээдийн хамтарсан хэлэлцээрт талууд байх;
 - (iv) Нэг байгууллага нь гуравдагч этгээдийн хамтарсан хэлэлцээрт байгууллага бөгөөд нөгөө байгууллага нь уг гуравдагч этгээдийн хараат байгууллага байх;
 - (v) Байгууллага нь Банкны эсвэл Банктай холбоотой талын ажиллагсдыг урамшуулах зорилгоор ажил эрхлэлтийн дараах тэтгэмж олгодог. Хэрвээ Банк нь уг хөтөлбөрийг хэрэгжүүлдэг бол дэмжлэг хүртэж буй ажилласгад нь мөн Банктай холбоотой тал болно.
 - (vi) (a)-д тодорхойлсон хувь хүн дангаараа эсвэл хамтран хяналт тогтоосон байгууллага;
 - (vii) (a)(i)-д тодорхойлсон хувь хүн нь байгууллагад ихээхэн нөлөөлөлтэй эсвэл уг байгууллагын гол удирдах албан тушаалтнуудын нэг;
 - (viii) Банкийг гол удирдах албан тушаалтнаар хангадаг байгууллага.

Холбоотой талуудын боломжит бүх хамаарлыг авч үзэхдээ зөвхөн хуулийн хэлбэрийг биш хамаарлын мөн чанарыг чухалчлан анхаарсан болно. Холбоотой талуудтай хийсэн бүх материаллаг ажил гүйлгээ болон улдэгдлийг санхүүгийн тайланд толилуулсан ба дэлгэрэнгүйг Тодруулга 36-с харна уу.

5. Нягтлан бodoх бүргэлийн гол үнэлэмж, тооцоолол болон төсөөллүүд

Банк санхүүгийн тайланийн дүнгүүд болон дараагийн тайлант жилийн хөрөнгө, өр төлбөрт нөлөөлөхүйц таамаглал, үнэлэмжийг хийдэг. Удирдлага нь өөрсдийн туршлага болон ирээдүйн үйл явдлын талаарх нөхцөл байдалд зохистой гэж үзсэн үнэлэлт, таамаглал зэрэг бусад хүчин зүйлүүдэд суурилан тооцооллыг тогтмол хянадаг. Мөн удирдлага нь нягтлан бodoх бүртгэлийн бодлогыг хэрэгжүүлэх явцад ач холбогдол бүхий тооцооллуудаас гадна тодорхой үнэлэмжүүдийг хийдэг. Санхүүгийн тайланд хүлээн зөвшөөрөгдсөн дүнгүүдэд мэдэгдэхүйц нөлөө үзүүлэх үнэлэмжүүд болон дараагийн тайлант жилд хөрөнгө, өр төлбөрийн дүнгүүдэд томоохон тохируулга хийх шаардлага үүсэж болох ба үүнд дараах зүйлс хамаарна.

Санхүүгийн хөрөнгийн үнэ цэнийн бууралт. СТОУС9-ийн дагуу бүх санхүүгийн хөрөнгийн үнэ цэнийн бууралтыг тооцоход үнэлэмж шаардагддаг. Ялангуяа ирээдүйн мөнгөн урсгалын дүн болон хугацаа, барьцаа хөрөнгийн үнэлгээ мөн зээлийн эрсдэлийн томоохон өөрчлөлтийг тодорхойлоход үнэлэмж шаарддаг. Эдгээр тооцоолол нь хэд хэдэн хүчин зүйлээс шалтгаалан өөрчлөгдөж болох бөгөөд эдгээрийн өөрчлөлт нь өөр өөр түвшний үнэ цэнийн бууралтын үр дүнд хүргэж болно.

Банкны зээлийн үнэ цэнийн хүлээгдэж буй алдагдлын (ЗҮЦХА) тооцоолол нь хувьсах өгөгдөл болон тэдгээрийн харилцан хамаарлыг сонгоход ашигласан олон төсөөллүүдээс бүрдсэн цогц загварын үр дүн юм. ЗҮЦХА загварын элементүүд нь доорх нягтлан бodoх бүртгэлийн үнэлэмж болон тооцооллыг шингэсэн байна:

- Үнэлгээ бүрт ашиглах чанаргүйдлийн магадлалыг (ЧМ) тодорхойлдог Банкны дотоод зээлийн үнэлгээний загвар
- Банкны шатлалын үнэлгээ
- Банкны санхүүгийн хөрөнгийн зээлийн эрсдэл мэдэгдэхүйц хэмжээгээр ихэссэнийг үнэлэх шалгуур үзүүлэлтүүд хийгээд үүний үр дүнд санхүүгийн хөрөнгүүдийн нөөц санг нийт хугацааны ЗҮЦХА болон чанарын үнэлгээ ашиглан тооцох
- Өгөгдлүүдийн сонголт болон томьёонуудыг ашиглан ЗҮЦХА загварын хөгжүүлэлт

МОНГОЛБАНК
САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАНГИЙН ТОДРУУЛГА – 2021 ОНЫ 6 ДУГААР САРЫН 30

- ЗҮЦХА загварын ЧМ-ыг тооцоход ашиглах эдийн засгийн өгөгдлүүдийг тодорхойлох макро эдийн засгийн хувилбаруудын болон эдийн засгийн өгөгдлүүдийн харилцан холбоо хамаарлыг тодорхойлох, ирээдүйг төсөөлсөн макро эдийн засгийн хувилбаруудын сонголт, тэдгээрийн жигнэсэн дундаж магадлалыг тодорхойлох
- Барьцаа хөрөнгөөр баталгаажсан санхүүгийн хөрөнгийн хувьд Чанаргүйдэлд өртөх дүн (ЧӨД)-г тооцоолохын тулд барьцаа хөрөнгийн үл нөхөгдөх дүнг тодорхойлох
- Ковид-19 цар тахлын нөлөөг тусгасан эсэхийг харгалзан ЗҮЦХА загварыг дахин үнэлэх.

Банк нь хорогдуулсан өргөөр болон бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь бусад дэлгэрэнгүй орлогод илэрхийлэгдэх гэж ангилсан бүхий л ерийн үнэт цаасанд ЗҮЦХА-ын хэмжилтийг хийдэг ба хүлэгдэж буй зээлийн алдагдлын тооцоолол болон бодит зээлийн алдагдлын хоорондын зөрүүг багасгах үүднээс модель болон түүнд ашигласан өгөгдлүүдийг байнга хянаж үздэг. Тодруулга 37-г харна уу.

Санхүүгийн үүсмэл хэрэгслийн бодит үнэ цэнэ. Банк гадаад валютын урсгалын нэмэгдүүлэх, хүүгийн түвшин болон гадаад валютын зээлийн хэмжээг бууруулах, гадаад валютын ханшийн өсөлтийн эрсдэлийг саармагжуулах гэх мэт бодлогын шинж чанартай авч хэрэгжүүлж буй арга хэмжээний хүрээнд ихэвчлэн дотоодын банкуудтай санхүүгийн үүсмэл хэрэгслийн хэлцлүүдийг тогтмол хийдэг. Эдгээр үүсмэл хэрэглүүрүүдийг бодит үнэ цэнээр нь хэмждэг.

2014 оны эхний улирлаас эхлэн Банк нь дотоодын банкуудтай урт хугацааны своп хэлцлүүдийг хийж эхэлсэн. Эдгээр нь 2 - 5 хүртэлх жилийн хугацаатай урт хугацаат төгрөг/ам.долларын своп хэлцлүүд юм. Түүнчлэн 2017 оны 12 дугаар сараас хойш Банк дотоодын банкуудтай шинэ төрлийн урт хугацаат, хүүгийн своп хэлцлүүдийг хийж эхэлсэн. Эдгээр нь 1 - 8 жилийн хугацаатай хүүгийн загварт сууринласан төгрөг-ам.долларын своп хэлцлүүд юм.

Дээрх хэлцлүүдийн форвард ханшийг Мөнгөний Бодлогын Газраас эконометрик загвар ашигласан үнэлгээний аргачлалаар тооцоолсон. Дээрх урт хугацаат хэрэгслүүдийн үнийн талаар зах зээлийн хангалттай мэдээлэл байдаггүй. Удирдлага эконометрик загвар ашиглан форвард ханшийг тооцоолох нь хүүгийн загварт сууринласан томъёог ашигласнаас илүү оновчтой гэж үзсэн. Ажиглагдахуйц зах зээлийн мэдээлэлд үндэслээгүй төсөөлөл ашиглан үнэлсэн үүсмэл хэрэгслийн бодит үнэ цэнийн талаарх мэдээллийг Тодруулга 38-с үзнэ үү.

Удирдлага дээрх санхүүгийн хэрэгслийг анх хүлээн зөвшөөрөхөд олз, гарз үүсэх эсэхийг харгалзан үзсэн ба хэлцлүүд зах зээлд оролцогчдын хувьд сайн дурын үндсэн дээр явагдсан тул олз гарз үүсэхгүй гэж үзсэн. Мөн тус үнэлэмжийг хийхдээ эдгээр хэрэглүүрийн үндсэн зах зээлийг илэрхийлж байна гэж удирдлага үзсэн.

Орийн бичгийн бодит үнэ цэнэ. Банк нь тодорхой томоохон хэдэн харилцагчдад жилийн 21 хувийн хүүтэй, тодорхой шалгуурыг хангасан тохиолдолд зээлийн хүүг жилийн 7 - 8 хувь хүртэл бууруулах нөхцөлтэй зээлийг тэдний гаргасан ерийн бичгийг худалдан авах замаар олгосон ба 2014 онд 350,000 сая төгрөг, 2016 онд 465,000 сая төгрөгийг тус тус санхүүжүүлсэн. Орийн бичиг нь БҮЦӨАА-аар бүртгэгдэх санхүүгийн хөрөнгөөр ангилагдсан.

Удирдлага ерийн бичгийн бодит үнэ цэнийг хямдруулсан мөнгөн урсгалын загвараар тооцдог. Бодит үнэ цэнийн тооцоололд холбогдох боломжит мэдээлэлд үндэслэн дараах үнэлэмжүүдийг ашигласан. Үүнд:

- Ирээдүйн мөнгөн урсгалын магадлал: Удирдлага ирээдүйн мөнгөн урсгалын магадлалыг ерийн бичиг гаргагчийн санхүүгийн түүхэн мэдээлэлд үндэслэл үнэлсэн ба зарим ерийн бичгийн эргэн төлөлт хугацаандаа бүрэн хийгдэнэ гэж үзсэн.
- Хямдруулалтын хүүгийн түвшин: Банкны бодлогын хүү дээр харилцагчийн зээлийн эрсдэл болох 2%-11.8% (2020: 2%-14.5%) нэмж тооцсон ба энэ нь компаниудын үйл ажиллагааны цар хүрээ, шинж чанар болон хүү төлөх чадварын харьцааг харгалзан үнэлсэн эрсдэлээс хамаарч олгох төгрөгийн санхүүжилтийн зах зээлийн хүүний түвшинг ойролцоогоор илэрхийлнэ гэж үзсэн.

Ажиглагдахуйц зах зээлийн мэдээлэлд үндэслээгүй төсөөлөл ашиглан үнэлсэн ерийн бичгийн бодит үнэ цэнийн талаарх мэдээллийг Тодруулга 38-с үзнэ үү.

Эрдэнэсийн сан

Хүлээн зөвшөөрөлт. Монгол Улсын Эрдэнэсийн сангийн тухай хуулийн дагуу Банк нь Эрдэнэсийн сангийн өдөр тутмын үйл ажиллагааг удирдан явуулах эрхтэй цор ганц байгууллага юм. Эрдэнэсийн сан нь түүх, соёлын хосгүй үнэт, дурсгалт зүйлс, 1925 онд гаргасан мөнгөн зоос зэрэгээс бүрддэг. Эрдэнэсийн сангийн үнэт зүйлсийг музейд тавих, үзэсгэлэн гаргах байдлаар олон нийтэд танилцуулдаг бөгөөд музейн тасалбараас орлогыг Банкны ашиг, алдагдлын тайланд үйл ажиллагааны бусад орлого дансанд бүртгэдэг. Банкны Нөөцийн удирдлага, санхүүгийн зах зээлийн газар Эрдэнэсийн сангийн үйл ажиллагааг, тэдгээрийн засвар үйлчилгээ, харуул хамгаалалтыг удирдан зохион байгуулж, хариуцдаг.

Банк нь Эрдэнэсийн сангийн тухай болон холбогдох бусад хууль тогтоомжийн тайлбартай холбогдуулан мэргэжлийн хуульчаас хуулийн зөвлөгөө авсны үндсэн дээр удирдлага нь эрдэнэсийн санг Банкны санхүүгийн байдлын тайланд хөрөнгөөр бүртгэх нь зүйтэй гэж үзсэн. Эрдэнэсийн сангийн тухай хуулийн дагуу Банк

МОНГОЛБАНК
САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАНГИЙН ТОДРУУЛГА – 2021 ОНЫ 6 ДУГААР САРЫН 30

эрдэнэсийн санг удирддаг ба уг сангийн эдийн засгийн үр өгөөжийг Банк хүртдэг гэж үзсэн нь энэхүү хуулийн тайлбарт нөлөөлсөн гол үндэслэл юм.

Хэмжилт. Тодруулга 4 *Нягтлан бодох бүртгэлийн гол бодлогууд*-д толилуулснаар Эрдэнэсийн санг анхлан бүртгэхдээ өргөөр нь дараа нь бодит үнэ цэнээс нь хуримтлагдсан үнэ цэнийн бууралтыг хассан дунгээр хэмжинэ. Банк Эрдэнэсийн сангийн бодит үнэ цэнийг олон улсад хүлээн зөвшөөрөгдсөн үнэлгээний компанийн бэлтгэсэн тайландаа үндэслэн тодорхойлдог. 2021 оны 6 дугаар сарын 30-ны байдлаар Эрдэнэсийн сан нь 1,072,713 сая төгрөгийн (2020 онд 1,071,665 сая төгрөг) үлдэгдэлтэй байна. Эрдэнэсийн сангийн бодит үнэ цэнийг 3 дугаар түвшинд ангилсан ба энэ түвшний бодит үнэ цэнийн тооцоолол ажиглагдахуйц бус зах зээлийн мэдээлэлд суурилж, удирдлагаас ихээхэн хэмжээний үнэлэмж шаарддаг. Бодит үнэ цэнийн хэмжилтийн дэлгэрэнгүйг Тодруулга 38-с харна уу.

6. Хүү, түүнтэй адилтгах орлого

	2021 оны 6 дугаар сарын 30 сая.төг	2020 оны 12 дугаар сарын 31 сая.төг
<i>Үр ашигт хүүгийн аргачлалаар тооцсон хүүгийн орлого</i>		
Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь бусад дэлгэрэнгүй орлогод тайлагнагдах болон хорогдуулсан өргөөр бүртгэгдэх өрийн хэрэгсэл	93,572	161,561
Буцаан худалдан авах гэрээ	17,484	27,474
Гадаадын санхүүгийн байгууллагуудад байршуулсан хөрөнгө	9,244	19,041
Дотоодын банкуудад олгосон зээл	3,851	13,063
Засгийн газрын үнэт цаас	1,855	13,223
	<hr/> 126,005	<hr/> 234,362

Бусад хүү, түүнтэй адилтгах орлого

Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь ашиг, алдагдлын тайландаа бүртгэгдэх бусад хөрөнгө	15,150	42,810
Санхүүгийн үүсмэл хэрэгсэл	152,544	417,690
	<hr/> 167,694	<hr/> 460,500
	<hr/> 293,699	<hr/> 694,862

7. Хүү, түүнтэй адилтгах зардал

	2021 оны 6 дугаар сарын 30 сая.төг	2020 оны 12 дугаар сарын 31 сая.төг
<i>Үр ашигт хүүгийн аргачлалаар тооцсон хүүгийн зардал</i>		
Төв банкны үнэт цаас	(265,680)	(465,875)
Гадаад өр төлбөр	(132,044)	(249,375)
Дотоодын банкуудын заавал байлгах нөөцийн биелэлтэд олгосон урамшуулал (Тод.31)	(12,050)	(52,378)
Засгийн газрын хөрөнгө	(17,753)	(31,139)
Дотоодын банкуудын хөрөнгө	(4,892)	(15,377)
Бусад хүүгийн зардал	(9,825)	(2,267)
	<hr/> 442,244	<hr/> 816,411
<i>Бусад хүү болон түүнтэй адилтгах зардал</i>		
Санхүүгийн үүсмэл хэрэгсэл	(106,762)	(279,419)
	<hr/> 549,006	<hr/> 1,095,830

8. Алт, үнэт металын арилжааны болон үнэлгээний цэвэр ашиг

	2021 оны 6 дугаар сарын 30 сая.төг	2020 оны 12 дугаар сарын 31 сая.төг
<i>Мөнгөжсөн алт, үнэт металын арилжааны цэвэр ашиг</i>		
Алт цэвэршүүлэлтийн зөрүүнээс үүссэн цэвэр ашиг/(алдагдал)	7,108	688,344
	(45,061)	39,971

МОНГОЛБАНК

САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАНГИЙН ТОДРУУЛГА – 2021 ОНЫ 6 ДУГААР САРЫН 30

Мөнгөжссэн алт, үнэт металын дахин үнэлгээний бодит бус ашиг/(алдагдал), цэвэр	(72,718)	151,293
	(110,671)	879,608

9. Санхүүгийн үүсмэл хэрэгслийн цэвэр алдагдал

	2021 оны 6 дугаар сарын 30 сая.төг	2020 оны 12 дугаар сарын 31 сая.төг
Санхүүгийн үүсмэл хэрэгслийн бодит ашиг/(алдагдал)	(40,374)	(520,009)
Санхүүгийн үүсмэл хэрэгслийн бодит бус ашиг/(алдагдал)	(75,243)	138,813
	(115,617)	(381,196)

10. Гадаад валютын арилжааны болон ханшийн тэгшитгэлийн цэвэр (алдагдал)/ашиг

	2021 оны 6 дугаар сарын 30 сая.төг	2020 оны 12 дугаар сарын 31 сая.төг
Гадаад валютын ханшийн тэгшитгэлийн бодит ашиг/(алдагдал), цэвэр	(938)	127,157
Гадаад валютын ханшийн тэгшитгэлийн бодит бус ашиг/(алдагдал), цэвэр	(44,132)	(584,891)
Гадаад валют арилжааны ашиг/(алдагдал), цэвэр	(400)	(1,356)
	(45,470)	(459,090)

11. Санхүүгийн хөрөнгийн үнэ цэнийн бууралтын алдагдал

Санхүүгийн хөрөнгүүдийн тайлант жилийн ашиг алдагдлын тайланда бүртгэгдсэн ЗҮЦХА-ын алдагдал/(буцаалт):

	2021 оны 6 дугаар сарын 30 сая.төг	2020 оны 12 дугаар сарын 31 сая.төг
Бусад санхүүгийн хөрөнгө (Тодруулга 26)	(22,403)	36,287
Дотоодын банкуудад олгосон зээл (Тодруулга 18)	748	8,679
Засгийн газрын үнэт цаас (Тодруулга 25)	(2062)	3,635
Өрийн үнэт цаасны хөрөнгө оруулалт (Тодруулга 19)	(14,245)	31,128
Гадаадын санхүүгийн байгууллагуудад байршуулсан хөрөнгө (Тодруулга 17)	1,630	1,687
Урвуу буцаан худалдан авах хэлцэл (Тодруулга 21)	12	(61)
	(36,320)	81,355

12. Үнэт цаасаарх хөрөнгө оруулалтын арилжааны ашиг

Өрийн үнэт цаасаарх хөрөнгө оруулалтын арилжааны цэвэр ашиг/(алдагдал) нь хөрөнгийг борлуулах болон хугацаа дуусгавар болох үед дахин үнэлгээний нөөцөөс ашиг, алдагдлын тайлан руу шилжүүлсэн бодит ашиг, алдагдлын зөрүүг илэрхийлнэ.

	2021 оны 6 дугаар сарын 30 сая.төг	2020 оны 12 дугаар сарын 31 сая.төг
БҮЦӨБДО тайланда бүртгэгдэх өрийн үнэт цаасаарх хөрөнгө оруулалтын арилжааны цэвэр ашиг/(алдагдал)	(87)	3,262
Өмчийн үнэт цаасаарх хөрөнгө оруулалтын арилжааны цэвэр алдагдал	-	(84)
БҮЦӨАА тайлан бүртгэгдэх өрийн үнэт цаасаарх хөрөнгө оруулалтын борлуулсны болон арилжсаны цэвэр (алдагдал)/ашиг	(124)	(7)
	(211)	3,171

**МОНГОЛБАНК
САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАНГИЙН ТОДРУУЛГА – 2021 ОНЫ 6 ДУГААР САРЫН 30**

13. Өрийн бичгийн бодит үнэ цэнийн өөрчлөлтийн алдагдал

Өрийн бичгийн бодит үнэ цэнийн ашиг 4,365 сая төгрөг (2020 онд 27,707 сая төгрөгийн алдагдал) нь зөвхөн БҮЦӨАА тайланд илэрхийлэгдэх өрийн бичгийн бодит үнэ цэнийн өөрчлөлтийг илэрхийлнэ.

14. Үйл ажиллагааны бусад орлого

	2021 оны 6 дугаар сарын 30	2020 оны 12 дугаар сарын 31
	сая.төг	сая.төг
Шимтгэлийн орлого	10,637	17,472
Дотоодын банкнаас авсан торгуулийн орлого	5,379	9,917
Үндсэн хөрөнгийн түрээсийн орлого	311	575
Үйл ажиллагааны бусад орлого	439	1,659
	16,766	29,623

15. Үйл ажиллагааны болон бусад зардал

	2021 оны 6 дугаар сарын 30	2020 оны 12 дугаар сарын 31
	сая.төг	сая.төг
Цалин, урамшууллын зардал	10,092	23,310
Мөнгөн тэмдэгт хэвлүүлэх зардал	366	15,549
Үндсэн хөрөнгө ба биет бус хөрөнгийн элэгдэл/хорогдол (Тодруулга 27)	3,367	6,090
Алт тээвэрлэх хүргүүлэх зардал	2,474	2,596
Харилцаа холбоо, ашиглалтын зардал	1,354	2,034
Тээврийн болон албан томилолтын зардал	146	629
Харуул хамгаалалтын зардал	879	1,657
Гишүүнчлэл болон мэргэжлийн үйлчилгээний зардал	310	787
Зар сурталчилгааны зардал	256	864
Системийн засварын зардал	314	1,008
Алтны санхүүжилттэй холбоотой зардал	621	5,501
Сургалтын зардал	12	209
Үндсэн хөрөнгийн засварын зардал	222	684
Хуулийн үйлчилгээний зардал	–	56
Үндсэн хөрөнгө данснаас хассаны гарз	–	5
Бусад зардал	1,230	4,485
	21,643	65,464

16. Мөнгө, түүнтэй адилтгах хөрөнгө

	2021 оны 6 дугаар сарын 30	2020 оны 12 дугаар сарын 31
	сая.төг	сая.төг
Бэлэн мөнгө	230,950	233,373
Гадаадын санхүүгийн байгууллагуудад байршуулсан хөрөнгө (Тод.17)		
- Гадаад валютын богино хугацаат хадгаламж	5,381,314	3,509,327
- Хугацаагүй хадгаламж	971,447	878,068
- Зээлжих тусгай эрх	121,641	131,503
Мөнгөн гүйлгээний тайлангийн зорилгоорх нийт мөнгө, түүнтэй адилтгах хөрөнгө	6,705,352	4,752,271

Дээрх дүнгүүдийг мөнгөн гүйлгээний тайлангийн зорилгоор мөнгө, түүнтэй адилтгах хөрөнгө гэж тайлгнасан.

МОНГОЛБАНК
САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАНГИЙН ТОДРУУЛГА – 2021 ОНЫ 6 ДУГААР САРЫН 30

17. Гадаадын санхүүгийн байгууллагуудад байршуулсан хөрөнгө

	2021 оны 6 дугаар сарын 30 сая.төг	2020 оны 12 дугаар сарын 31 сая.төг
Гадаад валютын богино хугацаат хадгаламж	5,381,314	3,509,327
Хугацаагүй хадгаламж	971,448	878,068
Зээлжих тусгай эрх	121,641	131,503
Дэлхийн банкинд оруулсан хувь хөрөнгө	179	179
Бусад хувь хөрөнгө	12	13
Нийт дүн	6,474,594	4,519,090
 Хасах нь: Унэ цэнийн бууралтын сан	 (68)	 (1,698)
Цэвэр дүн	6,474,526	4,517,392

Богино хугацаат хадгаламж. нь Гадаадын төв банкууд, бусад санхүүгийн байгууллагад байршуулсан 63 хүртэлх хоногийн хугацаатай (2020: 29 хоног) ам.доллар, фунт, юаны богино хугацаат хадгаламж болно.

Хугацаагүй хадгаламж. Гадаадын төв банкууд, бусад санхүүгийн байгууллага дахь харилцах дансдын үлдэгдлийг илэрхийлнэ.

Зээлжих тусгай эрх (ЗТЭ). ОУВС-д Монгол Улсаас төлөх хувь хэмжээтэй холбоотой нөөцийн хөрөнгийг нөхөх зээлжих тусгай эрхийн хадгаламжийг илэрхийлнэ. 2021 оны 6 дугаар сарын 30-ны өдрийн байдлаар 29.8 сая ЗТЭ (2020 онд 35.8 сая ЗТЭ) байсан бөгөөд хүү тооцогддог.

Дэлхийн банкинд оруулсан хувь хөрөнгө. Энэ нь Дэлхийн банкны гишүүнчлэлийн нөхцөлийн дагуу байршуулсан хадгаламж болон түүнд оруулсан хувь хөрөнгө юм. Энэ дүн нь харгалзах өр төлбөрийн дүнтэй таарч байгаа ба хүү тооцогдгүй (Тодруулга 32). Эдийн засгийн хамтын ажиллагаа хөгжлийн байгууллагын гишүүн орнуудын Төв банк болон бусад нэр хүнд бүхий олон улсын байгууллагуудад байршуулсан тул энэ хөрөнгөнд үнэ цэнийн бууралт үүсэхгүй.

Бусад хувь хөрөнгө. Энэ үлдэгдэл нь Монгол улс СВИФТ сүлжээнд нэгдэн орох үед төлсөн хураамжтай холбоотой.

Гадаадын байгууллагуудад байршуулсан хөрөнгө, хадгаламжийн үнэ цэнийн бууралтын сан

Доорх хүснэгтэд ЗҮЦХА-г хэмжих зорилгоор 2021 оны 6 дугаар сарын 30 болон 2020 оны 12 дугаар сарын 31-нээрх гадаадын банкуудад байршуулсан хөрөнгө, хадгаламжийн үлдэгдлийг харуулав. Бүх үлдэгдэл нь эдийн засгийн хамтын ажиллагаа, хөгжлийн байгууллагын гишүүн орнуудын Төв банкууд болон бусад нэр хүнд бүхий олон улсын байгууллагуудад байршуулсан байгаа тул 1 дүгээр шатлалд багтсан. Банкны зээлийн эрсдэлийн чанаарын үнэлгээний тайлбарын талаар болон ЗҮЦХА-ын хэмжилтийн аргачлалыг мөн гадаадын банкуудад байршуулсан хөрөнгийн үлдэгдэлд хамаарах чанааргүйдэл болон зээлийн эрсдэлийн мэдэгдэхүйц өсөлтийн тодорхойлолтыг Тодруулга 37-с үзнэ үү.

Доорх хүснэгтэд гадаадын банкуудад байршуулсан хөрөнгийн 2021 болон 2020 онуудын ЗҮЦХА-ын сангийн тохиуулгыг харуулав.

	Гадаад валютын богино	Хугацааны хадгаламж	Зээлжих хадгаламж	Тусгай эрх	Дэлхийн банкинд оруулсан хувь	Бусад хувь	Хөрөнгө	Нийт
	Сая.төг	Сая.төг	Сая.төг	Сая.төг	Сая.төг	Сая.төг	Сая.төг	Сая.төг
2021 оны 6 сарын 30								
-Онц сайн	5,381,314	971,447	121,641	179	12	6,474,593		
Нийт дүн	5,381,314	971,447	121,641	179	12	6,474,593		
(-) ЗҮЦХА-ын сан	(67)	(1)	–	–	–	–	(68)	
Цэвэр дүн	5,381,247	971,446	121,641	179	12	6,474,526		
 2020 оны 12 сарын 31								
-Онц сайн	3,509,327	878,068	131,503	179	13	4,519,090		
Нийт дүн	3,509,327	878,068	131,503	179	13	4,519,090		
(-) ЗҮЦХА-ын сан	(1,677)	(21)	–	–	–	–	(1,698)	
Цэвэр дүн	3,507,650	878,047	131,503	179	13	4,517,392		

МОНГОЛБАНК
САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАНГИЙН ТОДРУУЛГА – 2021 ОНЫ 6 ДУГААР САРЫН 30

Үнэ цэнийн бууралтын сангийн хөдөлгөөн:

	2021 оны 6 дугаар сарын 30 сая.төг	2020 оны 12 дугаар сарын 31 сая.төг
1-р сарын 1-ний өдрөөр	1,698	11
Тайлант жилийн үнэ цэнийн бууралтын алдагдал/(буцаалт) (Тод.11)	<u>(1,630)</u>	<u>1,687</u>
6-р сарын 30-ны өдрөөр	68	1,698

ОУВС-ын зээлжих тусгай эрх, Дэлхийн банкинд оруулсан хувь хөрөнгө болон бусад хувь хөрөнгө Банкыг зээлийн эрсдэлд оруулахгүй бөгөөд энэхүү хөрөнгө эдийн засгийн хамтын ажиллагаа, хөгжлийн байгууллагын гишүүн орнуудын Төв банкууд болон бусад нэр хүнд бүхий олон улсын байгууллагуудад байршуулсан тул бүрэн эргэн төлөгдөнө гэж үзж байна. Эдгээр хөрөнгийн аль нь ч барьцаа хөрөнгөөр баталгаажаагүй. Газар зүйн байршлын шинжилгээ, валютын ханшийн эрсдэл, хүүгийн эрсдэл болон дуусгавар хугацааны шинжилгээг Тодруулга 37-с үзнэ үү.

18. Дотоодын банкуудад олгосон зээл

	2021 оны 6 дугаар сарын 30 сая.төг	2020 оны 12 дугаар сарын 31 сая.төг
Үнэ тогтвортжуулах дэд хөтөлбөрийн зээл	556,164	383,799
Бусад зээл	<u>149,109</u>	<u>93,960</u>
Нийт дүн	705,273	477,759
Хасах нь: Үнэ цэнийн бууралтын сан	<u>(15,696)</u>	<u>(16,445)</u>
Хорогдуулсан өртгөөрх дотоодын банкуудад олгосон зээл	689,577	461,314

Үнэ тогтвортжуулах хөтөлбөрийн хүрээнд олгосон зээл

2012 оны 11 дүгээр сараас Банк нь засгийн газартай хамтран хэрэгжүүлсэн үнэ тогтвортжуулах хөтөлбөрийн хүрээнд тодорхой салбаруудын (шатахуун, хүнс, барилга гэх мэт) дотоодын компаниудад дамжуулан зээлдүүлэх зорилгоор төгрөгийн зээлийг дотоодын банкуудад олгосон. Эдгээр зээлүүд засгийн газрын хамтарсан шийдвэрээр тодорхойлсон нөхцөлийн дагуу олгогдсон бөгөөд Банкны зүгээс нөхцөлийг тогтоох эрх мэдэл байгаагүй. Мөн энэхүү хөтөлбөрт хамрагдах компаниудыг засгийн газар тодорхойлсон бөгөөд зээл олгох шийдвэр гаргасан тохиолдолд дотоодын банкууд Банкнаас санхүүжилтийг нэхэмжлэн авч, компаниудад дамжуулан олгосон. Удирдлага дээрх санхүүгийн хэрэгслийг анх хүлээн зөвшөөрөх олз, гарз үүсэх эсэхийг харгалзан үзсэн. Энэхүү зээл нь Төв банкны үндсэн үүрэг болох мөнгөний бодлогыг хэрэгжүүлэх, инфляцыг тогтвортжуулах зорилгын хүрээнд зах зээлд мөнгөний нийлүүлэлтийг хийсэн бөгөөд зээлүүд тусдаа зах зээлийн сегментийн гүйлгээ (жишээ нь үндсэн зах зээл) мөн болохыг удирдлага харгалзан үзсэн ба эдгээр зээлийг анх хүлээн зөвшөөрөх үед ямар нэгэн алдагдал, олзыг хүлээн зөвшөөрөх шаардлагагүй гэж дүгнэсэн.

Банк нь Засгийн газар, Монголын ипотекийн корпорац (МИК) болон дотоодын банкуудтай байгуулсан “Орон сууцны ипотекийн санхүүжилтийн эх үүсвэрийн гэрээ”-ний дагуу дотоодын банкуудад Үнэ тогтвортжуулах хөтөлбөрийн хүрээнд олгосон санхүүжилтийн төлбөрийн дүнд давуу эрхтэй “Ипотекийн зээлээр баталгаажсан бонд” (ИЗББ) авсан.

Үнэ тогтвортжуулах хөтөлбөрийн хүрээнд дотоодын банкуудад олгосон зээлийн үлдэгдэл нь 2021 оны 6 дугаар сарын 30-ны өдрийн байдлаар 556,164 сая төгрөг (2020 онд 383,799 сая төгрөг) байна. Банкнаас дотоодын банкуудад олгосон ипотекийн зээлийн санхүүжилт жилийн 1%-4% хүйтэй.

2020 онд батлагдсан “Коронавируст халдвар /Ковид-19/-ын цар тахлаас урьдчилан сэргийлэх, тэмцэх, нийгэм, эдийн засагт үзүүлэх серөг нөлөөллийг бууруулах тухай” хуулийн хүрээнд Ковид-19 цар тахлын эсрэг авч хэрэгжүүлэх арга хэмжээ болон Монголбанкны Ерөнхийлөгчийн тушаалын дагуу иргэдийн санхүүгийн дарамтыг хөнгөлөх зорилгоор Банк дотоодын банкуудад олгосон орон сууцны зээлийн санхүүжилтийн хүүг 2020 оны 11 дүгээр сарын 25-наас эхлэн 2021 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдөр хүртэл хугацаанд зогсоосон.

Бусад зээл

Төгрөгөөр олгосон зээл. Бусад зээлийн нэг хэсэг болох төгрөгөөр олгосон зээлд АХБ-ны дэмжлэгтэйгээр дотоодын банкуудад олгосон 2,560 сая төгрөгийн (2020 онд 3,088 сая төгрөг) зээл, Герман Улсын засгийн газрын (КФВ) дэмжлэгтэйгээр дотоодын банкуудад олгосон 11,644 сая төгрөгийн (2020 онд 11,944 сая төгрөг) зээл, Алт-2 үндэсний хөтөлбөрийн хүрээнд банкуудад олгосон 71,811 сая төгрөгийн (2020: 72,828 сая төг) зээл багтаж байгаа бөгөөд харин барьцаат зээл (2020: 6,101 сая төг) олгоогүй байна.

**МОНГОЛБАНК
САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАНГИЙН ТОДРУУЛГА – 2021 ОНЫ 6 ДУГААР САРЫН 30**

АХБ-ны зээлийг ажлын байр нэмэгдүүлэх зорилгоор дотоодын банкуудаар дамжуулан олгосон. АХБ-ны ажлын байр нэмэгдүүлэх төсөлтэй холбоотой зээл нь үйлдвэрлэлийг хөгжүүлэх, шинэ ажлын байрыг бий болгох зорилготой. зээл нь жилийн 7 хувь (2020 онд жилийн 7 хувь)-ийн хүйтэй бөгөөд эргэн төлөлтийн хугацаа олгосон өдрөөс хамаарч ялгаатай байгаа болно.

Монгол Улсын жижиг, дунд бизнесийг дэмжих зорилгоор дотоодын банкуудаар дамжуулан олгосон зээл нь КФВ-ын I болон II хөтөлбөрүүдээр дамжин хэрэгждэг. Зээлийн гэрээний дагуу Банк зээлийн төлөх хугацаа болмогц тухайн дотоодын банкны Монголбанкин дахь данснаас хөрөнгийг шууд татах эрхтэй.

Монгол Улсын Засгийн газрын 2017 оны 20 дугаар тогтооолоор баталсан “Алт-2 үндэсний хөтөлбөр”, 2020 онд батлагдсан Ковид-19 цар тахлаас урьдчилан сэргийлэх, тэмцэх, нийгэм, эдийн засагт үзүүлэх сөрөг нөлөөллийг бууруулах тухай хууль, Монгол Улсын Их хурлын 2020 оны 32 дугаар тогтоолын хүрээнд Банк нь гадаад валютын улсын нөөцийг нэмэгдүүлэх зорилгоор алт олборлогч аж ахуй нэгжүүдэд дотоодын банкуудаар дамжуулан эргэлтийн хөрөнгийн зээлийг олгосон.

Гадаад валютын зээл“Бусад зээл”-ийн нөгөө хэсэг болох банкуудын мэргэжилтнүүдийн ур чадварыг дээшлүүлэх, банкны системийг сайжруулах АХБ-ны хөтөлбөрийн 738 сая төгрөг (2020 онд 738 сая төгрөг)-ийн зээл бүрдүүлж байна.

Герман Улсын засгийн газраас Монгол Улсын жижиг, дунд аж ахуйн нэгжүүдийг дэмжих зорилгоор дотоодын банкуудад олгосон зээл нь бие даасан хоёр тусдаа КФВ хөтөлбөрөөр хэрэгжих байна. Эдгээр зээл нь жилийн 1.25%- 1.75% хүйтэй бөгөөд ямар нэгэн үнэт цаасаар баталгаажагүй. Эдгээр хөтөлбөрийн зээлийг дотоодын гурван банкаар дамжуулан КФВ-ийн тогтоосон тодорхой шалгуурт нийцсэн зээлдэгчдэд олгосон. Иймээс эргэн төлөлтийн хугацаа нь олгосон өдрөөс хамааран ялгаатай байна. Зээлийн гэрээний дагуу Банк зээлийн төлөх хугацаа болмогц тухайн дотоодын банкны Банк дахь данснаас шууд татах эрхтэй.

Дотоодын банкны ажилтнуудын ур чадварыг дээшлүүлж, банкуудын програм хангамжийг сайжруулах зорилготой зээлийг Монгол Улс болон Азийн хөгжлийн банкны хооронд байгуулагдсан гэрээний дагуу “Ди-Эй-Ай” (Тайланд) Лимитед компанийн зохион байгуулсан сургалтыг санхүүжүүлэх зорилгоор олгосон. Энэхүү зээл 14 жилийн хугацаанд эргэн төлөгдөх нөхцөлтэй.

19. Өрийн үнэт цаасаарх хөрөнгө оруулалт

	2021 оны 6 дугаар сарын 30 сая.төг	2020 оны 12 дугаар сарын 31 сая.төг
БҮЦӨБДО-оорх өрийн үнэт цаас:		
-РАМП хөрөнгө оруулалтын данс	932,584	930,566
-Олон улсын төлбөр тооцооны банкны гаргасан бонд	975,965	898,352
-АНУ-ын засгийн газрын үнэт цаас	263,754	278,804
-Олон улсын төлбөр тооцооны банкинд оруулсан хөрөнгө оруулалт	146,644	146,569
-Олон улсын сэргээн босголт, хөгжлийн банк	53,204	47,800
-КФВ-ны бонд	30,398	30,554
-Европын хөрөнгө оруулалтын банкны бонд	<u>17,478</u>	<u>17,575</u>
Дансны дүн	<u>2,420,027</u>	<u>2,350,220</u>
Хорогдуулсан өртгөөр бүртгэгдэх өрийн үнэт цаас		
-Давуу эрхтэй ИЗББ	2,296,173	2,324,824
-Эрдэнэс бонд	758,043	547,155
-Хөгжлийн банкны үнэт цаас	60,644	55,650
-Түрээсийн хөрөнгөөр баталгаажсан бонд	74,333	34,694
-Эрдэнэс таван толгой бонд	<u>153,409</u>	<u>—</u>
Нийт дүн	<u>3,342,602</u>	<u>2,962,323</u>
Хасах нь:Үнэт цэнийн бууралтын сан	<u>(57,081)</u>	<u>(37,414)</u>
Нийт өрийн үнэт цаасаарх хөрөнгө оруулалт	<u>5,705,548</u>	<u>5,275,129</u>

1) БҮЦӨБДО-д бүртгэгдэх өрийн үнэт цаасаарх хөрөнгө оруулалт

“Рамп” Хөрөнгө оруулалтын данс. Гадаад валютын нөөцийн удирдлагыг сайжруулах зорилгоор Монголбанк нь Дэлхийн банкны “Нөөцийн удирдлагыг сайжруулах зөвлөгөө ба нөөцийн удирдлага” төслийг 2011 оноос хэрэгжүүлсэн.

2021 оны 6 дугаар сарын 30-ны өдрийн байдлаар хөрөнгө оруулалтын дансны үлдэгдэл нь 0.3 сая ам.доллар буюу 882 сая төгрөг (2020 онд 0.34 сая ам.доллар буюу 956 сая төгрөг) бүхий мөнгөн хөрөнгө, 327 сая ам.доллар буюу 931,702 сая төгрөг (2020 онд 326 сая ам.доллар буюу 929,610 сая төгрөг)-ийн үнэт цааснаас

МОНГОЛБАНК САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАНГИЙН ТОДРУУЛГА – 2021 ОНЫ 6 ДУГААР САРЫН 30

бүрдэж байна. Хөрөнгө оруулалтын дансыг АНУ-ын Нью-Йоркийн Холбооны нөөцийн банкинд байршуулсан.

Олон улсын төлбөр тооцооны банкны (ОУТТБ) бонд. Өрийн үнэт цаас ба бондын зах зээлийн үнэд тулгуурласан бодит үнэ цэнээр хэмжигддэг. Дээрх бүх бондууд 975,964 сая төгрөгийн үнэтэй (2020: 893,532 сая төг.) жилийн 2.44% (2020: жилийн 2.44%) хүйтэй богино хугацаатай буюу дуусах хугацаа нь хамгийн ихдээ 126 хоног (2020: 117 хоног) хүртэлх хугацаатай. Банк эдгээр бондыг өндөр нэр хүндтэй ОУТТБ-ын хувьд бага эрсдэлтэй гэж үзэж хөрөнгө оруулсан.

АНУ-ын Засгийн газрын үнэт цаас болон Олон улсын сэргээн босголт, хөгжлийн банк. Хөрөнгө оруулалтын дансны үлдэгдэл 111 сая ам.доллар буюу 316,959 сая төгрөг (2020 онд 326,935 сая төгрөг) байна. Уг бондын хугацаа нь 1-ээс 3 жил (2020: 1-с 3 жил) ба жилийн 0.13%- 2% (2020: жилийн 1.125%- 2.75%) хүүний өгөөжтэй. Энэ хөрөнгө оруулалтуудыг 1 дүгээр шатлал гэж үзсэн. Барьцаагүй.

Олон улсын төлбөр тооцооны банкны (ОУТТБ) хөрөнгө оруулалтын данс. Гадаад валютын нөөцийн удирдлагыг сайжруулах зорилгоор Монголбанк нь ОУТТБ-тай Нөөцийн удирдлагыг сайжруулах зөвлөгөө ба нөөцийн удирдлагын төслийг 2019 оноос хэрэгжүүлсэн. 2021 оны 6 дугаар сарын 30-ны өдрийн байдлаар хөрөнгө оруулалтын дансны үлдэгдэл нь 51 сая ам.доллар буюу 146,644 сая төгрөг (2020: 51 сая ам.доллар буюу 146,569 сая төгрөг) байна.

Хөрөнгө оруулалтын данс дахь өрийн үнэт цаасны зээлийн эрсдэлийн чанарыг Стандарт энд Пүүрс болон Муудийсийн рейтингээр үнэлэхэд Аа3-аас Ааа зэрэглэлтэй буюу Онцрайн байсан, 1-р шатлалын хөрөнгө гэж үзсэн. Дэлгэрэнгүй мэдээллийг тодруулга 37-с харна уу.

2) Хорогдуулсан өргтгөөрх өрийн үнэт цаас

МИК-ийн охин компаниудын гаргасан давуу эрхтэй ипотекийн зээлээр баталгаажсан бонд (Давуу эрхтэй ИЗББ). Банк нь 2013 оны 6 дугаар сарын 13-ны өдөр МИК болон дотоодын банкуудтай гурван талт “Орон сууцны ипотекийн санхүүжилтийн ерөнхий гэрээ”-г байгуулсан. 2016 оноос эхлэн гэрээнд нэмэлт өөрчлөлт оруулсан ба Монгол Улсын засгийн газар гэрээнд оролцогч тал болсон. Уг гэрээний хүрээнд Банк дотоодын банкуудад олгосон бага хүйтэй зээлийн төлбөрт МИК-иас гаргасан давуу эрхтэй ИЗББ-ыг хүлээн авсан, энэ талаар Тодруулга 18-аас харна уу. Тус бонд нь 20 хүртэлх жилийн хугацаатай, жилийн 4.5% хүйтэй.

Эрдэнэс бонд. 2020 оны 1 дүгээр сард батлагдсан “Иргэний тэтгэвэр барьцаалсан зээлийн төлбөрийг төрөөс нэг удаа төлөх тухай” хуулийн дагуу төрийн өмчит “Эрдэнэс монгол” ХХК тус бүр нь 1 сая төгрөгийн нэрлэсэн үнэ бүхий, жилийн 6% хүйтэй, 5 жилийн хугацаатай, 929,695 ширхэг бонд (цаашид “Эрдэнэс бонд”) гаргаж, уг бондоор дотоодын банкуудын шалгуур хангаж буй тэтгэвэр барьцаалсан зээлийн үлдэгдлийг төрөөс хаасан ба Монголбанк дотоодын банкуудаас энэхүү бондыг худалдан авах үүрэг хүлээсэн.

Уг бондын эргэн төлөлт төрийн өмчит “Эрдэнэс Монгол” ХХК-ийн охин компанийн эзэмшилийн Салхитын мөнгө, алтны ордыг эдийн засгийн эргэлтэд оруулсан орлогоос засгийн газрын хүртэх өгөөжөөр төлөгднө.

Хөгжлийн банкны үнэт цаас. Банк нь 2015 оны 9 дүгээр сарын 23-ны өдөр Хөгжлийн банкны нийт 60,000 сая төгрөгийн нэрлэсэн үнэ бүхий, жилийн 4% хүйтэй өрийн бичгийг худалдан авсан ба уг өрийн бичгийг удирдлага зах зээлийн хүүнээс доогуур хүйтэй гэж үзсэн. Энэхүү өрийн бичгийн анх хүлээн зөвшөөрөх үеийн бодит үнэ цэнэ 31,397 сая төгрөг байсан бөгөөд Хөгжлийн банкны үнэт цаасны нэрлэсэн үнэ болон бодит үнэ цэнийн хоорондын зөрүү болох 28,603 сая төгрөгийг 2015 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрөөр дуусгавар болсон тайлант жилийн ашиг, алдагдалд хүлээн зөвшөөрсөн. Хүүгийн төлөлт хагас жил тутамд хийгддэг.

Түрээсийн орлогоор баталгаажсан бонд. Төрийн болон тусгай албан хаагчдыг орон сууджуулахтай хотелбөртэй холбоотойгоор Банк 2020 оны 10 дугаар сарын 07-ны өдөр “Нийслэлийн орон сууцны корпораци (НОСК)” ХК-аас үүсгэн байгуулсан “НОСК нэг ТЗК”-ийн гаргасан, тус бүр нь 100,000 төгрөгийн нэрлэсэн үнэ бүхий, жилийн 8% хүйтэй, 15 жилийн хугацаатай, 343,555 ширхэг бонд худалдан авсан. Дээрх нөхцлөөр мөн 2021 оны 2 дугаар улиралд 396,216 ширхэг бондыг нэмж худалдан авсан. Уг бонд нь НОСК ХК-ийн эзэмшилд байгаа түрээсийн орон сууцнаас олох түрээсийн төлбөр болон орон суудны барилгаар баталгаажсан. Монголбанкны Ерөнхийлөгчийн 2021 оны 5 дугаар сарын 17-ний өдрийн А-119 дугаар тушаалын дагуу түрээсийн хөрөнгөөр баталгаажсан бондын эргэн төлөлтийг түрээслэгчдийн хүсэлт гаргасан хэмжээгээр 2021 оны 7 дугаар сарын 1-ний өдөр хүртэл хугацаанд зогсоосон.

Эрдэнэс таван толгой бонд. Банк нь “Эрдэнэс таван толгой” ХК-ийн гаргасан жилийн 10% хүйтэй, 24 сарын хугацаатай, 110,000 ширхэг бондыг худалдан авсан.

Өрийн үнэт цаасаарх хөрөнгө оруулалтын үнэ цэнийн бууралтын сан

2021 болон 2020 оны 12 дугаар сарын 31-ний байдлаарх өрийн үнэт цаасны хөрөнгө оруулалтын ЗҮЦХА-ын сангийн өөрчлөлтийг доорх хүснэгтэд харуулав.

	2021 оны 6 дугаар сарын 30 сая.төг	2020 оны 12 дугаар сарын 31 сая.төг
2021 оны 01-р сарын 01-ний өдрөөр	37,835	6,707
Шинээр худалдан авсан хөрөнгө		34,391
ЗҮЦХА-н тооцоололд ашигласан өгөгдлийн өөрчлөлт	19,246	(3,183)
Хугацаа дууссан		(80)
2021 оны 6-р сарын 30-ны өдрөөр	57,081	37,835
20. Өмчийн үнэт цаасаарх хөрөнгө оруулалт		
	2021 оны 6 дугаар сарын 30 сая.төг	2020 оны 12 дугаар сарын 31 сая.төг
БҮЦӨБДО-оорх өмчийн үнэт цаас:		
Өмчийн хөрөнгө оруулалт	6,595	6,595
Нийт өмчийн үнэт цаасаарх хөрөнгө оруулалт	6,595	6,595
Өмчийн хөрөнгө оруулалт. Үүнд Олон улсын хөрөнгө оруулалтын банк, Эдийн засгийн хамтын ажиллагааны олон улсын банк болон Монголын банкны холбоонд оруулсан хөрөнгө оруулалтууд багтдаг ба бодит үнэ цэнээр нь бүртгэдэг. Удирдлага бодит үнэ цэнийг хөрөнгө оруулалтын өртөгтэй ойролцоо байна гэж үзсэн.		
21. Урвуу буцаан худалдан авах хэлцэл		
	2021 оны 6 дугаар сарын 30 сая.төг	2020 оны 12 дугаар сарын 31 сая.төг
Нью-Йоркийн Холбооны нөөцийн банк	2,201,508	4,393,375
Дотоодын банкууд	851,071	422,706
Нийт дүн	3,052,579	4,816,081
Хасах нь: Үнэ цэнийн бууралтын сан	(1)	(13)
Цэвэр дүн	3,052,578	4,816,068

Нью-Йоркийн Холбооны нөөцийн банк. Банк нь Нью-Йоркийн Холбооны нөөцийн банкинд байршуулсан хадгаламжтай холбоотойгоор Автомат хөрөнгө оруулалтын хөтөлбөрт хамрагдсан. Энэхүү хөтөлбөрийн хүрээнд хадгаламжийн дүн 250,000 ам.доллараас илүү гарсан тохиолдолд давсан дүнгээр Нью-Йоркийн Холбооны нөөцийн банкны буцаан худалдан авах гэрээ (буцаан худалдан авах репо)-нд хөрөнгө оруулалт хийгддэг. 2021 оны 6 дугаар сарын 30-ны өдрөөр буцаан худалдан авах репо гэрээнд оруулсан хөрөнгө оруулалт нь 772.6 сая ам.доллар буюу 2,201,508 сая төгрөг (2020: 1,541.8 сая ам.доллар буюу 4,393,375 сая төгрөг) байна. Энэхүү хөрөнгө оруулалт 1 хоногийн (2020: 4 хоног) хугацаатай бөгөөд жилийн 0 хувийн (2020: 0%) хүүтэй. Холбогдох хөрөнгө оруулалтыг барьцаагаар баталгаажуулдаг боловч тус хөтөлбөрийн хүрээнд худалдан авсан үнэт цаасыг тодорхойлох боломжүй байдаг.

Дотоодын банкууд. Дотоодын банкуудтай байгуулсан “Төгрөгийн” урвуу буцаан худалдан авах гэрээнүүд нь Хөгжлийн банкны үнэт цаас, Засгийн газрын үнэт цаас болон Төв банкны үнэт цаасуудаар баталгаажсан урт болон богино хугацаат зээлийг илэрхийлдэг.

2021 оны 6 дугаар сарын 30-ны байдлаар урвуу буцаан худалдан авах хэлцлийн нэрлэсэн үнэ нь 65,000 сая төгрөг (2020: 65,000 сая төгрөг), 6 жилийн хугацаатай (2020: 3-6 жил), жилийн 7.5% хүүтэй (2020: жилийн 7.5% хүүтэй) ба Төв банкны үнэт цаасаар баталгаажсан. 2021 оны 6 дугаар сарын 30-ны өдрийн байдлаарх дансны үнэ нь 62,327 сая төгрөг (2020: 62,352 сая төгрөг) байсан. Нэрлэсэн үнэ ба бодит үнэ цэнийн зөрүү болох 23,426 сая төгрөгийг анх хүлээн зөвшөөрөлтийн алдагдлыг 2016 оны ашиг алдагдалын тайланд бүртгэсэн.

2021 оны 6 дугаар сарын 30-наар үлдэж буй дотоодын банктай хийсэн урт хугацаат, төгрөгийн урвуу буцаан худалдан авах хэлцлийн дүн 754,988 сая төгрөг (2020: 230 сая төгрөг), 2 жилийн хугацаатай, жилийн 6.5% хүүтэй ба Төв банкны үнэт цаасаар баталгаажсан. Хэлцлийн 2021 оны 6 дугаар сарын 30-наарх дансны үнэ 770,860 сая төгрөг (2020: 231,238 сая төгрөг). Гэрээний дагуу, хэлцэл хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс 3 сарын дотор бүх банк уг хэлцлийн барьцааг хэвийн зээлийн багцаар баталгаажсан үнэт цаасаар солих заалттай.

МОНГОЛБАНК
САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАНГИЙН ТОДРУУЛГА – 2021 ОНЫ 6 ДУГААР САРЫН 30

22. Алт, үнэт метал

	2021 оны 6 дугаар сарын 30 сая.төг	2020 оны 12 дугаар сарын 31 сая.төг
Бодит үнэ цэнээр		
Мөнгөжсөн алт	2,136,655	1,404,034
Мөнгөжсөн мөнгө	6,124	1,853
Өртгөөр		
Худалдан авсан алт	156,686	353,458
Цэвэршүүлэхээр ачуулсан алт	17,103	24,309
Дурсгалын зоос	3,408	2,203
	<u>2,319,976</u>	<u>1,785,857</u>

Мөнгөжсөн алт болон мөнгө нь Английн Төв банк болон Джей Пи Морган Чейз банкинд байршдаг. 2021 оны 6 дугаар сарын 30-ны байдлаар мөнгөжсөн металын дахин үнэлгээний бодит бус алдагдал 72,718 сая төгрөг (2020: 151,293 сая төгрөгийн ашигтай). Тодруулга 8-аас харна уу.

Мөн дотоодын олборлогчдоос худалдан авсан, цэвэршүүлэхээс өмнөх мөнгөжөөгүй алт болон мөнгийг хадгалдаг болно. Бусад үнэт метал болох дурсгалын зоосыг бараа материалаар бүртгэж өртөг, цэвэр боломжит үнэ цэнийн аль багаар нь бүртгэдэг.

23. Эрдэнэсийн сан

	2021 оны 6 дугаар сарын 30 сая.төг	2020 оны 12 дугаар сарын 31 сая.төг
Үндсэн сан	145,779	145,701
Гүйлгээ сан	<u>926,933</u>	<u>925,964</u>
	<u>1,072,712</u>	<u>1,071,665</u>

Доорх хүснэгтэд Эрдэнэсийн сангийн эд зүйлсийг шинж чанар, ангиллаар 2021 болон 2020 оны 12 дугаар сарын 31-ний байдлаар харуулав:

	Зоос Сая.төг	Соёлын үнэт	
		зүйлс Сая.төг	Нийт Сая.төг
Бодит үнэ цэнээр			
2020 оны 1-р сарын 1-ний өдрөөр	917,548	151,312	1,068,860
Нэмэгдсэн	37	2,768	2,805
Дахин үнэлсэн	—	—	—
2020 оны 12-р сарын 31 буюу			
2021 оны 1-р сарын 1-ний өдрөөр	917,585	154,080	1,071,665
Нэмэгдсэн	113	934	1,047
Хасагдсан	—	—	—
Дахин үнэлсэн	—	—	—
2021 оны 6-р сарын 30-ны өдрөөр	<u>917,698</u>	<u>155,014</u>	<u>1,072,712</u>

Эрдэнэсийн сан нь түүх соёлын хосгүй үнэт болон үнэт зүйлс, 1925 онд гаргасан зоос зэргээс бүрдэнэ. 2021 оны 6 дугаар сарын 30-ны өдрийн байдлаарх зоосны дийлэнх хэсгийг 1925 онд тухайн үеийн төв банкны анх гүйлгээнд гаргасан мөнгөн болон зэс зооснуудаас бүрддэг ба 916,278 сая төгрөгийн (2020 онд 916,278 сая төгрөг) дансны үнэтэй байна.

Удирдлага 2018 оноос эхлэн эрдэнэсийн сангийн нягтлан бодох бүртгэлийн бодлогоо өөрчлөн бодит үнэ цэнээр нь хэмжиж эхэлсэн (Тодруулга 4-өөс дэлгэрэнгүйг харна уу) ба хөндлөнгийн үнэлгээний компани болох “Мэйк э Дифферэнс” ХХК-аар олон улсын үнэлгээний стандартын дагуу эрдэнэсийн сангийн эд зүйлсийг дахин үнэлүүлсэн. Эрдэнэсийн сан дахь эд зүйлсийг шууд харьцуулалтын арга болон орлуулах өртгийн аргаар үнэлсэн. Шууд харьцуулалтын арга нь гарал үүсэл, нөхцөл байдал, бэлэг тэмдгийн нэр, одоогийн эзэмшигч, тухайн зүйлийн онцгой байдал зэрэг тодорхой зах зээлийн хүчин зүйлсэд тохиуулсан харьцуулж болох үнийг ашиглан олон нийтийн болон онлайн дуудлага худалдаа зэрэг зах зээлд тулгуурласан нотолгоог суурь болгон ашигладаг арга юм.

Өртгийн арга нь эд зүйлийн анхны шинж чанар, материалын насжилттай аль болох ойролцоо чанартай хөрөнгийг дахин үйлдвэрлэх өнөөгийн өртгийг тооцоолж гаргадаг арга юм. Бодит үнэ цэнийн хэмжилтийн тухай дэлгэрэнгүйг Тодруулга 38-с харна уу.

24. Санхүүгийн үүсмэл хэрэгсэл

Доорх хүснэгтэд хөрөнгө, өр төлбөр болон нэрлэсэн үнийг үүсмэл санхүүгийн хэрэгслийн бодит үнэ цэнээр харууллаа. Нэрлэсэн үнэ нь нийт дүнгээрээ үүсмэл санхүүгийн хэрэгслийн суурь үнэт цаасны дүн байх бөгөөд суурь хүү эсвэл хүүгийн индексээс шалтгаалан үүсмэл санхүүгийн хэрэгслийн үнэлгээнд өөрчлөлт орно. Нэрлэсэн үнэ нь жилийн эцсийн байдлаарх гүйлгээний дүнг харуулах боловч зах зээлийн эрсдэл эсвэл зээлийн эрсдэлийн алийг нь ч илэрхийлэхгүй.

Своп	Нэрлэсэн үнэ сая ам.доллар	Нэрлэсэн үнэ Сая.төгрөг	Бодит үнэ цэнэ	
			Хөрөнгө Сая.төгрөг	Өр төлбөр Сая.төгрөг
2021 оны 6 дугаар сарын 30	1,605	4,263,312	105,598	(340,468)
2020 оны 12 дугаар сарын 31	1,658	4,374,155	156,419	(303,501)

Үүсмэл санхүүгийн хэрэгслийн хувьд анхны хөрөнгө оруулалт бага буюу эсвэл огт шаардагдахгүй. Хэдий тийм боловч эдгээр санхүүгийн хэрэгслүүд нь ихэвчлэн хөшүүргийн зэргийг өндөрсгөх бөгөөд нилэнэ тогтвортгүй байдаг. Үүсмэл санхүүгийн хэрэгслүүдийн хэлцлийн хөрөнгө, түвшин, индексийн үнэлгээний бага хэмжээний өөрчлөлт нь ч банкны ашиг, алдагдалд томоохон нөлөө үзүүлж болзошгүй.

Банк нь үүсмэл санхүүгийн хэрэгслийн гэрээний эрсдэлд өртөх дүнг банкны зах зээлийн эрсдэлийн удирдлагын хүрээнд хянадаг. Эрсдэлийн удирдлагын стратеги мөн хэрхэн эрсдэлийг удирдахыг тодруулга 37-д харуулав.

25. Засгийн газрын үнэт цаас

	2021 оны 6 дугаар сарын 30 сая.төгрөг	2020 оны 12 дугаар сарын 31 сая.төгрөг
БҮЦӨБДО-оор бүртгэгдэх Засгийн газрын үнэт цаас,	236,321	231,365
Хасах нь: Үнэ цэнийн бууралтын сан	(6,020)	(3,958)
Цэвэр дүн	230,301	227,407

Банк нь 2016 онд Засгийн газрын хэрэгжүүлсэн “Сайн” хөтөлбөрийн дагуу 453,712 сая төгрөгийн нэрлэсэн үнэтэй, жилийн 1.0-3.0 хувийн хүүтэй, 1-15 жилийн хугацаатай засгийн газрын үнэт цаасыг худалдан авсан ба удирдлага нь үүнийг зах зээлийн хүүний түвшнээс доогуур гэж үзсэн. Засгийн газрын үнэт цаас нь идэвхтэй зах зээл дээр арилжаалагддаггүй тул үүнийг идэвхтэй зах зээл болон зах зээлийн бус хүүгээр олгогдсон гүйлгээ эсэхийг тодорхойлоход удирдлагын үнэлэмж шаардагдсан. Тус үнэлэмжийг хийхэд хийхдээ холбоогүй талуудын хооронд хийгдсэн ижил төстэй ажил гүйлгээ болон үр ашигт хүүгийн аргыг ашигласан. Эдгээр үнэт цаасны бодит үнэ цэнэ анх хүлээн зөвшөөрөх үед 123,668 сая төгрөг байсан. Энэ нь зах зээлийн хүүний түвшингөөс доогуур байсан ба нэрлэсэн хүүний эсрэг үр ашигт хүү нь ойролцоогоор жилийн 18 хувь байсан тул 330,044 сая төгрөгийг “Эхний өдөр”-ийн ашиг, алдагдлаар 2016 онд хүлээн зөвшөөрсөн.

2018 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрөөр хорогдуулсан өртгөөр бүртгэгдэж байсан Засгийн газрын үнэт цаасны бизнес модель 2019 онд өөрчлөгдөж, гэрээний мөнгөн урсгалыг цуглуулах зорилгоор эзэмшиж байсныг мөнгөн урсгал цуглуулахаас гадна худалдан борлуулах зорилгоор эзэмших болсон тул бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь бусад дэлгэрэнгүй орлогын тайланд бүртгэгдэх ангилалруу дахин ангилсан.

2021 оны 6 дугаар сарын 30-ны байдлаар Засгийн газрын үнэт цаасны үлдэгдэл нь 374 сая төгрөгийн нэрлэсэн үнэтэй, жилийн 1.0 хувийн купонтой, 15 жилийн хугацаатай байна. (2020 онд нь 374 сая төгрөгийн нэрлэсэн үнэтэй, жилийн 1.0 хувийн купонтой, 15 жилийн хугацаатай). Бодит үнэ цэнийн тодруулгыг Тодруулга 38-с харна уу.

Дансны үлдэгдэл нь зээлийн эрсдэлийн дээд хэмжээг илэрхийлэх ба 2021 оны 6 дугаар сарын 30-ны болон, 2020 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар зээлийн чанарын үнэлгээгээр сайн үнэлгээтай байна. Банкны дотоод үнэлгээний систем болон ЗҮЦХА-ын тооцооллын аргачлалыг Тодруулга 37-д дэлгэрэнгүй тусгасан болно. БҮЦӨБДО-оор бүртгэгдэх Засгийн газрын үнэт цаасын 2,062 сая төгрөгийн (2020: 3,635 сая төгрөг) ЗҮЦХА-ын сан нь тайлант жилийн бусад дэлгэрэнгүй орлогын тайланд тусгагдсан. 2021 оны 6 дугаар сарын 30-ны болон 2020 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар Засгийн газрын үнэт цааснуудын аль нь ч барьцаанд тавигдаагүй ба холбоотой талын ажил гүйлгээний дэлгэрэнгүйг Тодруулга 36-с харна уу.

МОНГОЛБАНК

САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАНГИЙН ТОДРУУЛГА – 2021 ОНЫ 6 ДУГААР САРЫН 30

Доорх хүснэгтэд БҮЦӨБДО-оор бүртгэгдэх Засгийн газрын үнэт цасны 2021 оны 6 дугаар сарын 30-ны байдлаар бодит үнэ цэнийн өөрчлөлтийг харгалзах ЗҮЦХА-ыг сангийн тохируулгын хамт харуулав.

	Шаталал 1			
	2021		2020	
	Бодит үнэ цэнэ Сая.төг	ЗҮЦХА Сая.төг	Бодит үнэ цэнэ ¹ Сая.төг	ЗҮЦХА Сая.төг
2020 оны 1-р сарын 1-ний өдрөөрх Шинээр үүссэн эсвэл худалдан авсан хөрөнгө	227,407	3,958	134,028	323
ЗҮЦХА-ын сангийн алдагдал/(буцаалт) (Тодруулга 11)	–	2,062	–	3,635
Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт	2,894	–	93,379	–
2021 оны 6-р сарын 30-ны өдрөөрх	230,301	6,020	227,407	3,958

26. Бусад хөрөнгө

	2021 оны 6 дугаар сарын 30 сая.төг	2020 оны 12 дугаар сарын 31 сая.төг
Хорогдуулсан өртгөөрх бусад санхүүгийн хөрөнгө		
Хадгаламжийн Даатгалын Корпорациас авах авлага	149,116	148,958
Татан буугдсан Анод банкнаас хүлээн авсан хөрөнгө	58,658	58,839
Аж ахуйн нэгжүүдээс авах авлага	60,389	60,360
Татан буугдсан Капитал банкнаас авах авлага	54,480	55,271
Капитал банкны өрийн бичгийн авлага	50,369	47,732
Гадаадын санхүүгийн байгууллагуудаас авах зарга	24,912	24,912
	397,924	396,072
Хасах нь:Үнэ цэнийн бууралтын сан	(327,260)	(304,853)
	70,664	91,219
БҮЦӨАА-аарх бусад санхүүгийн хөрөнгө		
Өрийн бичгийн авлага	204,088	282,545
Хорогдуулсан өртгөөрх бусад санхүүгийн бус хөрөнгө		
Урьдчилж төлсөн зардал	51,075	31,425
Бусад	27,523	18,758
Хасах нь:Үнэ цэнийн бууралтын сан	(273)	(274)
	78,325	49,909
Нийт бусад хөрөнгө	353,077	423,673

Хадгаламжийн даатгалын корпорациас авах авлага. 2013 онд Банк Монголын банкны секторыг тогтвортжуулах үндсэн зорилгоор 119,900 сая төгрөгийн жилийн 0.5%-ийн хүүтэй 10 жилийн хугацаатай зээлийг ХДК-д олгосон. Уг зээл нь 2023 оны 9 дүгээр сарын 30-нд эргэн төлөгдөх, жил бүр хүү төлөх гэрээний нөхцөлтэй. Төрийн банкны хувьцааг худалдан авах засгийн газрын шийдвэрийн хүрээнд Банк мөн онд ХДК-д 85,000 сая төгрөгийн богино хугацаат санхүүгийн дэмжлэгийн хамт нэг өдөр олгосон. Үүний үр дүнд ХДК нь Төрийн банк ХХК-ийн 75 хувийг эзэмших болсон. Гэрээнд зааснаар, Төрийн банк ХХК-ийн хувьчлалын орлогоос болон Төрийн банк ХХК-ийн тухайн санхүүгийн дэмжлэгийг эргэн төлүүлнэ гэж заасан байдаг.

Монгол улсын банкны салбарын тогтвортой байдлыг хангах зорилго болон банкны системийн дахин санхүүжилтийг эцсийн зээлдүүлэгчийн хувьд зохион байгуулсан онцлог байдлыг харгалзан үзсэний үндсэн дээр удирдлага тус санхүүгийн дэмжлэг бүхий зээл үндсэн зах зээлийн хүүгийн түвшинг илэрхийлнэ гэж дүгнэсэн. Эдгээр зээлийн дансны үлдэгдэл 2021 оны 6 дугаар сарын 30-ны өдрийн байдлаар 56,020 сая төгрөг (2020 онд 54,230 сая төгрөг).

2014 болон 2016 оны 12 дугаар сарын 31-ний байдлаар зээлийг Төрийн банкны хувьчлал зогсонги байдалд орсны улмаас эргэн төлөлт хийгдэх эсэх нь тодорхойгүй гэж дүгнэн бүхэлд нь эрсдэлийн сан байгуулсан.

2018 оны 5 дугаар сард засгийн газар хэлэлцэж “2018 – 2020 онуудад төрийн өмчийн банк/ компаниудын хувьчлал”-ыг УИХ-д танилцуулахаар дэмжигдсэн бөгөөд УИХ-ын намрын чуулганаар батлуулна гэсэн хүлэлттэй байсан тул удирдлага нь хувьчлалтай холбоотой ахиц гарсны үндсэн дээр дахин үнэлгээ хийснээр зээлийг 115,000 сая төгрөгийн эрсдэлийн нөөц сангийн хамт 3 дугаар шаталаар үнэлж үр дүнд нь 78,700 сая төгрөгийн эрсдэлийн нөөц сангийн буцаалтыг орлого зарлагаар хүлээн зөвшөөрсөн.

Жилийн 0.5 хувийн хүүтэй 119,900 сая төгрөгийн авлагын хувьд удирдлага нь тусгай үнэ цэнийн бууралтын үнэлгээг хийсэн ба 2021 онд 1,632 сая төгрөгийн (2020: 11,179 сая төгрөг) үнэ цэнийн сангийн буцаалт нь

МОНГОЛБАНК
САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАНГИЙН ТОДРУУЛГА – 2021 ОНЫ 6 ДУГААР САРЫН 30

хямдруулалтын хүү буурснаас үүссэн. 2021 оны 6 дугаар сарын 30-аарх зээлийн үндсэн төлбөрийн үлдэгдэл 63,952 сая төгрөг (2020: MNT 63,952 сая төгрөг) байна.

Татан буугдсан Анод банкнаас авах авлага 2015 онд Анод банкны эрх хүлээн авагчийн хугацаа дуусах үед Банк 73,662 сая төгрөгийн дансны үнэ бүхий хөрөнгийг хүлээн авсан. Үүнээс 2021 болон 2020 онд харгалзан 181 сая болон 126 сая төгрөгийг эргүүлэн төлүүлсэн. Эдгээр хөрөнгүүдийн хувьд 58,658 сая төгрөгийн (2020 онд 58,839 сая төгрөг) алдагдлын санг өмнөх онтой адил 100 хувь байгуулсан. СТОУС 9-ийн дагуу хөрөнгийг 3 дугаар шатлалаар үнэлж чанаргүйдлийн магадлал болон алдагдалд хүргэх чанаргүйдлийн хэмжээ нь 100% байна.

Аж ахуйн нэгжүүдээс авах авлагад Банктай хийсэн алтны опцион хэлцлийнхээ үүргийг өмнөх жилүүдэд биелүүлээгүй алт олборлогч компаниудаас авах авлага багтаж байгаа бөгөөд 2021 оны 06 дугаар сарын 30-ны байдлаар нийт 40,084 сая төгрөг (2020 онд 40,085 сая төгрөг)-ийн авлагын дунд найдвартай байдлыг тооцон болзошгүй алдагдлын нөөцийн санг бүрэн байгуулсан бөгөөд 3 дугаар шатлалаар үнэлж чанаргүйдлийн магадлал болон алдагдалд хүргэх чанаргүйдлийн хэмжээ нь 100% байна.

Бусад аж ахуйн нэгжүүдээс авах авлагын хувьд 2021 оны 6 дугаар сарын 30-ны өдрийн байдлаар 20,291 сая төгрөг (2020 онд 20,275 сая төгрөг) байна. Өмнөх онуудад авлагыг бүхэлд нь нөөц сан байгуулсан бөгөөд 2021 оны 6 дугаар сарын 30-ны байдлаар 3 дугаар шатлалаар авч үзэж чанаргүйдлийн магадлал болон алдагдалд хүргэх чанаргүйдлийн хэмжээ нь 100% байна.

Капитал банкны эрх хүлээн авагчаас авах авлага. Клирингийн авлага 5,215 сая төгрөг, Заавал байлгах нөөцийн торгууль 4,602 сая төгрөг, ХДК-тай холбоотой авлага 44,663 сая төгрөг.

Капитал банкны эрх хүлээн авагчаас авах өрийн бичгийн авлага. 2020 оны 6 дугаар сард Банк Капитал банкны эрх хүлээн авагчаас гаргасан 41 тэрбум төгрөгийн нэрлэсэн үнэтэй, 5.7 тэрбум төгрөгийн хуримтлагдсан хүүтэй, нийт 46.7 тэрбум төгрөгийн дүнтэй, 13 сарын хугацаатай өрийн бичгийг дор дурьдсан БҮЦӨАА-аар бүртгэгдэх өрийн бичгийн хэсэгчилсэн төлбөрт суутган худалдан авсан. 2020 оны 7 дугаар сард уг өрийн бичгийн хугацаа дууссан ба Банк ЗҮЦХА-ын 3-р шатлалд шилжүүлж, чанаргүйдэх магадлалыг 100 хувиар тооцсон. 2020 онд санхүүгийн хөрөнгийн үнэ цэнийн бууралтын алдагдал 34,970 сая төгрөгийг ашиг алдагдлын тайланд хүлээн зөвшөөрсөн.

Гадаадын санхүүгийн байгууллагаас авах авлага. Холбогдох гадаадын байгууллагууд үйл ажиллагаагаа зогсоосон учир эргэн төлөгдөхгүй гэж үзэн бүтэн дүнгээр болзошгүй алдагдлын нөөцийн санг байгуулсан. 2021 оны 6 дугаар сарын 30-ны болон 2020 оны 12 дугаар сарын 31-ний байдлаар Банк эдгээр хөрөнгийг 3 дугаар шатлалаар үнэлсэн, чанаргүйдлийн магадлал болон алдагдалд хүргэх чанаргүйдлийн хэмжээ нь 100% байна.

Өрийн бичгийн авлага. Өрийн бичгийн авлага нь БҮЦӨАА-аар бүртгэгдэх дотоодын компаниудаас гаргасан доорх өрийн бичгүүдийг илэрхийлэх бөгөөд үүнд:

2021 оны 6 дугаар сарын 30-ны өдрийн байдлаар Банк 292,333 сая төгрөгийн (2020: 367,425 сая төгрөг) нэрлэсэн үнэтэй дотоодын хоёр (2) компанийн (2020 онд таван (2) компани, (1) банк) болон дотоодын нэг банкны гаргасан өрийн бичгүүдийг эзэмшиж байна. Эдгээр өрийн бичгүүд нь 5-7 жилийн хугацаатай бөгөөд гэрээгээр тодорхойлж заасан хүүгийн түвшинтэй болно. Ихэнх өрийн бичгийн гэрээнүүд нь тодорхой нөхцөл хангагдсан тохиолдолд хүүгийн түвшин буурах нөхцөлтэйгээр баталгаажсан, тухайлбал эдгээр гэрээнүүд анхны хүүгийн түвшин өндөр байхаар заасан боловч тодорхой нөхцөл байдал хангагдсан тохиолдолд зээлийн хүүг зах зээлийн хүүгээс доогуур түвшин хүртэл бууруулах боломжтой. Банкны удирдлага болон хуулийн газар эдгээр гүйлгээг Төв банкны болон Монгол Улсын бусад холбогдох хуулийн заалтуудыг зөрчөөгүй гэж үзсэн.

Тайлант жилийн өрийн бичгийн бодит үнэ цэнийн бууралтын талаар Тодруулга 13-аас, бодит үнэ цэнийн хэмжилтийн талаар Тодруулга 38 -аас харна уу.

Бусад санхүүгийн бус хөрөнгө. Бусад санхүүгийн бус хөрөнгөд ихэвчлэн урьдчилгаа төлбөрүүд, ажилтнуудад олгосон урьдчилгаа, хангамжийн материал, бичиг хэргийн материал болон зардлын тооцоо, Банкын Эрдэнэсийн санг нэмэгдүүлэх зорилгоор алт цэвэршүүлэлтий компаниас хүлээн авсан шижир алт, мөнгө багтана. 2021 оны 6 дугаар сарын 30-ны өдрийн байдлаар шижир алт болон мөнгийг өртөг, бодит үнэ цэний алж багаар бүртгэсэн ба 18,978 сая төгрөг (2020: 29,020 сая төгрөг)-ийн үлдэгдэлтэй, төслийн хөрөнгө 104 сая төгрөг (2020 онд 4,875 сая төгрөг), төслийн хөрөнгө оруулалтын дун 10,371 сая төгрөг (2020 онд 8,191 сая төгрөг) байна.

**МОНГОЛБАНК
САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАНГИЙН ТОДРУУЛГА – 2021 ОНЫ 6 ДУГААР САРЫН 30**

Бусад хөрөнгийн үнэ цэнийн бууралтын сан. Доорх хүснэгтэд 2021 болон 2020 оны үнэ цэнийн бууралтын сангийн жилийн хөдөлгөөнийг харуулав.

Шаглаал 1

Шаглаал 3

12 сар
ЗҮЧХА

(Нийт хугацаанд зээлийн үнэ цэнийн хүлээгдэж буй алдагдал-ЗҮЧХА)

	Бусад санхүүгийн хөрөнгө Сая.төг	Банкны өрийн бичиг Сая.төг	ХДК- аас авах авлагыг Сая.төг	Капитал банкаас авах авлагыг Сая.төг	Капитал банкны авах авлагыг Сая.төг	Анод банкаас авах авлагыг Сая.төг	Банкнаас авах авлагыг Сая.төг	ААН-Үүдээс авах авлагыг Сая.төг	Гадаадын санхүүгийн байгуул- лагас Сая.төг		
2021 оны 6-р сарын 30	-	-	148,958	54,480	48,523	58,839	60,360	24,912	-	396,072	
Нийт дун	-	-	159	-	1,846	-	-	-	-	2,005	
2021 оны 01-р сарын 01-ний байдаар Нэмэгдсэн	-	-	-	-	-	-	-	28	-	-	28
Ханшийн тэгшигтэл	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	(181)
Тухайн жилийн эргэн төлөлт	-	-	-	-	-	(181)	-	-	-	-	(181)
2021 оны 6-р сарын 30-ны байдаар	-	-	149,117	54,480	50,369	58,658	60,388	24,912	-	397,924	
ЗҮЧХА сан											
2021 оны 01-р сарын 01-ний байдаар Алдагдын сангийн ханшийн тэгшитгэл	-	-	94,728	36,814	29,474	58,839	60,089	24,912	-	304,856	
Нэмэгдсэн/(Будасан) алдагдын сан	-	-	(1,632)	19,183	-	(181)	(513)	-	-	(513)	
2021 оны 6-р сарын 30-ны байдаар Цэвэр дун	-	-	-	93,096	55,997	34,227	58,658	60,370	24,912	327,260	22,917
	-	-	56,021	146	14,479	-	-	-	-	-	70,664

**МОНГОЛБАНК
САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАНГИЙН ТОДРУУЛГА – 2021 ОНЫ 6 ДУГААР САРЫН 30**

		Шатал 1		Шатал 2		Шатал 3	
12 сар 3ҮЦХА		3ҮЦХА		(Нийт хугацаанд зээлийн түнэцнийн хүлэгдэж буй алдагдал-ЗҮЦХА)			
		Капитал банкны өрийн бичиг Сая.төг	ХДК- аас авах авлага Сая.төг	Капитал банкаас авах авлагыг бичиг авлагы Сая.төг	Анод Банкнаас авлага Сая.төг	Гадаадын Бусад санхүүгийн ААН-ҮҮДЭС авах лагас авлагыг бичиг авлагы Сая.төг	Гадаадын Бусад санхүүгийн ААН-ҮҮДЭС авах лагас авлагыг бичиг авлагы Сая.төг
2020 оны 12-р сарын 31							
Нийт дүн							
2020 оны 01-р сарын 01-ний байдаар		—	149,092	54,480	—	58,965	58,111
Нэмэгдсэн		49,532	—	791	—	—	—
Шилжилт/ Шатал 3 руу		(49,532)	—	—	49,532	—	—
Ханшийн тэгшитгэл		—	—	—	—	—	—
Тухайн жилийн эргэн төвлөт		—	(134)	—	—	2,249	1,014
2020 оны 12-р сарын 31-ний байдаар		—	148,958	55,271	(1,800)	(126)	3,263
		—	—	47,732	—	—	(2,060)
		—	—	—	58,839	60,360	—
		—	—	—	—	—	—
3ҮЦХА сан							
2020 оны 01-р сарын 01-ний байдаар		—	105,907	18,696	—	58,965	58,111
Алдагдлын сангийн ханшийн тэгшитгэл		—	—	—	—	2,249	2,249
Нэмэгдсэн/(Будаасан) алдагдлын сан		7,531	(11,179)	17,844	21,943	(126)	—
Шатал шилжсэнээс жилийн эсийн		(7,531)	—	—	—	—	—
3ҮЦХА-д үзүүлсэн нэлөө		—	—	94,728	36,540	7,531	—
2020 оны 12-р сарын 31-ний байдаар		—	—	54,230	18,731	29,474	60,360
Цэвэр дүн		—	—	—	—	18,258	—
		—	—	—	—	—	—

МОНГОЛБАНК
САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАНГИЙН ТОДРУУЛГА – 2021 ОНЫ 6 ДУГААР САРЫН 30

27. Үндсэн хөрөнгө ба биет бус хөрөнгө

Өртөг эсвэл дахин үнэлгээгээр	Барилга байгууламж	Дуусаагүй барилга	Тавилга, компьютер төхөөрөмж	Нийт биет хөрөнгө	Биет бус хөрөнгө	Нийт
	Сая.төг	Сая.төг	Сая.төг	Сая.төг	Сая.төг	Сая.төг
2021 оны 1 дүгээр сарын 1- ний байдлаар	134,908	2,348	25,291	162,547	7,587	170,134
Нэмэгдсэн	–	1,029	2,676	3,705	157	3,862
Дахин ангилсан	–	–	–	–	–	–
Худалдан борлуулсан	–	–	–	–	–	–
Борлуулах зорилгоор эзэмшиж буй хөрөнгөд шилжүүлсэн	–	–	–	–	–	–
Данснаас хассан	(930)	(446)	(617)	(1,993)	–	(1,993)
2021 оны 6 дугаар сарын 30-ны байдлаар	133,978	2,931	27,350	164,259	7,744	172,003
Хуримтлагдсан элэгдэл/хорогдол						
2021 оны 1 дүгээр сарын 1- ний байдлаар	(45,163)	–	(7,945)	(53,108)	(1,824)	(54,932)
Тухайн жилийн элэгдлийн зардал (Тодруулга 15)	(1,180)	–	(1,691)	(2,871)	(496)	(3,367)
Худалдан борлуулсан	–	–	–	–	–	–
Данснаас хассан	110	–	617	727	–	727
2021 оны 6 дугаар сарын 30-ны байдлаар	(46,233)	–	(9,019)	(55,252)	(2,320)	(57,572)
Цэвэр дүн	87,745	2,931	18,331	109,007	5,424	114,431
Өртөг эсвэл дахин үнэлгээгээр						
2020 оны 1 дүгээр сарын 1- ний байдлаар	87,549	38,495	16,740	142,784	2,603	145,387
Нэмэгдсэн	2,125	29,505	10,592	42,222	1,958	44,180
Дахин ангилсан	50,781	(53,925)	–	(3,144)	3,144	–
Худалдан борлуулсан	(270)	(11,727)	(2,004)	(14,001)	(118)	(14,119)
Борлуулах зорилгоор эзэмшиж буй хөрөнгөд шилжүүлсэн	(5,277)	–	–	(5,277)	–	(5,277)
Данснаас хассан	–	–	(37)	(37)	–	(37)
2020 оны 12 дугаар сарын 31-ний байдлаар	134,908	2,348	25,291	162,547	7,587	170,134
Хуримтлагдсан элэгдэл/хорогдол						
2020 оны 1 дүгээр сарын 1- ний байдлаар	(43,778)	–	(6,845)	(50,624)	(614)	(51,238)
Тухайн жилийн элэгдлийн зардал (Тодруулга 15)	(1,639)	–	(3,123)	(4,762)	(1,328)	(6,090)
Худалдан борлуулсан	254	–	1,991	2,245	118	2,363
Данснаас хассан	–	–	32	32	–	32
2020 оны 12 дугаар сарын 31-ний байдлаар	(45,163)	–	(7,945)	(53,109)	(1,824)	(54,933)
Цэвэр дүн	89,745	2,348	17,346	109,438	5,763	115,201

Банк барилга, байгууламжаа 2018 оны 12 дугаар сарын 31-нд бодит үнэ цэнээр дахин үнэлүүлсэн. Үнэлгээг хөндлөнгийн үнэлгээний “Гроут Финанс Аудит” ХХК-аар хийлгэсэн. Үнэлгээнд ашигласан үнэлгээний суурь нь зах зээлийн үнэ, орлуулалтын өртөг, орлогын хандлагын арга байсан. Бодит үнэ цэнийг тохирсон үнэлгээний аргаар тооцоолсон ба дараах таамаглалуудыг ашигласан: Ихэнх барилга, байгууламжийн хувьд гол зах зээл дээр харьцуулж болох хөрөнгийн мэдээлэл хангалттай байсан учир зах зээлийн арга илүү тохиромжтой байсан.

МОНГОЛБАНК
САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАНГИЙН ТОДРУУЛГА – 2021 ОНЫ 6 ДУГААР САРЫН 30

Орон нутгийн хоёр салбарын хувьд тухайн байршилд ижил төрлийн болон харьцуулж болох хөрөнгийн мэдээлэл хангалттай байгаагүй бөгөөд байгаа мэдээлэл нь их зөрүүтэй байсан учир өргтийн арга болон орлогын аргыг ашигласан. Ажиглагдахуйц бус зах зээлийн мэдээлэлд суурилсан бодит үнэ цэнийн хэмжилт болон мэдрэмтгийн байдлын шинжилгээг Тодруулга 38-аас харна уу.

2021 оны 6 дугаар сарын 30-ны байдлаар хөрөнгийг өргөөс хасах нь элэгдэл гэж бүртгэсэн бол барилга байгууламжийн дансны дүн нь 57,414 сая төгрөг (2020 онд 59,414 сая төгрөг) байсан. Барилга байгууламжийн дансны үнийг доор харуулав:

	2021 оны 6 дугаар сарын 30 сая.төг	2020 оны 12 дугаар сарын 31 сая.төг
Санхүүгийн байдлын тайланд барилга, байгууламжийн дахин үнэлэгдсэн дүн	87,745	89,745
Өмчийн тайлан дахин үнэлгээний нөөц (Тодруулга 34)	(30,331)	(30,331)
Барилга, байгууламжийн өргөөс хасах нь хуримтлагдсан элэгдлийн дүн	57,414	59,414

2021 оны 6 дугаар сарын 30 болон 2020 оны 12 дугаар сарын 31-ний байдлаар зээлийн барьцаанд тавьсан үндсэн хөрөнгө болон биет бус хөрөнгө байхгүй байна.

28. Гүйлгээнд гаргасан бэлэн мөнгө

	2021 оны 6 дугаар сарын 30 сая.төг	2020 оны 12 дугаар сарын 31 сая.төг
Гүйлгээнд гаргасан цаасан тэмдэгт	1,351,289	1,151,315
Тоолж шалгаагүй цаасан тэмдэгт	(177,631)	(159,867)
Гүйлгээнд гаргасан зоосон тэмдэгт	22	22
	1,173,680	991,470

	2020 оны 12 дугаар сарын 31 Сая.төг	Өсөлт Сая.төг	Бууралт Сая.төг	2021 оны 6 дугаар сарын 30 Сая.төг
Гүйлгээнд гаргасан цаасан тэмдэгт	1,151,315	871,497	(671,523)	1,351,289
Гүйлгээнд гаргасан зоосон тэмдэгт	22	-	-	22
Дотоодын банкуудаас хүлээн авсан цаасан тэмдэгт*	(159,867)	(878,914)	861,150	(177,631)
Гүйлгээнд гаргасан бэлэн мөнгө	991,470	(7,417)	189,627	1,173,680

*Дотоодын банкуудаас хүлээн авсан цаасан мөнгөн тэмдэгт нь Банкинд хадгалж хамгаалуулах зорилгоор дотоодын банкуудаас шилжүүлсэн илүүдэл цаасан мөнгөн тэмдэгтүүд ба банкуудын хүсэлтээр буцааж шилжүүлнэ.

29. Төв банкны үнэт цаас

	2021 оны 6 дугаар сарын 30 сая.төг	2020 оны 12 дугаар сарын 31 сая.төг
Үнэт цаасны өглөг	9,801,018	7,952,438

Энэхүү үлдэгдэл нь Банкнаас дотоодын банкуудад гаргасан үнэт цаас юм. Эдгээр үнэт цаас нь 28-с 196 хоногийн (2020 онд 7-с 184 хоног) хугацаатай бөгөөд 2021 оны 6 дугаар сарын 30-ны байдлаар хүүгийн түвшин нь жилийн 6-6.4 хувь (2020 онд: 11 хувь) байна.

30. Засгийн газрын харилцах, хадгаламж

	2021 оны 6 дугаар сарын 30 сая.төг	2020 оны 12 дугаар сарын 31 сая.төг
Сангийн яамны харилцах данс	1,226,669	1,451,593
Сангийн яаманд төлөх зээлийн өр төлбөр:		
- Олон Улсын Валютын Сан (ӨСХ)	641,213	647,687
- Азийн Хөгжлийн Банк (АХБ)	25,605	27,936
- Олон улсын хөгжлийн агентлаг (ОУХА)	3,885	4,809
	<u>1,897,372</u>	<u>2,132,025</u>
	<u>_____</u>	<u>_____</u>

Сангийн яамны харилцах дансууд. Эдгээр нь Банкин дахь Сангийн яамны хүү тооцогдоггүй харилцах дансууд юм. Гэхдээ 2021 онд зөвхөн нэг дансанд дунджаар жилийн 2.5 хувийн (2020 онд жилийн 3.5 хувь) хүүг холбогдох гэрээний дагуу тооцож олгосон.

Олон улсын байгууллагуудаас авсан зээлэгтэй холбоотойгоор Сангийн яаманд төлөх өр төлбөр. Эдгээр нь Монгол Улсын Засгийн газар Олон Улсын Валютын Сан (ОУВС), Азийн Хөгжлийн Банктай (АХБ) болон Олон улсын хөгжлийн агентлаг (ОУХА)-тай байгуулсан зээлийн гэрээтэй холбоотой. Энэхүү зээлд Монгол Улсын Сангийн яам санхүүгийн зуучлагчаар, Банк нь энэ төслийг хэрэгжүүлэгчээр ажиллаж байна.

Олон Улсын Валютын Сан (ОУВС). 2017 оны 5 дугаар сарын 24-нд ОУВС-гийн Удирдах Зөвлөл Монгол Улсын эдийн засгийн реформыг дэмжих зорилгоор Өргөтгөсөн Санхүүжилтийн Хөтөлбөр (ӨСХ)-ийн хүрээнд гурван жилийн хугацаатай 314.5 сая 3ТЭ-ийн дүн бүхий өргөтгөсөн санхүүжилтийг баталсан. ӨСХ нь ОУВС-гаас Монгол улсад ӨСХ-ийн хүрээнд олгосон жилийн 1.53-аас 1.59 хувийн хүүтэй зээл бөгөөд 2028 онд эргэн төлөлт төлөгдж дуусахаар байна.

Санхүүжилтийг 2017 оны 5 дугаар сарын 25-нд Монголбанк болон Сангийн яамны хооронд байгуулсан харилцаан ойлголцлын санамж бичигт үндэслэн Банк руу шилжүүлсэн. Эдгээр зээл нь Сангийн яамны өр төлбөр болно. Сангийн яам нь Монгол Улсын санхүүгийн зуучлагч болохын хувьд ОУВС-гийн ӨСХ-ийн хүрээнд олгосон зээлийн эргэн төлөлттэй холбоотой өрийн бичгийг гаргасан бөгөөд дээрх зээлийн эргэн төлөлтийг ОУВС-гийн өмнө хүлээнэ.

Зээл болон түүний эргэн төлөлт нь 3ТЭ-ээр илэрхийлэгдсэн бөгөөд Монголбанк Сангийн яамны өмнөөс ОУВС-д хуваарийн дагуу эргэн төлөлтийг хийнэ. 2021 оны 6 дугаар сарын 30-ны байдлаар ӨСХ-ийн хүрээнд Сангийн яаманд өгөх өр төлбөрийн хэмжээ гурван жилийн хугацаатай 157 сая 3ТЭ буюу 640,108 сая төгрөг (2020 онд 157.5 сая 3ТЭ буюу 646,516 сая төгрөг) байсан.

Азийн Хөгжлийн Банк (АХБ)-аас авсан зээл нь Монголд ядуурлыг бууруулах, хувийн бизнесийн салбарыг хөгжүүлэх, Засгийн газарт болон төрийн бус байгууллагууд, банкуудад зөвлөгөө өгөх, сургалт явулахад дэмжлэг үзүүлэх зорилгоор олгогджээ. Зээл нь жилийн 1 болон 2.5 хувийн хүүтэй, 17-оос 27 жилийн хугацаатай байна.

Олон улсын хөгжлийн агентлаг (ОУХА) Монгол улсыг төлөөлж Сангийн яамны авсан зээл нь хувийн хэвшлийг дэмжих төсөл болон санхүүгийн чадавхыг дээшлүүлэх төслүүдэд зориулагдсан бөгөөд Сангийн яамнаас жилийн 1-3 хувийн хүүтэй, 14-өөс 15 жилийн хугацаатай зээлүүд болно.

31. Дотоодын банкуудын харилцах, хадгаламж

	2021 оны 6 дугаар сарын 30 сая.төг	2020 оны 12 дугаар сарын 31 сая.төг
Харилцах дансууд:		
- төгрөгөөр	1,407,239	1,249,089
- валютаар	1,908,589	2,316,318
Төгрөгийн овернайт хадгаламж	50,459	106,515
Гадаад валютын хадгаламж	<u>170,971</u>	<u>199,475</u>
	<u>3,537,278</u>	<u>3,871,397</u>

Эдгээр нь дотоодын банкуудаас харилцагчдынхаа хадгаламжийн тодорхой хувиар тооцож Банкинд заавад байлгах нөөц болон бусад төрлийн хадгаламжууд юм. Банк нь заавал байлгах нөөцийг хэмжээг тогтоодог ба шаардлагын хангасан үед банкуудад урамшууллын хүүг олгодог.

Урамшууллын хүү нь Банкны овернайт хадгаламж хүүгийн 50 хувьтай тэнцүү буюу 2021 оны 6-р сарын 30-ны өдрийн байдлаар жилийн 2.5 хувийн хүүтэй (2020 онд жилийн 2.5 хувийн хүү) байна. 2021 онд дотоодын

МОНГОЛБАНК
САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАНГИЙН ТОДРУУЛГА – 2021 ОНЫ 6 ДУГААР САРЫН 30

банкуудын заавал байлгах нөөцийн биелэлтэд олгосон урамшуулалт 12,050 сая төгрөг (2020 онд 52,378 сая төгрөг) байна. Тодруулга 7-с харна уу.

2021 оны 6 дугаар сарын 30-наарх төгрөгийн овернайт хадгаламж нь дотоодын банкуудын байршуулсан жилийн 5 хувийн хүүтэй 1 хоногийн хугацаатай (2020 онд 5 хувийн хүүтэй 4 хоногийн хугацаатай) хадгаламж болно.

Гадаад валютын хадгаламж нь 28 хүртэл хоногийн хугацаатай, жилийн 0.05-0.06 хувийн хүүтэй дотоодын банкуудын байршуулсан ам.долларын хадгаламжийг илэрхийлнэ.

32. Гадаад өр төлбөр

	2021 оны 6 дугаар сарын 30 сая.төг	2020 оны 12 дугаар сарын 31 сая.төг
ХАБ-тай байгуулсан хэлэлцээр	5,525,718	5,332,233
Эм Ю Эф Жи банкнаас авсан зээл	119,318	255,613
ОУТТБанкны барьцаат зээл	122,530	–
ОУВС-гийн ЗТЭ-ийн хуваарилалт	198,478	200,102
Дэлхийн банкны харилцах данс	1,620	1,281
Дэлхийн банкинд оруулсан хувь хөрөнгө	179	179
АХБ-ны харилцах данс	61	61
ОУХА-д оруулсан хувь хөрөнгө	39	39
	<u>5,967,943</u>	<u>5,789,508</u>

Хятадын Ардын банк (ХАБ)-ны санхүүжилт. Энэ нь дотоодын банкуудыг юаниар хангах зорилгоор ХАБ-аас 7-8 сарын хугацаатай (2019: 7-8 сар), юаниар авсан санхүүжилтийг илэрхийлнэ. Жилийн хүүгийн түвшин нь Шанхайн банк хоорондын санал болгосон хүүгийн түвшин (“ШИБОР”) дээр 200 нэгж нэмсэнтэй тэнцэнэ. Уг хэлэлцээртэй холбоотой илүү дэлгэрэнгүй мэдээллийг Тодруулга 35-аас үзнэ үү.

Эм Ю Эф Жи банкнаас авсан зээл. Алт олборлогч аж ахуй нэгжүүдэд санхүүжилт олгох замаар алт цэвэршүүлэгч Самсунг компанийд цэвэршүүлэх Монголбанкны алтны нийлүүлэлтийн нэмэгдүүлэх зорилгоор Банк 2020 оны 6 дугаар сарын 12-ны өдөр Эм Ю Эф Жи Банк болон Сумитомо Мицуй Банк Корпорацийтай нийт 10,800 сая иенийн гэрээ байгуулсан. Гэрээнд Эм Ю Эф Жи Банк нь санхүүжүүлэгч, зохицуулагч банк болон агент, Сумитомо Мицуй Банк Корпораци санхүүжүүлэгчээр оролцсон. Зээлийн хүү нь жилийн 3 сарын хугацаатай Лондонгийн банк хоорондын санал болгосон иенийн хүүгийн түвшин (“ЛИБОР”) дээр 2.5 хувь нэмсэнтэй тэнцэнэ. Банк зээлийг 2021 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн дотор Самсунгруу 7 удаагийн алтны ачилтаар төлж барагдуулах бөгөөд алтны ханшийг Лондонгийн үнэт цаасны захын алтны унцын үнээр тооцно. Гэрээгээр заасан ачилтын хэмжээ нь үндсэн төлбөрийн хэмжээнээс өндөр байхаар тогтоосон бөгөөд үлдэх төлбөрийг Банк харилцах дансандаа хүлээн авна. Хэрэв Банк ачилт бүрт нийлүүлэхээр тохиролцсон алтны хэмжээг дутаасан тохиолдолд дутаасан хэмжээнд үндсэн хүүгээр төлөх үүрэгтэй. Энэхүү гэрээтэй холбоотойгоор Банк 47.8 сая иен (1.26 тэрбум төгрөг)-н алт цэвэршүүлэлтийн хураамжийг Самсунг компанийд үл буцаан дуудагдах нөхцөлтэйгээр төлнө.

Зээлжих Тусгай Эрхийн Хуваарилалт (“ЗТЭ”). ОУВС-ийн гишүүн орнуудад ОУВС-д нийлүүлсэн хөрөнгөтэй хувь тэнцүүлэн ЗТЭ хуваарилдаг. Энэ нь Тодруулга 17-д тайлбарласан ЗТЭ-ийн дансанд буй хөрөнгөтэй харгалзах ОУВС-д Банкны өр төлбөрийг илэрхийлнэ. Энэхүү хуваарилалтын дүн нь 48,7 сая ЗТЭ-тэй тэнцэх 198,478 сая төгрөг (2020: 48,7 сая ЗТЭ -тэй тэнцэх 200,102 сая төгрөг) байна.

Дэлхийн банк ба ОУХА-д оруулсан хувь хөрөнгө. Энэ нь Банкны Дэлхийн банк ба ОУХА-нд гишүүнчлэлийн нөхцөлийн дагуу хувь оруулсан үүргийг илэрхийлнэ.

33. Бусад өр төлбөр

	2021 оны 6 дугаар сарын 30 сая.төг	2020 оны 12 дугаар сарын 31 сая.төг
Бусад санхүүгийн өр төлбөр		
Банк бус санхүүгийн байгууллагаас байршуулсан хөрөнгө	500,180	324,941
Бусад өглөг	27,739	38,216
Бусад өр төлбөр		
Нийгмийн хөгжлийн сан	899	2,160
	<u>528,818</u>	<u>365,317</u>

МОНГОЛБАНК
САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАНГИЙН ТОДРУУЛГА – 2021 ОНЫ 6 ДУГААР САРЫН 30

Банк бус санхүүгийн байгууллагаас байршиулсан хадгаламж. Банк бус санхүүгийн байгууллагаас байршиулсан хадгаламж нь Үнэт цаасны төлбөр тооцооны төв, Хадгаламжийн даатгалын корпорацийн харилцах дансуудаас бүрдэнэ.

Нийгмийн хөгжлийн сан. Банк дотоод журмынхаа дагуу тодорхой хэмжээний хөрөнгийг ажилтнуудын ажлын болон амьжиргааны нөхцөлийг сайжруулах зорилгоор Нийгмийн хөгжлийн санд хуваарилдаг. Энэхүү хөрөнгө Банкны ажилтанд тэтгэмж, тусlamж олгох, ажлын үзүүлэлтээр урамшуулах, ажилтны нийгмийн байдлыг хангах үүднээс орон сууц худалдан авахад дэмжлэг үзүүлэх, шаардлагатай үед нь санхүүгийн дэмжлэг үзүүлэхэд зориулагдсан байна. Банкны удирдлага санхүүгийн жилийн эцсээр Нийгмийн хөгжлийн санд хуваарилсан хөрөнгийг хүлээгдэж буй үүргээ биелүүлэхэд хангалттай гэж үзсэн.

34. Дүрмийн сан болон бусад нөөц сангүүд

	2021 оны 6 дугаар сарын 30	2020 оны 12 дугаар сарын 31
	сая.төг	сая.төг
Дүрмийн сан	60,000	60,000

Бусад нөөцийн дэлгэрэнгүйг дор үзүүлэв:

	БҮЦӨБДО-					Нийт
	оорх	хөрөнгө	оруулалтын	Үндсэн	Үнэт	
		үнэт цаасны	хөрөнгийн	металын	сангийн	
		дахин	дахин	дахин	дахин	
		үнэлгээний	үнэлгээний	үнэлгээний	үнэлгээний	
		сан	сан	сан	сан	
		Сая.төг	Сая.төг	Сая.төг	Сая.төг	Сая.төг
2020оны 01 дүгээр сарын 01-нээр						
БҮЦӨБДО-оор илэрхийлэгдэх өрийн үнэт цаасны хөрөнгө оруулалтын бодит үнэ цэнийн өөрчлөлтийн ашиг	74,972	30,331	572,739	1,061,764	1,739,806	
Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлтөд багтсан ЗҮЦХА-н дүн	91,685	–	–	–	91,685	
Борлуулах үед ашиг алдагдал руу шилжүүлсэн	3,976	–	–	–	3,976	
Эрдэнэсийн сангийн дахин үнэлгээний нэмэгдэл	(3,262)	–	–	–	(3,262)	
Хуримтлагдсан алдагдлаас шилжүүлсэн	(4,624)	–	130,681	–	126,057	
2020 оны 12 дугаар сарын 31-нээр буюу 2021 оны 01 -р сарын 01-нээр	162,747	30,331	703,420	1,061,764	1,958,262	
БҮЦӨБДО-оор илэрхийлэгдэх өрийн үнэт цаасны хөрөнгө оруулалтын бодит үнэ цэнийн өөрчлөлтийн ашиг	(688)	–	–	–	(688)	
Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлтөд багтсан ЗҮЦХА-н дүн	(1,683)	–	–	–	(1,683)	
Борлуулах үед ашиг алдагдал руу шилжүүлсэн	87	–	–	–	87	
Эрдэнэсийн сангийн дахин үнэлгээний нэмэгдэл	–	–	–	–	–	
2021 оны 6-р сарын 30-наар	160,463	30,331	703,420	1,061,764	1,955,978	

БҮЦӨБДО илэрхийлэгдэх өрийн үнэт цаасны дахин үнэлгээний нөөц сан. Энэхүү санд бусад дэлгэрэнгүй орлогоорх бодит үнэ цэнээр илэрхийлэх өрийн үнэт цаасны бодит үнэ цэнийн өөрчлөлтийг бүртгэнэ. ЗҮЦХА-ын сангийн хөдөлгөөнд БҮЦӨБДО-оор бүртгэгдэх засгийн газрын үнэт цаас болон өрийн үнэт цаасны үнэ цэнийн бууралт багтана. 2020 онд 4,624 сая төгрөгийн МИК Холдинг ХК-ийн энгийн хувьцааны бодит үнэ цэнийн сан нь уг хөрөнгө оруулалтыг борлуулах үед хуримтлагдсан алдагдалруу шилжсэн.

Барилга байгууламжийн дахин үнэлгээний нөөц сан. Банкны барилгын дахин үнэлгээнээс үүссэн нэмэгдлийг өөрийн хөрөнгийн үндсэн хөрөнгийн дахин үнэлгээний санд бүртгэсэн. Дэлгэрэнгүйг Тодруулга 27-с харна уу.

Монгожссөн алт, үнэт металын болон Гадаад валютын дахин үнэлгээний нөөц сан. Энэхүү санд мөнгөжссөн алт, үнэт металын ханшийн тэгшигтгэлээс үүссэн мөн гадаад валютаар илэрхийлэгдсэн санхүүгийн хөрөнгө, өр төлбөрийн ханшийн тэгшигтгэлээс үүссэн бодит бус ашгийг бүртгэсэн.

Эрдэнэсийн сангийн дахин үнэлгээний нөөц сан. Энэ санд Эрдэнэсийн сангийн дахин үнэлгээний нэмэгдлийг бүртгэсэн. Дэлгэрэнгүйг Тодруулга 23-с харна уу.

35. Болзошгүй өр төлбөр ба үүрэг хариуцлага

Шийдвэргээгүй хэрэг. 2021 оны 6 дугаар сарын 30-ны өдрийн байдлаар дээрх заргуудаас өөр ямар нэгэн материаллаг гарз учруулах нэхэмжлэгчээр дуудагдсан шүүн таслах хуулийн хэргийн талаар удирдлагад мэдээлэл байхгүй байна. Иймд ямар нэг санг санхүүгийн тайланд хүлээн зөвшөөрөх шаардлагагүй гэж узсэн.

Зээлтэй холбоотой төлбөрийн үүрэг. Банк нь Монгол Улсын засгийн газар, түүний харьяа байгууллагуудын хүснэгтээр Монгол Улсын хувьд чухал ач холбогдол бүхий салбарт (бараа үйлчилгээ экспортлох гэх мэт) зээлтэй холбоотой төлбөрийн үүрэг хүлээдэг. Эдгээр хэрэгслүүдийн гол зорилго нь Засгийн газар болон холбогдох талуудыг шаардлагатай эх үүсвэрээр хангахад оршино.

Гаргасан аккредитивүүд нь зээл болон аккредитивийн хэмжээнээс ашиглагдаагүй үлдсэн хэсгийг илэрхийлнэ. Банк ийм зээлтэй холбоотой төлбөрийн үүргийн хувьд уг зээлээс ашиглагдаагүй үлдсэн хэмжээгээр алдагдал хүлэх эрсдэлтэй юм.

Гэвч ихэнх зээл нь зээлийн эрсдэл багатай харилцагчдад олгогдог тул энэхүү болзошгүй алдагдлын хэмжээ нь нийт ашиглагдаагүй байгаа төлбөрийн үүргийн хэмжээнээс бага байна. Зээлтэй холбоотой төлбөрийн хариуцлагын хэмжээг дор харуулав:

	2021 оны 6 дугаар сарын 30 сая.төг	2020 оны 12 дугаар сарын 31 сая.төг
Болзошгүй өр төлбөр		
Импортын аккредитивүүд	(23,670)	(77,387)
Төлбөрийн үүрэг хариуцлага		
Хятадын Ардын банкинд өгөх ашиглаагүй зээлийн шугамын эх үүсвэр	<u>(6,000,000)</u>	<u>(5,400,000)</u>
	<u>(6,023,670)</u>	<u>(5,477,387)</u>

Импортын аккредитивүүд. Импортын аккредитив нь Монгол Улсын Засгийн газарт импортын гэрээ хэлцэлтэй холбоотойгоор олгогдоно. Импортын аккредитивээр Банк Монгол Улсын Засгийн газрын эсвэл териийн байгууллагуудын өмнөөс тэдгээрт болон Засгийн газрын хүснэгтээр бусад байгууллагуудад үйлчилгээ үзүүлсэн ба бараа бүтээгдэхүүн нийлүүлсэн гадаадын хуулийн этгээдүүдэд төлбөр шилжүүлэх үүрэг хүлээнэ.

Хятадын Ардын банктай байгуулсан своп хэлэлцээр. Банк нь 2011 оны 5 дугаар сард Хятадын Ардын банктай “Хятадын юань/Монгол төгрөг солилцох своп хэлэлцээр”-ийн гэрээ байгуулсан ба гэрээг 2014 оны 8 дугаар сард болон 2017 оны 7 дугаар сард шинэчлэн баталсан. Төв банкууд уг мөнгийг хоёр улсын хоорондох худалдааг санхүүжүүлэх, санхүүгийн зах зээлийн тогтвортой байдлыг хангах зорилгоор богино хугацаанд хөрвөх чадварыг хангах болон гэрээгээр тохирсон бусад зорилгоор ашиглах боломжтой.

Гэрээний дагуу Хятадын Ардын банк болон Банк нь хятадын юаниар төгрөг, монгол төгрөгөөр юань худалдан авах, худалдах хэлцлийг цаашид тодорхой хугацаанд хийх боломжтой. Гэрээнд зааснаар энэхүү хөрөнгийн ашиглах хугацаа 12 сар хүртэл байна. Хөрөнгө ашиглах зөвшөөрлийг нэг тал нь негөө талаас авах ёстой ба тухайн ашиглах хөрөнгийн дээд хэмжээ нь Банкны хувьд гэрээний дун болох 15,000 сая юань (2020 онд 15,000 сая юань), Хятадын Ардын банкны хувьд 6,000,000 сая төгрөгөөр (2020 онд 6,000,000 сая төгрөг) хязгаарлагдана.

Хөрөнгийг ашиглах банк хөрөнгийн хэмжээндээ гэрээнд заагдсан хүүг тооцон төлөх үүрэгтэй. Банк юань ашигласан тохиолдолд, хүүгийн түвшин нь Шанхай-Интер банкны санал болгосон түвшин (“ШИБОР”) дээр 200 үндсэн оноо нэмсэнтэй тэнцэх ба ашиглах хугацааны турш тооцно. Харин Хятадын Ардын банк төгрөг ашигласан тохиолдолд, харгалзах ашиглалтын хугацаанд хүүгийн түвшин нь банк хоорондын төгрөгийн жигнэсэн дундаж хүүгийн түвшингээ тэнцүү байна.

2021 оны 6 дугаар сарын 30-ны өдрийн байдлаар Банкны зээлтэй холбоотой үүрэг хариуцлага нь ашиглагдсан дун болох 12,000 сая юань буюу 5,296,080 сая төгрөг (2020: 12,000 сая юань буюу 5,233,560 сая төгрөг) ба ашиглагдаагүй дун болох 3,000 сая юань буюу 1,324,020 сая төгрөг (2020: 3,000 сая юань буюу 1,308,390 сая төгрөг) байгаа нь Банкны хувьд цаашид хүлээн авч болох санхүүжилтийн үүргийг илэрхийлнэ.

МОНГОЛБАНК
САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАНГИЙН ТОДРУУЛГА – 2021 ОНЫ 6 ДУГААР САРЫН 30

Банкны удирдлага нь аккредитивийн гэрээ болон зээлийн шугамтай холбоотой өр төлбөрийн дүн нь материаллаг бус гэж үзсэн. Эдгээр ашиглагдаагүй зээлийн шугам болон аккредитив нь санхүүжилт хийгдэлгүйгээр хугацаа дуусах боломжтой. ЗҮЦХА-г зээлийн хөрвүүлгийн факторын аргаар үнэлсэн бөгөөд эдгээр үлдэгдлийн хүлээгдэж буй зээлийн алдагдал нь материаллаг бус дүнг илтгэнэ. Иймд Банк ямар нэг санг зээлийн үүрэг хариуцлагын хувьд болон санхүүгийн баталгааны хувьд хүлээн зөвшөөрөх шаардлагагүй гэж үзсэн.

Хөрөнгийн үүрэг. 2021 оны 6 дугаар сарын 30-ны байдлаар 2,043 сая төгрөгийн хөрөнгийн үүрэг (2020 онд 2,388 сая төгрөг) хүлээсэн ба энэ үүргийн ихэнх нь Төв банкны шинэ барилгын ажил болон мэдээллийн технологийн баазтай холбоотой.

36. Холбоотой талуудын ажил гүйлгээ

Банк 2021 оны 6 дугаар сарын 30 болон 2020 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар дараах холбоотой талуудтай хийсэн гүйлгээ болон данснуудын үлдэгдлийг тодруулгад тусгасан. Үүнд: Засгийн газар (Сангийн яам зэрэг удирдлагыг нь Улсын Их Хурал болон Засгийн газраас томилдог байгууллагуудыг оролцуулна), Сангийн яам бүрэн эзэмшиж УИХ-аас удирдлагыг томилдог Хөгжлийн банк, ба ХДК хамаарна. ХДК нь бүрэн төрийн өмчтөгөөд үйл ажиллагааных нь бүх шийдвэр Банкны Тэргүүн Дэд Ерөнхийлөгчийн тэргүүлдэг Үндэсний Хорооны дооон гишүүний саналаар батлагдах ёстой.

Банк НББОУС 24-т орсон өөрчлөлт болох “Төрийн байгууллагуудын тодруулгад тавигдах шаардлагыг хэсэгчлэн чөлөөлөх” заалтыг ашигласан. Иймд төрийн байгууллагуудтай хийсэн материаллаг бус гүйлгээнүүдийг тус санхүүгийн тайланд тусгаагүй болно. 2021 оны 6 дугаар сарын 30-наарх холбоотой талуудын эзэмшиж буй дансны үлдэгдэл доорх байдалтай байна:

	Засгийн газар	Төрийн банк	Хөгжлийн банк	ХДК	Нийт
2021 оны 6-р сарын 30	сая.төг	сая.төг	сая.төг	сая.төг	сая.төг
Хөгжлийн банкны үнэт цаас	-	-	55,643	-	55,643
Засгийн газрын үнэт цаас	230,301	-	-	-	230,301
Урвуу буцаан худалдан авах хэлцэл	-	12,971	-	-	12,971
Дотоодын банкуудад олгосон зээл	-	54,396	-	-	54,396
Санхүүгийн бус байгууллагуудад олгосон зээл	-	-	-	149,117	149,117
Дотоодын банкуудтай хийсэн своп хэлцэл	-	425	(85,425)	-	(85,000)
Төв банкны үнэт цаас	-	1,132,148	-	-	1,132,148
Дотоодын банкуудын хөрөнгө	-	(230,470)	(252,766)	-	(483,235)
Банк бус байгууллагуудын хөрөнгө	-	-	-	(465,475)	(465,475)
Засгийн газрын хөрөнгө	(1,897,372)	-	-	-	(1,897,372)
Нийт	(1,667,071)	969,471	(282,547)	(316,359)	(1,296,506)
Хүүгийн орлого	1,576	3,288	30,377	159	35,400
Хүүгийн зардал	(20,192)	(37,612)	(25,200)	(748)	(83,752)
Хураамж шимтгэлийн орлого	353	319	-	-	673
Нийт	(18,262)	(34,005)	5,177	(589)	(47,679)

МОНГОЛБАНК
САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАНГИЙН ТОДРУУЛГА – 2021 ОНЫ 6 ДУГААР САРЫН 30

	Засгийн газар	Төрийн банк	Хөгжлийн банк	ХДК	Нийт
2020 оны 12-р сарын 31	сая.төг	сая.төг	сая.төг	сая.төг	сая.төг
Засгийн газрын үнэт цаас	227,408	–	–	–	227,408
Хөгжлийн банкны үнэт цаас	–	–	55,650	–	55,650
Урвуу буцаан худалдан авах хэлцэл	–	5,028	–	–	5,028
Дотоодын банкуудад олгосон зээл	–	38,158	–	–	38,158
Санхүүгийн бус байгуулагуудад олгосон зээл	–	–	–	148,958	148,958
Дотоодын банкуудтай хийсэн своп хэлцэл	–	(710)	(52,435)	–	(53,145)
Төв банкны үнэт цаас	–	(921,758)	(98,936)	(169,453)	(1,190,147)
Дотоодын банкуудын хөрөнгө	–	(184,959)	(40,874)	–	(225,833)
Банк бус байгууллагуудын хөрөнгө	–	–	–	(320,436)	(320,436)
Засгийн газрын хөрөнгө	(2,132,025)	–	–	–	(2,132,025)
Нийт	(1,904,617)	(1,064,241)	(136,595)	(340,931)	(3,446,384)
Хүүгийн орлого	12,348	4,135	90,512	321	107,316
Хүүгийн зардал	(31,139)	(62,723)	(73,334)	(31,326)	(198,522)
Хураамж шимтгэлийн орлого	73	2,128	–	–	2,201
Нийт	(18,718)	(56,460)	17,178	(31,005)	(89,005)

Бизнесийн ердийн үйл ажиллагааны үр дүнд дээр дурдсан үлдэгдэл дүнгүүд үүссэн болно. Холбоотой талд олгосон зээлээс бусад тайлант жилийн эцсээрх үлдэгдэл дунгүүд барьцаагүй.

Импортын аккредитив гэрээ. 2021 оны 6 дугаар сарын 30-ны өдрийн байдлаар Банк 23,670 сая төгрөгийн (2020: 35,898 сая төгрөг) холбоотой талуудын импортын аккредитив гэрээний өр төлбөртэй байсан. Дэлгэрэнгүйг Тодруулга 35-аас харна уу.

Банкны үндсэн удирдлагын цалин болон бусад тэтгэмжийн талаарх мэдээллийг дор толилуулав:

	2021 оны 6 дугаар сарын 30 сая.төг	2020 оны 12 дугаар сарын 31 сая.төг
Цалин хөлс	347	1,406
Нийгмийн болон тэтгэврийн санд төлсөн шимтгэл	52	207
Тэтгэмжүүд	39	249
Бусад олговор	0	189
	438	2,051

37. Санхүүгийн эрсдэлийн удирдлага

Банкны үйл ажиллагаа нь ямагт эрсдэлтэй байдаг ба тэдгээрийг зөв тодорхойлж, хэмжиж, хянаж байснаар эрсдэлийг хязгаарлаж, бусад хяналтын бодлогоор удирддаг. Эрсдэлийг зохистой удирдах нь банкуудын үйл ажиллагааг хэвийн явуулах, санхүүгийн тогтвортой байдлыг хангах, мөнгөний бодлого явуулах, тухайлбал инфляцыг зохистой түвшинд барихад чухал ач холбогдолтой. Эрсдэлүүд нь банкны үндсэн зорилгодоо хүрэх чадварыг хязгаарлах үр дагавартай байж болно. Ийм өндөр үр дагавартай эрсдэл Банкинд илүүтэй илрэх бөгөөд гадаад валютын хөрвүүлгээс хүлээх санхүүгийн гэнэтийн алдагдал нь үүний нэг жишээ болно. Санхүүгийн алдагдал нь бүхий л төрлийн санхүүгийн эрсдэлээс хамааралтай үүсдэг.

Үүнээс гадна Банк нь зээлийн, хөрвөх чадварын, зах зээлийн, үйл ажиллагааны, нэр хүндийн зэрэг эрсдэлд өртөж болно. Одоогийн банкны эрсдэлийн удирдлага нь төвлөрсөн бус ба газар, хэлтэс тус бүр тэдгээрийн үйл ажиллагаанд учирсан аливаа эрсдэлээс сэргийлэх бодлогыг баримтадаг. Банк нь Монгол Улсын Төв банк учраас түүний эрсдэлүүд онцгой байдаг ба тэдгээр эрсдэлүүдийг Банк стратеги төлөвлөлтийн үйл явцаар дамжуулан хянаж, илрүүлж байдаг. Үүнээс гадна Банк нь эрсдэлийн хяналтын стратегийг боловсруулах ба зарчим, хүрээ, бодлого хязгааруудыг хэрэгжүүлэх ажлыг ерөнхийлөн хариуцах “Эрсдэлийн хороо”-г байгуулах боломжийг идэвхтэй судалж байна.

Одоогоор Хөрөнгө оруулалтын хороо нь эрсдэлийн стратегийг боловсруулж, шаардлагатай хязгаарыг тогтоох үүрэгтэй ба Эрсдэлийн удирдлагын алба болон Нөөцийн удирдлага, санхүүгийн зах зээлийн газар нь үүнтэй холбоотой зарчмууд, үйлчлэх хүрээ, бодлого, хязгаарыг хэрэгжүүлдэг.

37.1 Эрсдэлийн удирдлагын бүтэц

Захирлуудын зөвлөл нь эрсдэлийг хянах ба энэ асуудлаар эцсийн хариуцлагыг хүлээнэ. Гэхдээ эрсдэлийг тодорхойлох, удирдах, хянах үүрэг бүхий бие даасан нэгжүүд байдаг.

Захирлуудын Зөвлөл. Захирлуудын Зөвлөл ерөнхий эрсдэлийн удирдлага болон эрсдэлийн стратеги, бодлогыг батлахаас гадна эрсдэлтэй холбоотой асуудлаар Банкны Ерөнхийлөгч, Тэргүүн Дэд Ерөнхийлөгчид зөвлөмж өгдөг.

Хяналтын Зөвлөл. Хяналтын зөвлөл нь Банкны дотоод бүтэц, зохион байгуулалтад харьяалагддаггүй бөгөөд бие даасан хяналт тавьж, Банк доторх ерөнхий эрсдэлийн үйл явцыг нь хянах үүрэгтэй.

Хөрөнгө оруулалтын хороо. Хөрөнгө оруулалтын хороо нь Банкны санхүүгийн эрсдэлийг удирдах үүрэгтэй хамгийн үндсэн нэгж бөгөөд Захирлуудын Зөвлөл болон Ерөнхийлөгчид санхүүгийн эрсдэлийн удирдлагын бодлогын талаар зөвлөмж өгдөг. Хөрөнгө оруулалтын хорооны бүрэлдэхүүнд Тэргүүн Дэд Ерөнхийлөгч, Дэд Ерөнхийлөгч, Эрсдэлийн удирдлагын албаны захирал, Нөөцийн удирдлага, санхүүгийн зах зээлийн газрын захирал, Санхүү бүртгэлийн газрын захирал багтдаг.

Хөрөнгө оруулалтын хороо нь тайлант оны “Жилийн хөрөнгө оруулалтын бодлого”-ыг хэлэлцэж, зөвшөөрөгдөх эрсдэлийн түвшинг тодорхойлдог. Энэхүү зөвшөөрөгдөх эрсдэлийн түвшинд үндэслэн улсын гадаад валютын нөөцийн бүтцийг гарган Ерөнхийлөгчид танилцуулж, батлуулдаг байна. Үүнд гадаад валютын нөөцийн бүтэц, түүний зохистой хэлбэлзэл, хөрөнгийн хуваарилалт, хөрөнгө оруулалтын хугацаа, боломжит хэрэгсэл, харилцагч байгууллагад тавьсан хязгаарлалт зэргийг тусгасан байдаг. Мөн Ерөнхийлөгч гадаад валютын нөөцтэй холбоотой харилцагч банк санхүүгийн байгууллагуудын жагсаалт, тэдгээрт тавих лимитийг улирал тутамд батлах ба энэ нь гадаад валют, зээл, хөрвөх чадвар, хүүгийн түвшний эрсдэлийг удирдах гол арга хэрэгсэл болдог.

Банкны санхүүгийн эрсдэлүүдээс гадаад валютын нөөцийн эрсдэл нь хамгийн чухал байдаг. Тиймээс Хөрөнгө оруулалтын хороо болон холбогдох газруудын үйл ажиллагаа нь гадаад валютын улсын нөөцтэй холбоотой эрсдэлийг удирдахад түлхүү чиглэгдсэн байна. Хөрөнгө оруулалтын хорооны өөр нэгэн үүрэг бол Эрсдэлийн удирдлагын алба, бусад холбогдох газруудад хяналт тавих, санхүүгийн хөрөнгө, өр төлбөрийн санхүүгийн эрсдэлийн бодлогын хэрэгжилт нийцтэй байгаа эсэхийг хянах үүрэгтэй байдаг. Санхүүгийн эрсдэлийг удирдах зорилгоор ашигласан аргуудыг доор толилуулав.

Эрсдэлийн Удирдлагын Алба. Эрсдэлийн удирдлагын алба (“ЭУА”) нь гадаад валютын улсын нөөцтэй холбоотой эрсдэлийн удирдлагыг хэрэгжүүлэх, бусад эрсдэлтэй холбоотой үйл ажиллагаанд хараат бус хяналт тавих үүрэгтэй. Мөн гадаад валютын нөөцийн удирдлага, эрсдэлийн бодлого боловсруулах, бенчмаркийн биелэлтийг хангуулах, лимитийн хэрэгжилтэд хяналт тавих, тайлагнах үйл ажиллагааг эрхэлдэг. Мөн түүнчлэн ЭУА гадаад валютын улсын нөөцийн эрсдэл, бүртгэлийн системтэй холбоотой эрсдэлийн арга хэмжээг цогцоо нь хэрэгжүүлэх үүрэгтэй.

Гадаад валютын улсын нөөцийн удирдлагын журамд зааснаар, нөөцийн удирдлагын үндсэн зорилго нь төрийн мөнгөний бодлогыг хэрэгжүүлэх, төгрөгийн ханшийг тогтвортой байлгах, төлбөрийн тэнцлийн алдагдлыг хямралын үед санхүүжүүлэх, богино хугацаат гадаад өр төлбөрт барагдуулахад шаардлагатай зохих хэмжээний гадаад валютын нөөцийг бүрэлдүүлэн бэлэн байлгахад оршино. Гадаад валютын улсын нөөцийг эзэмшиж буй гол зорилго нь:

- Мөнгөний бодлогыг дэмжих;
- Валютын зах зээлийн ханшийн хэт хэлбэлзлийг зохицуулах;
- Засгийн газрын гадаад валютын өр төлбөрт баталгаа гаргах;
- Улс орны хэмжээнд тохиолдсон гамшиг болон онцгой байдлын үед мөнгөний эх үүсвэр болгон хэрэглэх зэрэг болно.

Санхүүгийн болон үйл ажиллагааны эрсдэлийг бодлоготойгоор удирдаж, хянах нь гадаад валютын нөөцийн эрсдэлийн удирдлагын дээрх зорилгод дэмжлэг болно. Гадаад эрсдэлийг хянах зорилгоор Банк нь гадаад активыг сонгох, хуваарилах стратегийг тодорхойлдог. Үүнд нөөцийг байршуулах чөлөөтэй хөрвөх валютыг сонгох, валютуудын бэлэн байлгах хэмжээ, ямар бүтэцтэй байлгах, хөрвөх чадварын болон аюулгүй байлгах шаардлагуудад нийцүүлж хөрөнгө оруулалтын хэрэгслүүдийг ямар түвшинд барих, хүүгийн эрсдэлийг хянахын тулд хэрэгслүүдийн хугацаа ямар байх ёстой гэх мэт параметрүүдийг тогтоох зэрэг багтдаг.

Нөөцийн удирдлага, санхүүгийн зах зээлийн газар. Нөөцийн удирдлага, санхүүгийн зах зээлийн газар нь хөрөнгө оруулалтын бодлогыг тодорхой нэгжүүдээр дамжуулан хэрэгжүүлэх үүрэгтэй. Нөөцийн удирдлага, санхүүгийн зах зээлийн газрын захирал нь хөрөнгийн багцын бүтэц буюу хөрөнгийн бүрдэл хэсэг, хэрэгслүүд, харилцагч талууд, дуусгавар хугацаа, гадаад валютын нөөцийн хязгаарлалт зэргийг удирдах, хянах үүрэгтэй.

Дотоод аудитын газар. Банк нь зорилгodoо хүрэх, бодлого, төлөвлөгөөгөө хэрэгжүүлэхийн тулд Банкны үйл ажиллагаан дахь эрсдэлийн удирдлагын тогтолцоо зохистой, үр ашигтай эсэхийг шалгах, үнэлэх нь Дотоод

МОНГОЛБАНК
САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАНГИЙН ТОДРУУЛГА – 2021 ОНЫ 6 ДУГААР САРЫН 30

аудитын газар (ДАГ)-ын эрхэм зорилго юм. ДАГ нь Банкны мөрдөж буй бодлого, холбогдох горимуудын төлөвлөлт болон зохион байгуулалт, зохицуулалт, хэрэгжилттэй холбоотой үйл ажиллагааны, эрсдэлийн удирдлагад хяналт тавих санхүүгийн болон үйл ажиллагааны мэдээллийн иж бүрэн байдал, аюулгүй байдлыг хангах зэрэг үйл ажиллагаанууд нь холбогдох хууль, журамд нийцэж буй эсэхийг шалгах үүрэг бүхий нэгж болно.

ДАГ нь эрсдэлийн ерөнхий болон тусгайлсан үнэлгээг хийдэг. Эрсдэлийн зэрэгт нь тааруулан дотоод боловсон хүчний нөөцийг зохистой хуваарилах үүднээс урт хугацааны болон жилийн төлөвлөгөөг боловсруулж эрсдэлийн ерөнхий үнэлгээг тодорхойлж гүйцэтгэдэг бол эрсдэлийн тусгайлсан үнэлгээг тодорхой нэг асуудал үүссэн цаг тухай бүр хийдэг. ДАГ нь Банкны хяналт, шалгалтын ажлын хөтөлбөр, жилийн төлөвлөгөөний дагуу үйл ажиллагаагаа явуулж байгаа бөгөөд үйл ажиллагааны хэсэг нэг бүрийн болзошгүй болон бодит эрсдэлийн зэргийг тусган харуулж чадах шалгуур үзүүлэлтүүдийг тодорхойлж хяналт шалгалтын ажлын дэс дарааллыг тогтоосон байна.

Энэ зорилгын үүднээс тодорхой зарим нэг шалгуур үзүүлэлтүүдийг боловсруулдаг ба шалгах гэж буй үйл ажиллагаанаас хамааран шалгуур үзүүлэлтийн төрөл нэг бүр дээр зохих жигнэсэн оноог гаргана. Үйл ажиллагааны хэсэг нэг бүр дээр жинлэсэн онооны нийт дүнг гаргаж, тэдгээрийг эрсдэлийн зэргээр нь өндөр, дунд, бага гэж ангилна.

Дотоод хяналтын системийг үнэлэх ажил нь дотоод аудитын ажлын маш чухал хэсэг юм. Энэхүү үнэлгээний ажлын зорилго нь зохистой горимууд, чадварлаг гүйцэтгэл байгаа эсэхийг баталгаажуулах түүнчлэн санхүүгийн тайлагнالын системийн найдвартай байдал, бүх үйл ажиллагааны хууль журмын нийцлийг баталгаажуулах явдал юм. ДАГ нь хяналтын дүгнэлт болон өөрсдийн зөвлөмжүүдийг Ерөнхийлөгч болон Хяналтын зөвлөлд тайлагнадаг. Шалгалт бүрийн эцэст ДАГ Банкны удирдлагуудтай шалгалтын үр дүнг хэлэлцэж, удирдлагын авч хэрэгжүүлсэн арга хэмжээг эргэн хянадаг.

37.2 Зээлийн эрсдэл

Зээлийн эрсдэл нь гэрээ байгуулсан хэрэглэгч, үйлчлүүлэгч, харилцагч талууд үүргээ биелүүлж чадахгүйд хүрснээс үүдэн алдагдал хүлээж болох нэг төрлийн эрсдэл юм. Банкны харилцагч талуудтай хийсэн ажил гүйлгээ болон банкны зээл олголтоос үүдэн зээлийн эрсдэл бий болдог бөгөөд энэ нь санхүүгийн хөрөнгөө нэмэгдүүлэх болон тэнцлийн гадуурх зээлтэй холбоотой үүрэг хариуцлагыг үүсгэдэг.

Банк зээлийн эрсдэлд өртөх хамгийн их магадлал нь санхүүгийн байдлын тайланда санхүүгийн хөрөнгийн дансны дүнгээр тусгагддаг. Санхүүгийн баталгаа, ашиглаагүй зээлийн шугам болон импортын аккредитивын хувьд хамгийн их өртөх магадлалтай эрсдэл нь үүрэг хариуцлагын дүнгийн хэмжээ байна.

Зээлийн эрсдэлийг хөрөнгө оруулалтын хөрөнгийг зөв сонгох, хөрөнгө оруулалтын хөрөнгийн зээлийн чанарыг хянах, хөрөнгө оруулалтын хөрөнгө бүрийн оруулах хөрөнгө оруулалтын хэмжээнд хязгаарлалт тавьж өгөх зэргээр удирдаж, хянана. Хөрөнгө оруулалтын төрлөөр нь зээлийн эрсдэлийн хэмжээнд тавих хязгаарлалтын хэмжээ болон оролцогч талыг сонгоход удирдлагаас байнга зөвшөөрөл авна. Эдгээр эрсдэлүүдийг тойрох байдлаар хянадаг бөгөөд жил бүр эсвэл бүр ойр давтамжтайгаар хяналт тавина.

Зээлийн эрсдэлийг бууруулахын тулд гадаад валютын нөөцийг Аaa-с Aa3 болон Aaa зэрэглэлтэй засгийн газар (эсвэл Төв банк)-ын болон олон улсын байгууллагуудын үнэт цаасанд хөрөнгө оруулдаг. Гадаад валютаар илрэхийлэгдсэн хадгаламж болон мөнгөний зах зээлийн хэрэгслүүдэд учрах зээлийн эрсдэл нь олон улсын үнэлгээний байгууллагуудаас A3 болон түүнээс дээш зэрэглэл авсан харилцагчидтай ажил гүйлгээ явуулах замаар хязгаарлагдаж байна. Хэрэв харилцагч нь нэгээс дээш үнэлгээний байгууллагаас үнэлгээ (рейтинг) авсан бол хамгийн бага үнэлгээнд нь үндэслэдэг.

Дотоодын мөнгөний бодлогын үйл ажиллагааны хувьд Банк зээлийн эрсдэлээ бууруулахын тулд барьцаа хөрөнгийг тулхүү хэрэглэдэг. Төв банкнаас санхүүжилт олгоход барьцаалах хөрөнгийн жагсаалтад заасан үндсэн төрлийн барьцаа хөрөнгүүдийг дор дурдав:

1. Төв банкны үнэт цаас (ТБҮЦ);
2. Засгийн газрын үнэт цаас;
3. Хөгжлийн банкны үнэт цаас;
4. Санхүүгийн байгууллагуудын гаргасан зээл.

Банкнаас тогтоосон зохистой харьцааны шалгуур үзүүлэлтүүдийг бүх зээлдэгч банкууд хангах үүрэгтэй ба хэрэв дотоодын зээлдэгч банкууд энэхүү харьцаануудаас нэгийг биелүүлээгүй тохиолдолд Банк тухайн банкинд олгох буюу олгосон зээлийн үйл ажиллагааг цуцалдаг.

Зээлийн хязгаарлалт

Цашилбал гадаад валютын улсын нөөцийн хувьд бүх харилцагчдад зээлийн хязгаар тогтоосон бөгөөд энэ нь зээлдэгчийн зэрэглэл, хөрөнгө, бусад хүчин зүйлд үндэслэнэ. Монголбанкны Ерөнхийлөгч нь зээлийн хязгаарыг улирал бүр тогтоох бөгөөд зээл нь тухайн хязгаартаа байгаа эсэхийг Эрсдэлийн удирдлагын алба

МОНГОЛБАНК
САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАНГИЙН ТОДРУУЛГА – 2021 ОНЫ 6 ДУГААР САРЫН 30

өдөр тутам хянана. Банк өөрийн зээлийн эрсдэлийг хянахын тулд санхүүгийн хөрөнгийнхөө, ялангуяа банкуудад олгосон зээл болон бусад санхүүгийн хөрөнгө (Тодруулга 18 болон 26)-ийн насжилтын шинжилгээг хийж зээлээ эргэн төлөх чадвар нь муудаж буй харилцагчдын талаарх мэдээллийг захирлуудын зөвлөлд танилцуулах бөгөөд тус хурал дээр хэлэлцэн үзэж, холбогдох шийдвэрийг гаргана.

Тодруулга 35-д толилуулснаар Банк нь тодорхой хэмжээний зээлтэй холбоотой үүрэг хариуцлага хүлээсэн бөгөөд Монгол Улсын засгийн газар эсвэл түүний харьяа байгууллагуудын хүсэлтээр Монгол Улсын хувьд чухал ач холбогдол бүхий (бараа, үйлчилгээ экспортлох гэх мэт) зээлийн үүрэг хүлээдэг. Энэхүү хэрэгслийн гол зорилго нь засгийн газарт болон бусад төрийн байгууллагуудад санхүүжилтийн хөрөнгийг хангалттай байлгахад оршино. Нээсэн аккредитивүүд нь Банк өмнөөс нь төлбөрийг нь барагдуулах зайлшгүй үүрэг хүлээснийг илэрхийлдэг ба эдгээр хэрэгслийн эрсдэл нь зээлийн эрсдэлтэй ижил юм. Энэ төрлийн эрсдэлийг зээлтэй ижил аргаар бууруулж болно. зээлтэй холбоотой үүрэг нь Хятадын Ардын банктай хийсэн гэрээтэй холбоотой (Тодруулга 35) ба ашиглаагүй хэмжээг тодорхойлно. Хийсэн шинжилгээндээ үндэслэн Банкны удирдлага нь энэ төрлийн харилцагчаас үүдэлтэй зээлийн эрсдэлд орох магадлал нь бага хэмэн дүгнэжээ.

Банк зээлийн эрсдэлд өртөх хамгийн их магадлал нь санхүүгийн байдлын тайлангийн мөнгөн хөрөнгийн бүртгэлээрх дунд нөлөөлдөг. зээлийн эрсдэл нь Тодруулга 21-д үзүүлсний дагуу барьцаа хөрөнгөөр багасч болно. Аккредитивүүд болон своп хэлэлцээрийн ашиглах хэмжээг нэмэх хүсэлтээс үүдэх үүргийн хувьд зээлийн эрсдэлийн дээд хэмжээ нь энэхүү үүрэг, хариуцлагын дүнгээр илэрхийлэгдэнэ. (Тодруулга 35).

Үнэ цэнийн бууралтын үнэлгээ

Үл төлөгдөлт, үнэ цэнийн бууралт ба сайжруулалтын тодорхойлолт

Зээлдэгч гэрээгээр хүлээсэн төлбөрөө 90 болон түүнээс дээш хоногоор хугацаа хэтрүүлсэн эсвэл Банк зээлдэгчийн барьцаа хөрөнгийг борлуулах замаар эргэн төлөлтийг гүйцэх магадлалтай бүх тохиолдолд тухайн санхүүгийн хэрэгслийг үл төлөгдөх магадлалтай гэж үзэн хүлээгдэж буй алдагдлыг тооцдог.

Харилцагчдын санхүүгийн хэрэгслийг чанарын үнэлгээгээр үнэлж зээлийг “үнэ цэнийн бууралттай” гэж үзэх болон эргэн төлөгдөхгүй байх магадлалуудыг Банк авч үздэг. Энэ тохиолдолд Банк харилцагчийн санхүүгийн хэрэгслийг үл төлөгдөх магадлалтай эсэхийг нарийвчлан шинжилж хүлээгдэж буй алдагдлыг 2-р шат эсвэл 3-р шатны алиинд нь тооцоологдохыг тодорхойлох замаар үнэлгээг хийнэ. Чанарын үнэлгээг хийхдээ дараах хүчин зүйлийг харгалзан үздэг. Үүнд:

- Зээлдэгч нь эрсдэлд орох нөхцөл байдал үүссэн эсвэл ойрын хугацаанд эрсдэх магадлалтайг тодорхойлсон Банкны дотоод үнэлгээ;
- Зээлдэгч Банкнаас яаралтай эх үүсвэр авах хүсэлт гаргах;
- Зээлдэгч нь бусад зээлдүүлгчдэд хугацаа хэтэрсэн өр төлбөртэй байх;
- Зээлдэгч нас барах;
- Зээлийн барьцаа хөрөнгийн борлуулалтаас эргэн төлөлт хүлээгдэж байсан боловч барьцаа хөрөнгийн үнэ цэнэ материалыг хэмжээгээр буурах;
- Зээлдэгчийн эргэлтийн хөрөнгө материалыг хэмжээгээр буурах эсвэл томоохон харилцагчаа алдах;
- Зээлийн гэрээний нөхцөл, шаардлагыг зөрчих;
- Зээлдэгч (эсвэл зээлдэгчийн хамаарал бүхий аливаа хуулийн этгээд) нь дампуурлын талаарх өргөдөл мэдэгдэл гаргах
- Зээлдэгчийн тухай цуу яриа эсвэл санхүүгийн бэрхшээлтэй холбоотой баримтуудын улмаас хөрөнгийн биржид бүртгэлтэй зээл эсвэл хөрөнгийн эх үүсвэр нь цуцлагдах

Үл төлөгдөх магадлалд орох эсэх шалгууруудын хүчин зүйл нь дараалсан зургаан сар үргэлжлэн илрээгүй бол санхүүгийн хэрэгслийг “үнэ цэнэ сайжирсан” гэж үзэн 3-р шатлалаас шилжүүлэх эсэхийг Банк өөрийн бодлогоор зохицуулна. Хөрөнгийн зээлийн үнэлгээ сайжирсны улмаас 1 дүгээр шатлал болон 2-р шатлалд дахин ангилах эсэх шийдвэр нь тухайн зээлийн болон зээл олгох үеийн дотоод үнэлгээтэй харьцуулахад эрсдэл хэрхэн өөрчлөгдсөн байгаагас хамаарна.

Банкны дотоод үнэлгээний систем

Зээлийн эрсдэлийг үнийн дүнгээр нь санхүүгийн хэрэгслийг үнэлэх болон зээлийн эрсдэлийг хэмжихийн тулд Банк нь хөндлөнгийн олон улсын үнэлгээний байгууллагууд (Мүүдийс, Стандард энд Пүүрс, Фитч)-ын гаргасан зээлжих зэрэглэлийн үнэлгээг ашигладаг. Олон улсын санхүүгийн зах зээлийн тогтвортой бус байдлаас үүдэн Банк нь тодорхой талуудтай тэдний үнэлгээг авч үзэхгүйгээр худалдаа хийхээ бүрэн больсон бөгөөд оролцогч талын эрсдэлээ зохистойгоор авч үзэхгүйгээс үүдэн системийн эрсдэлд хүргэх боломжтой байдаг.

Доорх хүснэгтэд хөндлөнгийн зээлийн үнэлгээг чанаргүйдлийн магадлалтай хувьтай нь хамт үндсэн хэмжүүртэй нь тохируулж харуулсан:

**Хөндлөнгийн үнэлгээний байгууллагын өгсөн
тохигох үнэлгээ**

**Зээлийн эрсдэлийн үнэлгээний үндсэн
хэмжүүр**

Стандарт энд Пүүрс

Мүүдийс

Онц сайн	AAA to A-	AAA to A3
Сайн	BBB+ to B-	Baa1 to B3
Хангалттай	CCC+ to CCC-	Caa1 to Caa3
Тусгайлан хянах	CC to C	Ca to C
Чанаргүйдэл	Чанаргүйдэл (дефолт)	Чанаргүйдэл (дефолт)

Зээлийн эрсдэлийн үнэлгээний үндсэн хэмжүүр бүрээр зээлжих чадварын зэргийг тодорхойлсон:

- *Онц сайн – зээлийн чанар маш сайн, зээлийн эрсдэл бага;*
- *Сайн – зээлийн чанар сайн, зээлийн эрсдэл дунд зэрэг;*
- *Хангалттай – зээлийн чанар дунд зэрэг, зээлийн эрсдэл хангалттай;*
- *Тусгайлан хянах – ойроос хянах шаардлагатай, сайжруулах удирдлагыг баримтлах хэрэгслүүд;*
- *Чанаргүйдэл – чанаргүйдэл/дефолт болсон хэрэгсэл.*

Монголын томоохон банкууд нь олон улсын үнэлгээний байгууллагуудаар зэрэглэлээ тогтоолгодог учир дотоодын банкуудад байршуулсан санхүүгийн хөрөнгийг энэхүү үнэлгээн дээр тулгуурлан хянана. Зээлжих зэрэглэлийн үнэлгээгүй банкуудын хувьд, Банк тэдгээр банкуудын сүүлийн үеийн санхүүгийн мэдээлэл, Банкны Хяналт шалгалтын газраас гаргаж буй санхүүгийн харьцааны шинжилгээ болон хамааралтай хөрөнгийн зээлийн эрсдэлийг үнэлэхэд хэрэглэдэг мэдээлэл болон бусад мэдээлэлд тулгуурлан дүгнэлт гаргадаг. Одоогоор Банк нь өөрийн боловсруулсан зээлийн үнэлгээний системийг банкуудад байршуулсан санхүүгийн хөрөнгийн зээлийн эрсдэлийг үнэлэхдээ ашигладаггүй байна.

Чанаргүйдэл болон зээлийн шатлал тодорхойлох нь

Банк нь дараах хүчин зүйлсээс нэг болон түүнээс илүү нь тохиолдож байвал чанаргүйдлын үнэлгээг хийдэг.

- Зээлдэгч гэрээний төлбөрийг 90-ээс дээш хоногоор хугацаа хэтэрсэн;
- Дотоодын банкны өөрийн хөрөнгийн зохистой байдал Банкны тогтоосноос их үед;
- Санхүүгийн хөрөнгийн зээл, барьцаа хөрөнгийн үнэлгээний харьцаа нь 100 хувиас их;
- Альтманий Z үнэлгээ нь дотоодын банкуудын хувьд 1.1 болон байгууллагууд (хөгжик буй орнууд) 1.8-оос доош байх;
- Зээлдэгч төлөхгүй байх магадлалын доорх шалгууруудыг хангасан:
 - гэрээний үүрэгт хүү эсвэл үндсэн төлөлтийг төлөөгүй эсвэл хугацаа хэтэрсэн.
 - дамжуурлаа зарласан эсвэл хуулийн эрх хүлээн авсанаас үүдэн гэрээгээр хүлээсэн өр төлбөрийн эргэн төлөлтийг төлөхгүй байх эсвэл хугацаа хэтрэх магадлалтай болсон.
 - валютын ханшийн хямрал.
 - зээлийн гэрээний эргэн төлөлтийн нөхцөлд өөрчлөлт орсон эсвэл эрх бүхий байгууллагаас гэрээ байгуулсанаас үүдэн санхүүгийн үүрэг хариуцлагыг нь бууруулсан, үүнд гэрээний валютыг хүчээр өөрчилсөн (зээлдэгч эсвэл зээлдэгчийн эрх бүхий байгууллагаас) эсвэл анхны амлалтын зарим зүйлсийг хүчээр өөрчилсөн, жишээ нь индексац, дуусах хугацаа гэх мэт.

Банкны удирдлана дараах шалгуурын дагуу санхүүгийн хөрөнгийн шатлалыг тодорхойлдог:

№.	Шалгүүр	Шатлал 1	Шатлал 2	Шатлал 3
1	Зээлийн гэрээний эргэн төлөлтийн хоцролт	30 хүртэлх хоног	30-аас 90 хүртэлх хоног	90 хоногоос дээш
2	Дотоодын банкны өөрийн хөрөнгийн зохистой харьцааны шинжилгээ	Монголбанкны шаардлагыг хангасан	Монголбанкны шаардлагыг хангаагүй.	Татан буугдсан/дефолт
3	Дотоодын банкуудын Альтманий Z үнэлгээ	Банкууд: Z-оноо > 2.6 Байгууллагууд: Z-оноо > 3	Банкууд: 1.1 <Z-оноо>2.6 Байгууллагууд: 1.8<Z-оноо>3	Банкууд: Z-оноо < 1.1 Байгууллагууд: Z-оноо < 1.8
4	Зээл, барьцаа хөрөнгийн үнэлгээний харьцаа	70 хувиас бага	70-аас 100 хувь	100-аас илүү хувь

Дээр дурдсан шалгуур үзүүлэлтүүдээс гадна Банк олон улсын үнэлгээний байгууллагуудын банкууд болон байгууллагад өгсөн үнэлгээг хянадаг. Олон улсын байгууллагуудаас гаргасан зээлжих зэрэглэлийн ахих, буурах нь санхүүгийн хөрөнгийн шатлал тодорхойлоход тусгагддаг.

Чанаргүйдэлд өртөх дүн

Чанаргүйдэлд өртөх дүн (“ЧӨД”) нь үндсэн үлдэгдэл ба хүүний эргэн төлөлт, зээлийн төлбөрийн хоцролт дээр хуримтлагдсан хүү, г.м., тайлагналын өдрийн дараа бүртгэлийн дунд нөлөөлөх хүчин зүйлсийг харгалзан үзэж ирээдүйд чанаргүй болох өдрийн хулээгдэж буй зээлийн бүртгэлийн дүнг хэлнэ.

1-р шатлалд буй зээлийн ЧӨД-г тооцоолохын тулд Банк нь 12 сарын хугацаанд үүсэж болох чанаргүйдэх үйл явдлыг Зээлийн Үнэ Цэнийн 12 сарын Хүлээгдэж буй Алдагдал (ЗҮЦ12сХА)-г тооцоход авч үзнэ. 2-р шатлал болон 3 дугаар шатлалуудад ЧӨД-г тодорхойлохдоо нийт хугацааны түүхэн чанаргүйдэх үйл явдлыг авч үзнэ (ЗҮЦНХХА).

Алдагдалд хургэх чанаргүйдэл

Алдагдалд хургэх чанаргүйдэл (АХЧ)-ийг Бизнесийн эрсдэлийн хэлтсийн зээлийн эрсдэлийн шинжээчид жил бүр үнэлдэг. АХЧ нь санхүүгийн хөрөнгийн чанаргүй болсон үнийн дунд Банкны хүлээх алдагдлын түвшинг илтгэнэ. АХЧ нь харилцан тохиолцсон хэлбэр, нэхэмжлэлийн төрөл болон зэрэглэл, барьцаа хөрөнгө эсвэл бусад зээлийн дэмжлэг зэрэгээс шалтгаалан харилцан адилгүй байдаг. АХЧ нь ЧӨД-ийн хувиар илэрхийлэгддэг. АХЧ-ийг 12 сар эсвэл зээлийн хугацааны туршид тооцдог бөгөөд 12 сарын АХЧ-ийг дараагийн 12 сард чанаргүйдэл болох тохиолдолд гарах алдагдлын хувиар тооцдог. Зээлийн хугацааны турш дахь АХЧ-ийг үлдэгдэл зээлийн хугацаанд гарах алдагдлын хувиар тооцдог.

Санхүүгийн хэрэгсэлд барьцаа хөрөнгө байхгүй, чанаргүйдлийн түүхэн өгөгдөл хангартгүй байгаа тохиолдолд Банк шинжээчдийн дүгнэлтийг ашигладаг.

АХЧ-г тооцоолоход алдагдлын талаарх тоон мэдээллийн боломжит байдлаас хамаарч дараах аргачлалуудаас тохирохыг нь сонгоно:

- Дотоодын загвар бий болгоход алдагдлын талаарх хангарттай мэдээлэлтэй үед: Макро эдийн засаг, тухайн сектор, алдагдлын талаар хангарттай тоон мэдээлэлтэй үед загвар хөгжүүлэх замаар симуляцийн арга ашиглан ирээдүйд учрах алдагдлыг тооцох.
- Алдагдлын талаар тодорхой хэмжээний мэдээлэлтэй үед: Багцын арга буюу зээлийн барьцаагаар хангагдсан хэсэг болон барьцаагаар хангагдаагүй хэсэгт нэгэн ижил алдагдлын хувь тооцох, симуляцийн арга ашиглан ирээдүйд учрах алдагдлыг тооцох.
- Алдагдлын талаар мэдээлэл хомс буюу байхгүй үед: Ижил төстэй санхүүгийн хөрөнгийн алдагдлын хувь хэмжээний мэдээлэл, эсвэл гадаадын зохицуулалтын байгууллагаас гаргасан өгөгдлийг ашиглах.

Банк нь ЗҮЦХА-д хамаарах бүх хөрөнгийг тасралтгүй хянадаг. Санхүүгийн хэрэгсэл эсвэл санхүүгийн хэрэглүүрээс бүрдсэн багцын үнэ цэнийн бууралтыг ЗҮЦ12сХА эсвэл ЗҮЦНХХА-ын аргачлалаар тооцох нь зохистой эсэхийг тодорхойлохын тулд Банк нь анхлан хүлээн зөвшөөрснөөс хойш тухайн хөрөнгийн зээлийн эрсдэлийн мэдэгдэхүүц өсөлт (“ЗЭМӨ”) ажиглагдсан эсэхийг үнэлдэг.

Банк нь гэрээний нөхцөлд өөрчлөлт орсон хөрөнгийн зээлийн эрсдэл мэдэгдэхүүц ихэссэн тохиолдолд чанарын шинжилгээ хийдэг. Зарим тохиолдолд зээлийн эрсдэлийн мэдэгдэхүүц өсөлтийн шалтгааныг чанаргүйдэл бус “Чанаргүйдлийн тодорхойлолт”-д дурдагдсан үйл явдлуудтай холбож тайлбарладаг.

Ижил төстэй бүлэг хөрөнгүүдийн хувьд ЗҮЦХА-г тооцож байгаа тохиолдолд мөн дээрхтэй ижил буюу анх хүлээн зөвшөөрөх үеийн зээлийн эрсдэлийн хэмжээнд мэдэгдэхүүц өсөлт гарсан эсэхийг шинжилдэг.

ЗҮЦХА-ын загварын ирээдүйн мэдээллийн тохируулга

Банк нь ЗҮЦХА-ын загварын бүрэлдэхүүн хэсэг болох ЧМ-г ирээдүйн мэдээлэлд үндэслэн тохируулснаар ЗҮЦХА-ын загварт ирээдүйн макро эдийн засгийн хөгжил хэрхэн нөлөөлж болохыг тусгадаг. Банк ЗҮЦХА-ын загварын ЧМ-г санхүүгийн хөрөнгийн онцлогоос хамаарч бүлгийн болон тусгай үнэлгээгээр тооцоолдог. Арга зүйн хувьд, оновчтой макро эдийн засгийн хүчин зүйлүүдийг урьдчилан сонгохын тулд хамаарлын шинжилгээг хийсэн. Улмаар энгийн регрессийн шинжилгээг ашиглан коэффициентуудыг тодорхойлсон. Тодорхойлсон коэффициентууд болон таамаглалуудыг ашиглан чанаргүйдлийн хувийн урьдчилсан таамаглал болон түүхэн дундаж чанаргүйдлийн хувийн харьцааг тооцож, ЧМ-н ирээдүйн мэдээллийн тохируулгыг тооцоолсон. Банк нь дараах ирээдүйн мэдээлэлд үндэслэн ЧМ-г тохируулж тооцооллыг гүйцэтгэсэн.

- Дотоодын банкуудад олгосон зээл

Банк нь олон улсын үнэлгээний байгууллагын (Стандарт энд Пурс) чанаргүйдлийн түүхэн үнэлэмж болон макро эдийн засгийн үзүүлэлт дээр үндэслэн ирээдүйн мэдээлэлд суурилсан ЧМ-ыг тооцсон:

- Жилийн дотоодын нийт бүтээгдэхүүн
- Хэрэглээний үнийн индекс (1 жилээр хоцорсон)
- Зээлийн хүүгийн хувь (1 жилээр хоцорсон)
- Ажилгүйдлийн түвшин

Банк сүүлийн 20 жилийн макро эдийн засгийн хувьсагчид болон ЧМ-ын түүхэн өгөгдөл дээр шугаман регрессийн шинжилгээ хийсэн ба уг шинжилгээгээр нь эдгээр хувьсагчид нь статистик ач холбогдолтой макро эдийн засгийн үзүүлэлт болох нь нотлогдсон.

- Дотоодын банкинд олгосон барьцаат зээл

Банк нь олон улсын үнэлгээний байгууллагын (Стандарт энд Пурс) чанаргүйдлийн түүхэн үнэлэмж болон макро эдийн засгийн үзүүлэлт дээр үндэслэн ирээдүйн мэдээлэлд сууринсан ЧМ-ыг тооцсон:

- Жилийн дотоодын нийт бүтээгдэхүүн
- Хэрэглээний үнийн индекс (1 жилээр хоцорсон)

Банк сүүлийн 21 жилийн макро эдийн засгийн хувьсагчид болон ЧМ-ын түүхэн өгөгдөл дээр шугаман регрессийн шинжилгээ хийсэн ба уг шинжилгээгээр нь эдгээр хувьсагчид нь статистик ач холбогдолтой макро эдийн засгийн үзүүлэлт болох нь нотлогдсон.

- ИЗББ болон Турээсийн Орлогоор Баталгаажсан Бонд

Банк нь өөрийн сайтаар олон нийтэд нийтэлдэг нийт ипотекийн зээлд эзлэх чанаргүй зээлийн хувь болон макро эдийн засгийн үзүүлэлт дээр үндэслэн ирээдүйн мэдээлэлд сууринсан ЧМ-ыг тооцсон:

- Улирлын дотоодын нийт бүтээгдэхүүн
- Нийт ипотекийн зээлд эзлэх чанаргүй зээлийн хувь (1 улирлаар хоцорсон)
- Ажилгүйдлийн түвшин

Банк сүүлийн 10 жилийн макро эдийн засгийн хувьсагчид болон нийт ипотекийн зээлд эзлэх чанаргүй зээлийн түүхэн хувь дээр шугаман регрессийн шинжилгээ хийсэн ба уг шинжилгээгээр нь эдгээр хувьсагчид нь статистик ач холбогдолтой макро эдийн засгийн үзүүлэлт болох нь нотлогдсон.

- Эрдэнэс Монгол Бонд

Банк нь өөрийн сайтаар олон нийтэд нийтэлдэг нийт уул уурхайн зээлд эзлэх чанаргүй зээлийн хувь болон макро эдийн засгийн үзүүлэлт дээр үндэслэн ирээдүйн мэдээлэлд сууринсан ЧМ-ыг тооцсон:

- Улирлын дотоодын нийт бүтээгдэхүүн (2 улирлаар хоцорсон)
- Нийт уул уурхайн зээлд эзлэх чанаргүй зээлийн хувь (1 улирлаар хоцорсон)

Банк сүүлийн 10 жилийн макро эдийн засгийн хувьсагч болон нийт уул уурхайн зээлд эзлэх чанаргүй зээлийн түүхэн хувь дээр шугаман регрессийн шинжилгээ хийсэн ба уг шинжилгээгээр нь эдгээр хувьсагчид нь статистик ач холбогдолтой макро эдийн засгийн үзүүлэлт болох нь нотлогдсон.

Эдгээр тохируулгын хүчин зүйлс болон тохируулагдсан ЧМ хувиуд нь ирээдүйн эдийн засгийн өсөлтийн талаар сайн төсөөлөл өгч чадах тул ЗҮЦХА загварын суурь төсөөлөл гэж үзсэн. Хамгийн сайн болон хамгийн муу төсөөлүүдийг тухайн загвараар таамагласан чанаргүйдлийн хувь дахь түүхэн тохируулагч хүчин зүйлүүдийг үндэслэн тооцсон ба тохируулагч хүчин зүйлийн тархалтыг тодорхой тоонуудаар хэмжсэн.

Өөр өөр эдийн засгийн хувилбар дахь ЗҮЦХА-г тухайн төсөөлөлд хамаарах ЧМ хувьд үндэслэн тооцсон ба эцсийн ЗҮЦХА нь өгөгдсөн гурван төсөөллийн ач холбогдлын хувиар жигнэж тооцогдоно. Үүнд: хамгийн сайн болон хамгийн муу төсөөлөлд тус бүр 30% ба суурь төсөөлөлд 40% ач холбогдол өгсөн.

Удирдлага нь гадаадын байгууллагуудад эзэмшиж буй санхүүгийн хөрөнгө буюу гадаадын санхүүгийн байгууллагуудад байршуулсан хөрөнгө, гадаадын байгууллагуудын өрийн үнэт цаасаарх хөрөнгө оруулалт зэрэгт ЗҮЦХА тооцоходо Блумберг терминалын Чанаргүйдэх Магадлалын Үнэлгээний судалгааг ашигласан ба үүнд зээлдэгч талын зээлийн үнэлгээ нь ирээдүйн мэдээллээр тохируулагдсан гэж таамагласан. Үүний дагуу ЗҮЦ12сХА-г эдийн засгийн хувилбар бүрт өгөгдсөн чанаргүйдэх магадлалаар тооцоолсон. 2019 онд ЗҮЦ12сХА-г тооцоходо Банк хамгийн шилдэг нэг хувилбарыг ашигласан.

37.3 Зах зээлийн эрсдэл

Зах зээлийн эрсдэл гэдэг нь санхүүгийн хэрэглүүрүүдийн бодит үнэ цэнэ эсвэл ирээдүйн орж ирэх мөнгөн ургалын дун нь зах зээлийн хувьсагчууд болох хүү болон валютын хөрвүүлгээс шалтгаалан хэлбэлзэх эрсдэлийг хэлнэ. Зах зээлийн болон эргэн төлөгдөх чадварын эрсдэлийг тодорхойлоходо удирдлагын гол анхаардаг зүйлийн нэг нь гадаадын байгууллагуудад төлөх өр төлбөр болон импортын бүтцэд зөрүүг тодорхойлох явдал юм. Банк энэхүү эрсдэлийг мэдрэмтгий байдлын шинжилгээг ашиглан удирдаж хянадаг. Гадаад валютын төвлөрлийг эс тооцвол Банкинд зах зээлтэй холбоотой өөр ноцтой зах зээлийн эрсдэл байхгүй байна. Одоогоор Банк нь үнийн бусад эрсдэлд онцгой байдлаар өртөөгүй болно.

37.4 Ханшийн эрсдэл

Ханшийн эрсдэл нь санхүүгийн хэрэгслийн үнэ цэнэ нь валютын ханшийн хэлбэлзлээс үүдэн өөрчлөгдөж байх эрсдэлийг хэлнэ. Ханшийн эрсдэлийг гадаад валютын багцыг төрөлжүүлэх замаар удирдаж болох ба дараах параметрүүдээр тодорхойлно:

- Гадаад валютын нөөцийн удирдлага
- Гадаад валютын нөөц болон гадаад валютаар илэрхийлэгдэх урт ба богино хугацаат хөрөнгө оруулалтын багцад эзлэх тухайн гадаад валютын хамгийн их байх хэмжээ

МОНГОЛБАНК

САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАНГИЙН ТОДРУУЛГА – 2021 ОНЫ 6 ДУГААР САРЫН 30

Гадаад валютын нөөцийг бүрдүүлэх валютын бүтцийг Захирлуудын зөвлөлөөс жил бүр баталдаг. Дараах хүснэгтэд тайлант хугацааны эцэст гадаад валютын болон ЗТЭ-ийн ханшийн төгрөгтэй харьцах харьцангуй боломжит өөрчлөлтөд (бусад бүх хувьсагчид тогтмол байхад) ашиг, алдагдал болон өөрийн хөрөнгөд үзүүлэх мэдрэмтгий байдлыг харуулсан. Хүснэгт дэх сөрөг утгатай дүнгүүд нь ашиг, алдагдал дахь болзошгүй цэвэр бууралтыг илэрхийлэх ба эерэг утгатай дүнгүүд нь боломжит цэвэр өсөлтийг илэрхийлнэ.

2021.6.30

2020.12.31

Ханш	Валютын ханшийн өөрчлөлт %	Ашиг/алдагдал дахь нөлөө сая.төг		Валютын ханшийн өөрчлөлт %	Ашиг/алдагдал дахь нөлөө сая.төг	
		сая.төг	сая.төг		сая.төг	сая.төг
Ам.доллар	10		669,874	10		713,744
Юань	10		(446,288)	10		(479,091)
Евро	10		(18,797)	10		(16,504)
ЗТЭ	10		(71,805)	10		(71,512)
Бусад	10		237,940	10		157,758

Доорх хүснэгт нь 2021 оны 6 дугаар сарын 30-наарх ханшийн эрсдэлд мэдэгдэхүйц өртөж буй санхүүгийн хөрөнгө болон өр төлбөрийг валют болон ЗТЭ-ээр илэрхийлэн харуулж байна.

2021 оны 6-р сарын 30	Төгрөг сая.төг	Ам.доллар сая.төг	Юань сая.төг	Евро сая.төг	ЗТЭ сая.төг	Бусад сая.төг	Нийт сая.төг
Бэлэн мөнгө	42	141,072	41,390	33,977	-	14,470	230,950
Гадаадын санхүүгийн байгууллага дахь хөрөнгө	-	5,023,273	843,850	84,157	121,641	401,605	6,474,526
Дотоодын банкуудад олгосон зээл	688,839	738	-	-	-	-	689,577
Өрийн үнэт цаасны хөрөнгө оруулалт	3,285,521	2,156,372	263,655	-	-	-	5,705,548
Өмчийн үнэт цаасны хөрөнгө оруулалт	6,595	-	-	-	-	-	6,595
Урвуу буцаан худалдан авах хэлцэл	851,070	2,201,508	-	-	-	-	3,052,578
Алт ба үнэт метал	-	-	-	-	-	2,142,779	2,142,779
Засгийн газрын үнэт цаас	230,301	-	-	-	-	-	230,301
Бусад санхүүгийн хөрөнгө	336,301	-	-	-	-	-	336,301
Нийт санхүүгийн хөрөнгө	5,398,670	9,522,963	1,148,894	118,134	121,641	2,558,854	18,869,155
Гүйлгээнд гаргасан бэлэн мөнгө	(1,173,680)	-	-	-	-	-	(1,173,680)
Төв банкны үнэт цаас	(9,801,018)	-	-	-	-	-	(9,801,018)
Засгийн газрын харилцах, хадгаламж	(535,412)	(622,162)	(9)	(76,994)	(641,213)	(21,582)	(1,897,372)
Дотоодын банкуудын харилцах, хадгаламж	(1,457,698)	(1,725,857)	(86,044)	(229,106)	-	(38,553)	(3,537,258)
Гадаад өр төлбөр	(1,719)	(122,709)	(5,525,718)	-	(198,478)	(119,318)	(5,967,943)
Бусад санхүүгийн өр төлбөр	(514,891)	(13,028)	-	-	-	-	(527,919)
Нийт санхүүгийн өр төлбөр	(13,484,419)	(2,483,756)	(5,611,771)	(306,100)	(839,692)	(179,453)	(22,905,191)
Санхүүгийн үүсмэл хэрэгсэл		105,598	(340,468)	-	-	-	(234,870)
Цэвэр санхүүгийн хөрөнгө/(өр төлбөр	(7,980,151)	6,698,738	(4,462,877)	(187,966)	(718,050)	2,379,401	(4,270,905)

МОНГОЛБАНК
САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАНГИЙН ТОДРУУЛГА – 2021 ОНЫ 6 ДУГААР САРЫН 30

Доорх хүснэгт нь 2020 оны 12 дугаар сарын 31-нээрх ханшийн эрсдэлд мэдэгдэхүйц өртөж буй санхүүгийн хөрөнгө болон өр төлбөрийг валют болон ЗТЭ-ээр илэрхийлэн харуулж байна.

2020 оны 12-р сарын 31	Төгрөг сая.төг	Ам.доллар сая.төг	Юань сая.төг	Евро сая.төг	ЗТЭ сая.төг	Бусад сая.төг	Нийт сая.төг
Бэлэн мөнгө	47	164,131	17,089	37,576	–	14,530	233,373
Гадаадын санхүүгийн байгууллага дахь хөрөнгө	–	3,225,376	583,672	98,224	131,503	478,617	4,517,392
Дотоодын банкуудад олгосон зээл	460,576	738	–	–	–	–	461,314
Өрийн үнэт цаасны хөрөнгө оруулалт	2,924,909	2,306,627	43,593	–	–	–	5,275,129
Өмчийн үнэт цаасны хөрөнгө оруулалт	–	–	–	6,595	–	–	6,595
Урвуу буцаан худалдан авах хэлцэл	422,693	4,393,375					4,816,068
Алт ба үнэт метал	–	–	–	–	–	1,405,887	1,405,887
Засгийн газрын үнэт цаас	227,407	–	–	–	–	–	227,407
Бусад санхүүгийн хөрөнгө	373,490	–	–	–	–	–	373,490
Нийт санхүүгийн хөрөнгө	4,409,122	10,090,247	644,354	142,395	131,503	1,899,034	17,316,655
Гүйлгээнд гаргасан бэлэн мөнгө	(991,470)	–	–	–	–	–	(991,470)
Төв банкны үнэт цаас	(7,952,438)	–	–	–	–	–	(7,952,438)
Засгийн газрын харилцах, хадгаламж	(888,930)	(479,219)	(9)	(94,288)	(646,516)	(23,063)	(2,132,025)
Дотоодын банкуудын харилцах, хадгаламж	(1,355,604)	(2,156,843)	(103,018)	(213,149)	–	(42,783)	(3,871,397)
Гадаад өр төлбөр	(1,381)	(179)	(5,332,233)	–	(200,102)	(255,613)	(5,789,508)
Бусад санхүүгийн өр төлбөр	(350,083)	(13,074)	–	–	–	–	(363,157)
Нийт санхүүгийн өр төлбөр	(11,539,906)	(2,649,315)	(5,435,260)	(307,437)	(846,618)	(321,459)	(21,099,995)
Санхүүгийн үүсмэл хэрэгсэл	156,419	(303,501)	–	–	–	–	(147,082)
Цэвэр санхүүгийн хөрөнгө/(өр төлбөр)	(6,974,365)	7,137,431	(4,790,906)	(165,042)	(715,115)	1,577,575	(3,930,422)

37.5 Хүүгийн түвшний эрсдэл

Хүүгийн түвшний хэлбэлзлээс ирээдүйд орж ирэх мөнгөн урсгал эсвэл санхүүгийн хэрэгслийн бодит үнэ цэнэ өөрчлөгдөх эрсдэлийг хүүгийн түвшний эрсдэл гэнэ. Хүүгийн түвшний эрсдэлийг удирдах гол зорилго нь хөрөнгө оруулалт тус бүрээс эрсдэлийн хэмжээнээс хэтрүүлэхгүйгээр хөрөнгө оруулалтын бодлогын хүрээнд тогтвортой үр ашиг хүртэх явдал юм.

Банкны хөрөнгө болон өр төлбөрийн ихэнх хувь нь тогтмол хүүгийн түвшинтэй эсвэл хүүгүй байгаа нь хүүгийн түвшний эрсдэлийг ихээхэн хэмжээгээр бууруулдаг. Стратегийн харьцуулсан үзүүлэлтийг тодорхойлох явцдаа, хүүгийн түвшний эрсдэлийг багасгах зорилгоор Банк гадаад валютын нөөцийн багцад хугацааг нь зааж өгдөг. Энэхүү хугацааны хэрэгжилтийг өдөр бүр хянадаг. Хөрөнгө оруулалтын хугацаа нь хөндлөн шинжилгээний аргаар тодорхойлогдоно. Хөрөнгө оруулалтын хугацааг 1 жилээр, хамгийн бага үр өгөөжийн түвшинг сөрөг үр өгөөжөөр (1 жилийн хугацаанд үр өгөөжийн өөрчлөлт сөрөг бол), сөрөг үр өгөөжийн хүлээн зөвшөөрөх боломж 5 хувиас ихгүй байхаар өөрийн эрсдэлийн түвшинг тодорхойлж, ирээдүйн өгөөжийг таамаглах аргаар зохистой хугацааг тооцдог.

Дараах хүснэгтэд Банкны хүүгийн түвшний эрсдэлийн байдлыг харуулжээ. Энэ хүснэгтэд Банкны санхүүгийн хөрөнгө, өр төлбөрийг дансны үлдэгдэл дүнгээр, мөн гэрээнд заасан хүүгийн түвшин өөрчлөгдсөн буюу зээлийн хугацаа дуусгавар болсон өдрүүдийн аль түрүүнд болсноор ангилан үзүүлсэн байна:

Дараах хөрөнгө болон өр төлбөрийн хүүг хувьсах хувь хэмжээгээр хуримтлуулдаг: ЗТЭ (Тодруулга 17), ЗТЭ-ийн хуваарилалт, банк болон Хятадын Ардын банкнаас авсан зээлүүд (Тодруулга 32).

Банкны актив хөрөнгө болон өр төлбөрийн дийлэнх хэсэг нь тогтмол хүүтэй эсвэл хүүгүй бөгөөд Банк нь хувьсагч хүүтэй материаллаг актив хөрөнгө болон өр төлбөр байхгүй тул 2021 оны хүүгийн түвшний эрсдэлийн нөлөөлөл их биш гэж Банкны удирдлагууд үзсэн. Банк өөрийн санхүүгийн хэрэгслийн хүүгийн түвшинг хянаж байдаг. Доорх хүснэгтэд харгалзах тайлант өдрөөрх хүүгийн түвшинг удирдлагын тайланд үндэслэн нэгтгэсэн. Хөрөнгийн биржид бүртгэлтэй үнэт цааснуудын хувьд хүүгийн түвшин нь тайлант өдрийн байдлаар дуусгавар өдөр хүртэлх хугацааны өгөөжийн зах зээл дээрх түвшинг илэрхийлнэ.

Доорх хүснэгт нь 2021 оны 6 дугаар сарын 30 болон 2020 оны 12 дугаар сарын 31-нээрх Банкны санхүүгийн хөрөнгө болон өр төлбөрийн хүүгийн мэдээллийг харуулж байна.

Жилийн хүү	2021			2020		
	Ам. Төгрөг доллар	Юань	Бусад	Ам. Төгрөг доллар	Юань	Бусад
Хөрөнгө						
Гадаадын санхүүгийн	–	0.07%	2.34%	–	–	0.25% 2.50% 0.01%
Өрийн үнэт цаасны хөрөнгө	–	1.35%	2.68%	–	–	1.00% 2.38% –
Урвуу буцаан худалдан авах	6.59%	0.05	–	7.00%	–	–
Засгийн газрын үнэт цаас	1.00%	–	–	1.00%	–	–
Дотоодын банкуудад олгосон	2.43%	0.75%	–	5.50%	0.75%	–
Өр төлбөр						
Төв банкны үнэт цаас	6.01%	–	–	6.75%	–	–
Засгийн газрын харилцах,	3.50%	2.53%	–	2.50%	2.57%	– 1.08%
Дотоодын банкуудын	5.00%	–	–	5.00%	0.19%	–
Гадаад өр төлбөр	–	–	4.87% 2.00%	–	–	4.87% 2.50%

Хүснэгт дэх “–“ тэмдэг нь Банк харгалзах валютаар, харгалзах хөрөнгө, өр төлбөргүйг илтгэнэ

МОНГОЛБАНК

САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАНГИЙН ТОДРУУЛГА – 2021 ОНЫ 6 ДУГААР САРЫН 30

Газар зүйн эрсдэлийн төвлөрөл. 2021 оны 6 дугаар сарын 30 болон 2020 оны 12 дугаар сарын 31-нээрх Банкны санхүүгийн хөрөнгө, өр төлбөрийн газар зүйн төвлөрлийг доорх хүснэгтээр харуулав:

2021 оны 6-р сарын 30	Монгол сая.төг	ЭЗХАБ-ын орнууд сая.төг	ОУВС сая.төг	ЭЗХАБ-ын бус орууд сая.төг	Нийт сая.төг
					Хөрөнгө
Бэлэн мөнгө	230,950	-	-	-	230,950
Гадаадын санхүүгийн байгууллагуудад	-	6,017,453	121,641	335,432	6,474,526
Дотоодын банкуудад олгосон зээл	689,577	-	-	-	689,577
Өрийн үнэт цаасны хөрөнгө оруулалт	3,285,521	2,420,027	-	-	5,705,548
Өмчийн үнэт цаасны хөрөнгө оруулалт	6,595	-	-	-	6,595
Урвуу буцаан худалдан авах хэлцэл	851,070	2,201,508	-	-	3,052,578
Алт ба үнэт металл	-	2,142,779	-	-	2,142,779
Санхүүгийн үүсмэл хэрэгсэл	105,507	92	-	-	105,598
Засгийн газрын үнэт цаас	230,301	-	-	-	230,301
Бусад санхүүгийн хөрөнгө	336,301	-	-	-	336,301
Нийт санхүүгийн хөрөнгө	5,735,823	12,781,859	121,641	335,432	18,974,754

Өр төлбөр					
Гүйлгээнд гаргасан бэлэн мөнгө	(1,173,680)	-	-	-	(1,173,680)
Төв банкны үнэт цаас	(9,801,018)	-	-	-	(9,801,018)
Засгийн газрын харилцах, хадгаламж	(1,897,372)	-	-	-	(1,897,372)
Банкуудын харилцах, хадгаламж	(3,537,258)	-	-	-	(3,537,258)
Санхүүгийн үүсмэл хэрэгсэл	(339,694)	(775)	-	-	(340,468)
Гадаад өр төлбөр	-	(243,746)	(198,478)	(5,525,718)	(5,967,943)
Бусад санхүүгийн өр төлбөр	(527,919)	-	-	-	(527,919)
Нийт санхүүгийн өр төлбөр	(17,276,942)	(244,521)	(198,478)	(5,525,718)	(23,245,659)
Цэвэр санхүүгийн хөрөнгө/(өр төлбөр)	(11,541,119)	12,537,338	(76,837)	(5,190,286)	(4,270,905)
Зээлтэй холбоотой төлбөрийн үүрэг	(23,670)	-	-	(6,000,000)	(6,023,670)

2020 оны 12-р сарын 31

Хөрөнгө					
Бэлэн мөнгө	233,373	-	-	-	233,373
Гадаадын санхүүгийн байгууллагуудад	-	3,802,217	131,503	583,672	4,517,392
Дотоодын банкуудад олгосон зээл	461,314	-	-	-	461,314
Өрийн үнэт цаасны хөрөнгө оруулалт	2,924,909	2,306,627	-	43,593	5,275,129
Өмчийн үнэт цаасны хөрөнгө оруулалт	6,595	-	-	-	6,595
Урвуу буцаан худалдан авах хэлцэл	422,693	4,393,375	-	-	4,816,068
Алт ба үнэт металл	-	1,405,887	-	-	1,405,887
Санхүүгийн үүсмэл хэрэгсэл	156,419	-	-	-	156,419
Засгийн газрын үнэт цаас	227,407	-	-	-	227,407
Бусад санхүүгийн хөрөнгө	373,490	-	-	-	373,490
Нийт санхүүгийн хөрөнгө	4,806,196	11,908,106	131,503	627,265	17,473,074

Өр төлбөр					
Гүйлгээнд гаргасан бэлэн мөнгө	(991,470)	-	-	-	(991,470)
Төв банкны үнэт цаас	(7,952,438)	-	-	-	(7,952,438)
Засгийн газрын харилцах, хадгаламж	(2,132,025)	-	-	-	(2,132,025)
Банкуудын харилцах, хадгаламж	(3,871,397)	-	-	-	(3,871,397)
Санхүүгийн үүсмэл хэрэгсэл	(303,501)	-	-	-	(303,501)
Гадаад өр төлбөр	-	(257,173)	(200,102)	(5,332,233)	(5,789,508)
Бусад санхүүгийн өр төлбөр	(363,157)	-	-	-	(363,157)
Нийт санхүүгийн өр төлбөр	(15,613,988)	(257,173)	(200,102)	(5,332,233)	(21,403,496)
Цэвэр санхүүгийн хөрөнгө/(өр төлбөр)	(10,807,788)	11,650,933	(68,599)	(4,704,968)	(3,930,422)
Зээлтэй холбоотой төлбөрийн үүрэг	(35,898)	-	-	(6,000,000)	(6,035,898)

Бусад эрсдэлийн төвлөрөл. Банкны удирдлага дээр дурдсан харилцагчдын хязгаар бүрт зээлдэгчдийн талаарх тайлан мэдээллийг авах замаар зээлийн эрсдэлийн төвлөрлийг судалж, хяналт тавьдаг. 2021 оны 6 дугаар сарын 30 болон 2020 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар Банкинд ийм төрлийн томоохон эрсдэлийн төвлөрөл байхгүй байна.

Төлбөрийн чадварын эрсдэл Санхүүгийн хэвийн болон хүнд нөхцөл байдалд өөрийн үүргээ гүйцэтгэж чадахгүй байх эрсдэлийг төлбөрийн чадварын эрсдэл гэнэ. Гадаад валютын хөрвөх чадварын эрсдэл нь Банкинд учирдаг хамгийн гол эрсдэлүүдийн нэг юм. Импортоос ихээхэн хамааралтай, Засгийн газрын гадаад өрийг байнга төлж байх шаардлагатай, дотоодын зах зээл дээрх валютын эрэлт, нийлүүлэлт байнга хэлбэлзэж байдаг нөхцөл байдлын үед төлбөрийн чадвар нь гадаад валютын нөөцийн удирдлагын авч үзэх ёстой чухал асуудал юм. Төлбөрийн чадварыг удирдахын тулд Банк гадаад валютын нөөцийн багцыг хоёр дэд багцад хуваадаг. Үүнд:

- Богино хугацаат хөрөнгө оруулалтын багц (бэлэн мөнгөний удирдлага эсвэл төлбөрийн чадварын багц орно): Энэ багцыг зээлийн өр төлөх, валютын зах зээлийн үйл ажиллагааг тогтвортой болгох зорилгоор ашигладаг. Уг багц бэлэн мөнгө, овернайт ба хугацаагүй хадгаламжаас бурдэнэ. Энэхүү багц нь мөн хугацаат хадгаламжид, өндөр төлбөрийн чадвар (эргэн төлөгдөх чадвар) бүхий мөнгөний зах зээлийн хэрэгсэлд долоо хоногоос 12 сар хүртэлх дуусах хугацаа бүхий үнэт цаасанд болон мөнгөжсөн алтанд хөрөнгө оруулалт болон хийгддэг байна.
- Урт хугацаат хөрөнгө оруулалтын багц: Энэ багцын хөрөнгө оруулалтад дунд болон урт хугацааны, өндөр төлбөрийн чадвар бүхий Засгийн газрын бонд, үнэт цаас зэрэг санхүүгийн үүсмэл хэрэгслүүд багтдаг.

Хөрөнгө оруулалтын хороо гадаад валютын багцын хязгаарыг санал болгодог. Төлбөрийн чадварын эрсдэлийг бууруулахын тулд Гадаад валютын улсын нөөцийн удирдлагын журмын дагуу дараах хөрөнгийн бүтцийг дагаж мөрддөг:

- Нийт хөрөнгийн тогтоосон хязгаарын тодорхой хувиас багагүй хэсгийг богино хугацаат (1 жил хүртэлх) хөрөнгө болгон харилцах данс болон валютаар илэрхийлэгдсэн бэлэн мөнгө хэлбэрээр байршуулах;
- Нийт хөрөнгийн тогтоосон хязгаарын тодорхой хувиас багагүй хэсгийг богино хугацаат (1 жил хүртэлх) хөрөнгө болгон 6 сар хүртэлх хугацаатай хадгаламжийн хэлбэрээр байршуулах.

Гадаад арилжааны алдагдлын хязгаар 400,000 ам.доллар, арилжааны нэгжийн хязгаар 100,000 ам.доллар байх бөгөөд нэг удаагийн арилжааны хязгаар 50,000 ам.доллар байна.

Дараах хүснэгтэд 2021 оны 6 дугаар сарын 30-ны өдрөөр санхүүгийн хөрөнгө, өр төлбөрийг гэрээнд заасан дуусах хугацаагаар нь харуулсан. Дуусгавар хугацааны тайланд тусгасан дүнгүүд нь санхүүгийн түрээсийн баталгаа (ирээдүйн санхүүгийн төлбөрийг хасахаас өмнөх), нийт зээлийн үүрэг, нийт санхүүгийн түрээсийн үүрэг зэргийг хамруулсан гэрээнд заасан, хямдруулаагүй мөнгөн гүйлгээ болно. Санхүүгийн байдлын тайланд дүнгүүд нь хямдруулсан мөнгөн гүйлгээн дээр үндэслэсэн байх тул хямдруулаагүй мөнгөн гүйлгээ нь тайланд тусгасан дүнгээс зөрүүтэй байна. Дуусах хугацааны шинжилгээний зорилгоор үүсмэл санхүүгийн хөрөнгийг холимог санхүүгийн хэрэгслүүдээс салгахгүй.

Аkkreditivийг дэмжихэд шаардагдах төлбөрийн чадварын хэмжээ нь дуусах хугацааны шинжилгээнд харуулсан өр төлбөрийн хариуцлагын хэмжээнээс бага юм. Учир нь Банк гуравдагч талыг эдгээр гэрээн дээр үндэслэн хөрөнгө татна гэж үздэггүй байна. Доорх дуусгавар хугацааны шинжилгээний хүснэгт дэх одоогийн нийт гэрээнд үндэслэсэн өр төлбөрийн хэмжээ нь ирээдүйд шаардлагатай мөнгөний хэмжээг илэрхийлэхгүй. Учир нь ихэнх энэ төрлийн гэрээт өр төлбөр нь ямар нэгэн санхүүжилтгүйгээр хугацаа нь дуусах буюу цуцлагддаг.

Өр төлбөрийн дүн тодорхой заагаагүй тохиолдолд тодруулсан дүнг тайлант хугацааны эцсээрх нөхцөл байдлын үндсэн дээр тодорхойлно. Гадаад валютаар хийсэн төлбөрийг тайлант хугацааны эцсийн спот ханшаар шилжүүлэн тооцно.

МОНГОЛБАНК

САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАНГИЙН ТОДРУУЛГА – 2021 ОНЫ 6 ДУГААР САРЫН 30

Санхүүгийн өр төлбөрийн гэрээгээрх дуусгавар хугацааны шинжилгээг 2021 оны 6 дугаар сарын 30 болон 2020 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар доорх хүснэгтэд харуулав.

2021 оны 6-р сарын 30	Хугацаагүй ба 1 сараас		12 сараас		Нийт сая.төг
	бага сая.төг	1-6 сар сая.төг	6-12 сар сая.төг	дээш сая.төг	
Өр төлбөр					
Гүйлгээнд гаргасан бэлэн мөнгө	1,173,680	-	-	-	1,173,680
Төв банкны үнэт цаас	9,664,731	157,283	-	-	9,822,014
Засгийн газрын харилцах, хадгаламж	1,230,940	3,220	3,670	672,255	1,910,085
Дотоодын банкуудын харилцах, хадгаламж	3,539,765	-	-	-	3,539,765
Гадаад өр төлбөр	203,518	5,552,848	119,198	122,528	5,998,092
Бусад санхүүгийн өр төлбөр	527,919	-	-	-	527,919
<i>Нийт төлөгдсөн своп болон форвард:</i>					
- орох урсгал	-	65,666	81	39,852	105,598
- гарах урсгал	(7,462)	(69,288)	(103,287)	(160,431)	(340,468)
Зээлтэй холбоотой төлбөрийн үүрэг	6,000,000	-	-	-	6,000,000
-ХАБ-тай байгуулсан хэлэлцээрийн ашиглагдагүй санхүүжилт	23,670	-	-	-	23,670
Санхүүгийн үүрэг хариуцлагын хүрээнд төлж болзошгүй өр төлбөрүүд	22,356,761	5,709,729	19,661	674,203	28,760,355

2020 оны 12-р сарын 31

Өр төлбөр	991,470	-	-	-	991,470
Гүйлгээнд гаргасан бэлэн мөнгө	7,777,935	-	266,799	-	8,044,734
Засгийн газрын харилцах, хадгаламж	1,483,042	1,339	-	685,731	2,170,112
Дотоодын банкуудын харилцах, хадгаламж	3,871,477	-	-	-	3,871,477
Гадаад өр төлбөр	300,636	214,249	5,435,870	-	5,950,755
Бусад санхүүгийн өр төлбөр	363,157	-	-	-	363,157
<i>Нийт төлөгдсөн своп болон форвард:</i>					
- орох урсгал	(19,153)	(188,867)	(124,978)	(749,486)	(1,082,485)
- гарах урсгал	12,751	179,781	96,025	646,846	935,403
Зээлтэй холбоотой төлбөрийн үүрэг	6,000,000	-	-	-	6,000,000
-ХАБ-тай байгуулсан хэлэлцээрийн ашиглагдагүй санхүүжилт	35,898	-	-	-	35,898
Санхүүгийн үүрэг хариуцлагын хүрээнд төлж болзошгүй өр төлбөрүүд	20,817,212	206,502	5,673,716	583,091	27,280,521

Дотоодын банкуудын хадгаламж болон засгийн газрын байгууллагуудад өгөх өр төлбөрүүдийн ихэнх хэсэг нь Банкны үйл ажиллагааг санхүүжүүлэх тогтвортой эх үүсвэр болон үндсэн хадгаламжийг илэрхийлж байна. Үүнтэй адиллаар Банк хэдийгээр гэрээний дагуу төлбөр хийх хугацааг хойшлуулах эрхгүй боловч гүйлгээнд байгаа бэлэн мөнгө, мөн санхүүжилтийн тогтвортой эх үүсвэрийг илэрхийлж байна. Хүлээгдэж буй дуусгавар хугацааны шинжилгээг доорх хүснэгтээс харна уу.

Банк нь хөрвөх чадварыг удирдах өр төлбөрүүдийн гэрээгээрх хямдруулаагүй дуусгавар хугацаанд суурилдаг шинжилгээг ашигладаггүй. Үүний оронд Банк санхүүгийн хөрөнгө болон өр төлбөрийн дансны үнийн хүлээгдэж буй дуусгавар хугацааг болон үүнээс үүдэх тооцоолсон хөрвөх чадварын заагийг хянадаг. Доорх хүснэгтэд санхүүгийн хөрөнгө болон өр төлбөрийн хүлээгдэж буй дуусгавар хугацааны шинжилгээг харуулав.

Санхүүгийн өр төлбөрийн хүлээгдэж буй дуусгавар хугацаа нь банкинд байршуулсан их хэмжээний хадгаламж (ихэвчлэн төрийн байгууллагууд болон дотоодын банкуудаас байршуулсан) болон гүйлгээн дэх бэлэн мөнгөнөөс шалтгаалаад гэрээний дуусгавар хугацаанаасаа өөр байж болно. Санхүүгийн өр төлбөрийг төлөх шаардлага гарахад борлуулахад бэлэн байдаг санхүүгийн хөрөнгө нь борлуулагдахаар хүлээгдэж буй өдөртөө үндэслэн дуусгавар хугацааны шинжилгээнд хамрагдана. Үнэ цэнийн бууралттай зээл нь ирээдүйд орж ирэх мөнгөн ургалынхаяа цаг хугацаанд тулгуурлах ба үнэ цэнийн бууралтын сангийн дүнгээр дансны үнийг цэвэршүүлсэн дүнгээр илэрхийлэгддэг.

Санхүүгийн хэрэгслийн дуусгавар хугацааны шинжилгээг 2021 оны 6 дугаар сарын 30-ны өдрийн байдлаар доорх хүснэгтэд харуулав:

	Хугацаагүй ба 1 сараас бага сая.төг		12 сараас дээш сая.төг		Нийт сая.төг
	1-6 сар сая.төг	6-12 сар сая.төг			
Хөрөнгө					
Бэлэн мөнгө	230,950	-	-	-	230,950
Гадаадын санхүүгийн байгууллагуудад байршуулсан хөрөнгө, хадгаламж	5,904,630	569,896	-	-	6,474,526
Өрийн үнэт цаасны хөрөнгө оруулалт	1,200,719	821,886	60,693	3,622,250	5,705,548
Өмчийн үнэт цаасны хөрөнгө оруулалт	-	-	-	6,595	6,595
Урвуу буцаан худалдан авах хэлцэл	2,235,264	62,327	-	754,987	3,052,578
Алт ба үнэт метал	2,142,779	-	-	-	2,142,779
Санхүүгийн үүсмэл хэрэгсэл	-	65,666	81	39,852	105,598
Засгийн газрын үнэт цаас	-	-	-	230,301	230,301
Дотоодын банкуудад олгосон зээл	1,614	65	567,028	120,870	689,577
Бусад санхүүгийн хөрөнгө	101,276	68,347	121,286	45,392	336,301
Нийт санхүүгийн хөрөнгө	11,817,231	1,588,188	749,087	4,820,247	18,974,754
Өр төлбөр					
Гүйлгээнд байгаа бэлэн мөнгө	(1,173,680)	-	-	-	(1,173,680)
Төв банкны үнэт цаас	(9,646,018)	(155,000)	-	-	(9,801,018)
Засгийн газрын харилцах, хадгаламж	(1,227,773)	(53)	(491)	(669,054)	(1,897,372)
Банкуудын харилцах, хадгаламж	(3,537,258)	-	-	-	(3,537,258)
Санхүүгийн үүсмэл хэрэгсэл	(7,462)	(69,288)	(103,287)	(160,431)	(340,468)
Гадаад өр төлбөр	(200,511)	(5,525,718)	(119,186)	(122,528)	(5,967,943)
Бусад санхүүгийн өр төлбөр	(527,919)	-	-	-	(527,919)
Нийт санхүүгийн өр төлбөр	(16,320,622)	(5,750,060)	(222,964)	(952,013)	(23,245,659)
Хөрвөх чадварын цэвэр зөрүү	(4,503,391)	(4,161,872)	526,124	3,868,234	(4,270,905)

Санхүүгийн хэрэгслийн дуусгавар хугацааны шинжилгээг 2020 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар доорх хүснэгтэд харуулав:

	Хугацаагүй ба 1 сараас бага сая.төг	1-6 сар сая.төг	6-12 сар сая.төг	12 сараас	Нийт сая.төг
				дээш сая.төг	
Хөрөнгө					
Бэлэн мөнгө	233,373	–	–	–	233,373
Гадаадын санхүүгийн байгууллагуудад байршуулсан хөрөнгө, хадгаламж	4,517,392	–	–	–	4,517,392
Өрийн үнэт цаасны хөрөнгө оруулалт	1,981,989	65,429	108,089	3,119,622	5,275,129
Өмчийн үнэт цаасны хөрөнгө оруулалт	–	–	–	6,595	6,595
Урвуу буцаан худалдан авах хэлцэл	4,522,516	–	62,314	231,238	4,816,068
Алт ба үнэт метал	1,405,887	–	–	–	1,405,887
Санхүүгийн үүсмэл хэрэгсэл	–	90,559	–	65,860	156,419
Засгийн газрын үнэт цаас	–	–	–	227,407	227,407
Дотоодын банкуудад олгосон зээл	443	966	51,378	408,527	461,314
Бусад санхүүгийн хөрөнгө	72,978	97,736	20,833	181,943	373,490
Нийт санхүүгийн хөрөнгө	12,734,578	254,690	242,614	4,241,192	17,473,074
Өр төлбөр					
Гүйлгээнд байгаа бэлэн мөнгө	(991,470)	–	–	–	(991,470)
Төв банкны үнэт цаас	(7,777,935)	–	(174,503)	–	(7,952,438)
Засгийн газрын харилцах, хадгаламж	(1,452,764)	(1,337)	–	(677,924)	(2,132,025)
Банкуудын харилцах, хадгаламж	(3,871,397)	–	–	–	(3,871,397)
Санхүүгийн үүсмэл хэрэгсэл	(6,403)	(99,645)	(28,953)	(168,500)	(303,501)
Гадаад өр төлбөр	(300,636)	(212,760)	(5,276,112)	–	(5,789,508)
Бусад санхүүгийн өр төлбөр	(363,157)	–	–	–	(363,157)
Нийт санхүүгийн өр төлбөр	(14,763,762)	(356,294)	(5,437,016)	(846,424)	(21,403,496)
Хөрөнгө чадварын цэвэр зөрүү	(2,029,184)	(101,604)	(5,194,402)	3,394,768	(3,930,422)

38. Бодит үнэ цэнийн хэмжилт

Бодит үнэ цэнээрээ бүртгэгддэг санхүүгийн хэрэгслийн хувьд бодит үнэ цэнийн шатлалын түвшингээр дараах бүлгүүдэд хувааж авч үздэг.

- 1-р түвшин: Хөрөнгө, өр төлбөрийн хувьд хөрөнгийн бирж дээр бүртгэлтэй (залруулаагүй), идэвхитэй зах зээл дээрх үнэ;
- 2 дугаар түвшин: Бүртгэсэн бодит үнэ цэнэд томоохон нөлөө үзүүлэх бүх өгөгдлүүдийг нь шууд болон шууд бусаар ажиглах боломжтой бусад техникиүүд;
- 3 дугаар түвшин: Бүртгэлд бүртгэгдсэн бодит үнэ цэнэд мэдэгдэхүйц нөлөө үзүүлдэг, зах зээл дээр ажиглагддаг мэдээлэл ашигладаггүй аргачлалууд;

Удирдлага бодит үнэ цэнийн шатлалыг ашиглан санхүүгийн хэрэглүүрийг ангилахдаа өөрсдийн үнэлэмжийг хэрэглэдэг. Хэрэв бодит үнэ цэнийн хэмжилтэд томоохон залруулга хэрэгтэй ажиглагдахуйц өгөгдлүүд хэрэгтэй бол 3 дугаар түвшингээр тооцоолдог. Үнэлгээнд оролцож буй өгөгдлүүдийн нөлөөг нийт дүнд эзлэх хэмжээгээр үнэлдэг.

Түвшин 1, 2 болон 3 хоорондын шилжилт

Бодит үнэ цэнээр бүртгэгддэг хөрөнгө болон өр төлбөрийн үнэ бодит үнэ цэнийн шатлалын түвшин хооронд шилжилт хөдөлгөөн гаралгүй байна.

Бодит үнэ цэнэ болон бодит үнэ цэнийн түвшинг тодорхойлох

Бодит үнэ цэнэ гэдэг нь дампуурсан болон албадан борлуулахад хүрсэн этгээдээс бусад аливаа сонирхож буй талуудын хооронд, санхүүгийн хэрэглүүрийг зах зээл дээр арилжаалах дүн юм. Зах зээл дээр бүртгэлгүй санхүүгийн хэрэгслийн хувьд бодит үнэ цэнийг нь тохиромжтой үнэлгээний аргуудыг ашиглан тодорхойлоно.

МОНГОЛБАНК
САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАНГИЙН ТОДРУУЛГА – 2021 ОНЫ 6 ДУГААР САРЫН 30

Дараах хүснэгтэд 2021 оны 6 дугаар сарын 30 болон 2020 оны 12 дугаар сарын 31-ний байдлаар бодит үнэ цэнээрээ бүртгэгдсэн санхүүгийн хэрэглүүрийг бодит үнэ цэнийн түвшнээр нь ангилан үзүүлэв.

2021 оны 6-р сарын 30	Түвшин 1 сая.төг	Түвшин 2 сая.төг	Түвшин 3 сая.төг	Нийт сая.төг
Хөрөнгө, бодит үнэ цэнээр				
Санхүүгийн хөрөнгө				
-РАМП хөрөнгө оруулалтын дансны хөрөнгүүд	932,584	—	—	932,584
-Олон улсын төлбөр тооцооны банкны бонд	975,964	—	—	975,964
-АНУ-ын Засгийн газрын бонд	263,734	—	—	263,734
-Олон улсын төлбөр тооцооны банкинд оруулсан хөрөнгө оруулалт	146,644	—	—	146,644
-КФВ бонд	30,398	—	—	30,398
-Европын хөрөнгө оруулалтын банкны бонд	17,478	—	—	17,478
-Бусад өмчийн хөрөнгө оруулалт	—	—	6,595	6,595
-Алт, үнэт металл	2,142,779	—	—	2,142,779
-Засгийн газрын үнэт цаас	—	230,301	—	230,301
-Өрийн бичгийн авлага	—	—	204,101	204,101
Санхүүгийн бус хөрөнгүүд				
-Барилга	—	—	87,659	87,659
-Эрдэнэсийн сан	—	—	1,072,712	1,072,712
Нийт бодит үнэ цэнээр хэмжигддэг хөрөнгүүд	4,509,581	230,301	1,371,068	6,110,950

Бодит үнэ цэнээр бүртгэгддэг өр төлбөрүүд				
-Санхүүгийн үүсмэл хэрэглүүр, хөрөнгө	—	—	105,598	105,598
-Санхүүгийн үүсмэл хэрэглүүр, өр төлбөр	—	—	(340,468)	(340,468)

2020 оны 12-р сарын 31	Түвшин 1 сая.төг	Түвшин 2 сая.төг	Түвшин 3 сая.төг	Нийт сая.төг
Хөрөнгө, бодит үнэ цэнээр				
Санхүүгийн хөрөнгө				
-РАМП хөрөнгө оруулалтын дансны хөрөнгүүд	930,566	—	—	930,566
-АНУ-ын Засгийн газрын бонд	898,352	—	—	898,352
-ОУСБХБ-ны хөрөнгө оруулалт	326,604	—	—	326,604
-Хятадын засгийн газрын бонд	146,569	—	—	146,569
-КФВ бонд	30,554	—	—	30,554
-Европын хөрөнгө оруулалтын банкны бонд	17,575	—	—	17,575
-Бусад өмчийн хөрөнгө оруулалт	—	—	6,595	6,595
-Алт, үнэт металл	1,405,887	—	—	1,405,887
-Засгийн газрын үнэт цаас	—	227,407	—	227,407
-Өрийн бичгийн авлага	—	—	282,545	282,545
Санхүүгийн бус хөрөнгүүд				
-Барилга	—	—	89,745	89,745
-Эрдэнэсийн сан	—	—	1,071,665	1,071,665
Нийт бодит үнэ цэнээр хэмжигддэг хөрөнгүүд	3,756,107	227,407	1,450,550	5,434,064

Бодит үнэ цэнээр бүртгэгддэг өр төлбөрүүд				
-Санхүүгийн үүсмэл хэрэглүүр, хөрөнгө	—	—	156,419	156,419
-Санхүүгийн үүсмэл хэрэглүүр, өр төлбөр	—	—	(303,501)	(303,501)

МОНГОЛБАНК

САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАНГИЙН ТОДРУУЛГА – 2021 ОНЫ 6 ДУГААР САРЫН 30

2021 оны 6 дугаар сарын 30 болон 2020 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар хэмжсэн үнэлгээний аргачлал болон Түвшин 2-ын бодит үнэ цэнийн хэмжилтэд ашигласан өгөгдлүүдийн тодорхойлолтыг доорх хүснэгтэд харуулав:

	Бодит үнэ цэнэ 2021 сая.төгр	Бодит үнэ цэнэ 2020 сая.төгр	Үнэлгээний аргачлал сая.төгр	Ашигласан өгөгдлүүд
Хөрөнгө, бодит үнэ цэнээр				
Санхүүгийн хөрөнгө				
-Засгийн газрын үнэт цаас	230,301	227,407	Хямдруулсан мөнгөн урсгал	Хямдруулсан хүүгээр бодлогын хүү
2021 оны 6 дугаар сарын 30 болон 2020 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар хэмжсэн үнэлгээний аргачлал болон Түвшин 3-ын бодит үнэ цэнийн хэмжилтэд ашигласан өгөгдлүүдийн тодорхойлолтыг доорх хүснэгтэд харуулав:				
Хөрөнгө, бодит үнэ цэнээр				
Санхүүгийн хөрөнгө				
-Санхүүгийн хэрэгсэл	Үүсмэл	105,598	156,419	Хямдруулсан мөнгөн урсгал
-Өрийн бичгийн авлага		204,101	281,754	Хямдруулсан мөнгөн урсгал
Z-тархалт, LIBOR 6 сар, Repo хүү/(бодлогын хүү), GAP загвараар тооцсон форвард ханш Өрийн бичиг гаргагчийн аудитлагдсан санхүүгийн тайлан, зах зээлийн хүү (бодлогын хүү+зээлдэгчийн эрсдэл %) болов эргэн төлөлтийн хуваарийн дагуу мөнгөн урсгалын тооцоолол				
Санхүүгийн бус хөрөнгө				
-Барилга		87,659	89,745	Зах зээлийн болон өртгийн арга
-Эрдэнэсийн сан		1,072,712	1,071,665	Зах зээлийн болон өртгийн арга
Харьцуулах боломжтой зах зээлийн үнэ болон хөндлөнгийн үнэлгээний компанийн дотоод хайлтын мэдээлэл Харьцуулах боломжтой зах зээлийн үнэ болон хөндлөнгийн үнэлгээний компанийн дотоод хайлтын мэдээлэл				
Өр төлбөр, бодит үнэ цэнээр				
Санхүүгийн өр төлбөр				
-Санхүүгийн хэрэгсэл	Үүсмэл	(340,468)	(303,501)	Хямдруулсан мөнгөн урсгал
Z-тархалт, LIBOR 6 сар, Repo хүү/(бодлогын хүү), GAP загвараар тооцсон форвард ханш				
Түвшин 3-ын бодит үнэ цэнийн хэмжилт хийсэн нийт хөрөнгө				
		1,470,071	1,296,082	

Үл ажиглагдахуйц өгөгдлийн өөрчлөлтийн хувьд бодит үнэ цэнийн мэдрэмтгийг байдлын шинжилгээ

Доорх хүснэгтэд үл ажиглагдахуйц өгөгдлийг мэдэгдэхүйц өөрчлөгдөх үед 2021 оны 6 дугаар сарын 30 болон 2020 оны 12-р сарын 31-ний байдлаар Түвшин 3-ын бодит үнэ цэнийн үнэлэх боломжит хувилбаруудыг харуулав. Өөрчлөлтүүд нь Ашиг, алдагдал ба бусад дэлгэрэнгүй орлогын тайландаа тусгагдана. Мэдрэмтгийн байдлын хэмжээг бодит үнэ цэнэ хэмжих аргачлалын хүрээнд аргачлалд ашиглах өгөгдлийг тохиромжтой хэмжээнд тохицуулж тооцоолдог.

Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь харьцуулах боломжгүй ба тэнцүү хэмжээгээр өсч, буурахгүй. Учир нь аргачлалд ашигладаг өгөгдлүүд таатай болон таагүй өөрчлөлт бодит үнэ цэнэд харилцан адилгүй нөлөөлдөг.

Бодит үнэ цэнээр хэмжигдээгүй санхүүгийн хөрөнгө ба өр төлбөр

Хөрвөх чадвар өндөртэй эсвэл богино хугацаат (нэг жилээс бага хугацаа) санхүүгийн хөрөнгө болон санхүүгийн өр төлбөрийн 2021 оны 6 дугаар сарын 30 болон 2020 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаарх бодит үнэ цэнэ нь тэдгээрийн дансны цэвэр үнэтэй ойролцоо байна.

39. Хэмжилтээр нь ангилсан байдлаар санхүүгийн хэрэгслийг толилуулах нь

Хэмжилтийн зорилгоор СТОУС 9 “Санхүүгийн хэрэглүүр” нь санхүүгийн хөрөнгийг дараах ангилаалд ангилаадаг: (а) Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь ашиг, алдагдлаар (БҮЦӨАА) хэмжих санхүүгийн хөрөнгө, (б) бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь бусад дэлгэрэнгүй орлогод (БҮЦӨБДО) хэмжих өрийн хэрэгсэл (с) бодит үнэ

МОНГОЛБАНК

САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАНГИЙН ТОДРУУЛГА – 2021 ОНЫ 6 ДУГААР САРЫН 30

цэнийн өөрчлөлт нь бусад дэлгэрэнгүй орлогод (БҮЦӨБДО) хэмжих өмчийн хэрэгсэл, (d) хорогдуулсан өргөөрх (ХӨ) санхүүгийн хөрөнгө.

Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь ашиг, алдагдлаар (БҮЦӨАА) хэмжих санхүүгийн хөрөнгө нь 2 дэд ангилалтай: (1) Зайлшгүй ОЗБҮЦ-ээр хэмжих, (2) анх хүлээн зөвшөөрөхөд эсвэл дараа нь тодорхойлох хөрөнгө.

Доорх хүснэгтэд 2021 оны 6 дугаар сарын 30-наарх санхүүгийн хөрөнгүүдийг тэдгээрийн хэмжилтийн ангиллаар нь үзүүлэв:

ХӨ сая.төг	БҮЦӨБДО		БҮЦӨАА		Нийт сая.төг	
	өрийн хэрэгсэл сая.төг	хэмжих өмчийн хэрэгсэл сая.төг	(зайлшгүй) сая.төг			
Санхүүгийн хөрөнгө						
Мөнгө, түүнтэй адилтгах хөрөнгө						
-Бэлэн мөнгө	230,950	-	-	-	230,950	
Санхүүгийн байгууллагад байршуулсан хөрөнгө						
-Богино хугацаат хадгаламж–гадаад валютаар	5,381,314	-	-	-	5,381,314	
-Хугацаагүй хадгаламж	971,447	-	-	-	971,447	
-Зээлжих тусгай эрхийн хадгаламж	121,641	-	-	-	121,641	
-Дэлхийн банкинд оруулсан хувь хөрөнгө	179	-	-	-	179	
-Бусад хувь хөрөнгө	12	-	-	-	12	
Харилцагч наарт олгосон зээл, урьдчилгаа						
-Үнэ Тогтвортжуулах хөтөлбөрийн хүрээнд олгосон зээл	556,164	-	-	-	556,164	
-Бусад зээл	149,109	-	-	-	149,109	
Алт ба үнэт метал	-	-	-	1,072,712	1,072,712	
Өрийн үнэт цаасны хөрөнгө оруулалт						
-РАМП хөрөнгө оруулалтын дансны хөрөнгө	-	932,584	-	-	932,584	
-АНУ-ын Засгийн газрын бонд	-	263,734	-	-	263,734	
-Олон улсын төлбөр тооцооны банкинд оруулсан хөрөнгө оруулалт	-	146,644	-	-	146,644	
-Олон улсын төлбөр тооцооны банкны бонд	-	975,964	-	-	975,964	
-КФВ банкны бонд	-	30,398	-	-	30,398	
-Европын хөрөнгө оруулалтын банкны бонд	-	17,478	-	-	17,478	
-Давуу эрхтэй ИЗББ	2,296,173	-	-	-	2,296,173	
-Хөгжлийн банкны үнэт цаас	55,643	-	-	-	55,643	
-Эрдэнэс бонд	758,043	-	-	-	758,043	
-Хөрөнгөөр баталгаажсан бонд	74,333	-	-	-	74,333	
-Эрдэнэс таван толгой бонд	153,409	-	-	-	153,409	
Өмчийн үнэт цаасны хөрөнгө оруулалт						
-Бусад өмчийн хөрөнгө оруулалт	-	-	6,595	-	6,595	
Буцаан худалдан авах гэрээ						
- Нью-Йоркийн Холбооны нөөцийн банк	2,201,508	-	-	-	2,201,508	
- Дотоодын банкууд	851,071	-	-	-	851,071	
Засгийн газрын үнэт цаас	230,301	-	-	-	230,301	
Санхүүгийн үүсмэл хэрэгсэл	-	-	-	105,598	105,598	
Бусад санхүүгийн хөрөнгө	70,650	-	-	204,101	274,752	
НИЙТ САНХҮҮГИЙН ХӨРӨНГӨ	14,101,948	2,366,802	6,595	1,382,412	17,857,758	

МОНГОЛБАНК

САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАНГИЙН ТОДРУУЛГА – 2021 ОНЫ 6 ДУГААР САРЫН 30

Доорх хүснэгтэд 2020 оны 12 дугаар сарын 31-нээрх санхүүгийн хөрөнгүүдийг тэдгээрийн хэмжилтийн ангилаар нь үзүүлэв:

ХӨ сая.төг	БҮЦӨБДО		БҮЦӨБДО		БҮЦӨАА (зайлшгүй) сая.төг	Нийт сая.төг		
	өрийн хэрэгсэл сая.төг	хэмжих өмчийн хэрэгсэл сая.төг	БҮЦӨБДО	хэмжих өмчийн хэрэгсэл сая.төг				
Санхүүгийн хөрөнгө								
Мөнгө, түүнтэй адилтгах хөрөнгө								
-Бэлэн мөнгө	233,373		—	—	—	233,373		
Санхүүгийн байгууллагад байршуулсан хөрөнгө								
-Богино хугацаат хадгаламж–гадаад валютаар	3,507,650		—	—	—	3,507,650		
-Хугацаагүй хадгаламж	878,047		—	—	—	878,047		
-Зээлжих тусгай эрхийн хадгаламж	131,503		—	—	—	131,503		
-Дэлхийн банкинд оруулсан хувь хөрөнгө	179		—	—	—	179		
-Бусад хувь хөрөнгө	13		—	—	—	13		
Харилцагч наарт олгосон зээл, урьдчилгаа								
-Үнэ Тогтвортжуулах хөтөлбөрийн хүрээнд олгосон зээл	368,840		—	—	—	368,840		
-Барьцаат зээл	6,100		—	—	—	6,100		
-Бусад зээл	86,374		—	—	—	86,374		
Алт ба үнэт метал	—		—	—	1,405,887	1,405,887		
Өрийн үнэт цаасны хөрөнгө оруулалт								
-РАМП хөрөнгө оруулалтын дансны хөрөнгө	—	930,566		—	—	930,566		
-АНУ-ын Засгийн газрын бонд	—	326,604		—	—	326,604		
-Олон улсын төлбөр тооцооны банкинд оруулсан хөрөнгө оруулалт	—	146,569		—	—	146,569		
-Олон улсын төлбөр тооцооны банкны бонд	—	898,352		—	—	898,352		
-КФВ банкны бонд	—	30,554		—	—	30,554		
-Европын хөрөнгө оруулалтын банкны бонд	—	17,575		—	—	17,575		
-Давуу эрхтэй ИЗББ	2,287,410		—	—	—	2,287,410		
-Хөгжлийн банкны үнэт цаас	55,650		—	—	—	55,650		
-Эрдэнэс бонд	547,155		—	—	—	547,155		
-Хөрөнгөөр баталгаажсан бонд	34,694		—	—	—	34,694		
Өмчийн үнэт цаасны хөрөнгө оруулалт								
-Бусад өмчийн хөрөнгө оруулалт	—	—	6,595	—	—	6,595		
Буцаан худалдан авах гэрээ								
- Нью-Йоркийн Холбооны нөөцийн банк	4,393,375		—	—	—	4,393,375		
- Дотоодын банкууд	422,693		—	—	—	422,693		
Засгийн газрын үнэт цаас	—	227,407		—	—	227,407		
Санхүүгийн үүсмэл хэрэгсэл	—	—	—	156,419	156,419			
Бусад санхүүгийн хөрөнгө	90,945		—	282,545	373,490			
НИЙТ САНХҮҮГИЙН ХӨРӨНГӨ	13,044,001	2,577,627	6,595	1,844,851	17,473,074			

2021 оны 6 дугаар сарын 30 болон 2020 оны 12 дугаар сарын 31-ний байдлаар орлого зарлагаар бодит үнэ цэнийг хэмжих ангилаалд хамаарах үүсмэл хэрэглүүрээс бусад Банкны бүх санхүүгийн өр төлбөр хорогдуулсан өргтөөр бүртгэгдсэн.

40. Өөрийн хөрөнгийн удирдлага

Банкны өөрийн хөрөнгө нь нийт хөрөнгөөс нийт өр төлбөрийг хассаны дараа үлдэх дүнгээс бүрдэнэ. Өөрийн хөрөнгийг удирдахад Банкны баримтлах гол зорилго нь чиг үүргээ хараат бусаар бүрэн хэрэгжүүлэх боломжоор хангасан хөрөнгийг тохиromжтой хэмжээнд барьж байх явдал юм. Банкны нийт өөрийн хөрөнгө

**МОНГОЛБАНК
САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАНГИЙН ТОДРУУЛГА – 2021 ОНЫ 6 ДУГААР САРЫН 30**

нь санхүүгийн байдлын тайланд толилуулсан санхүүгийн тайлангийн өөрийн хөрөнгө хэсгийн дүнтэй тэнцүү гэж үздэг.

Банк нь төв банк тул өөрийн хөрөнгийн талаарх ямар нэгэн гадаад шаардлагууд тавигддаггүй. Төв банкны тухай хуульд Банкны зайлшгүй байлгах хөрөнгө (дүрмийн сан)-ийн доод хэмжээ болон Банк өөрийн хөрөнгөнд хуваарилах ёстой тухайн жилийн цэвэр ашгийн доод хэмжээг заасан байдаг.

УИХ-ын Эдийн засгийн байнгын хорооны 2019 оны 3 дугаар сарын 04-ний өдрийн 11/2200 тоот албан бичгээр уг гүйлгээг хийсэн болохыг баталгаажуулсан бөгөөд Банкыг дүрмийн сангаа дахин нэмэгдүүлэхийг үүрэг болгосон. Удирдлага нь энэхүү гүйлгээг холбогдох хууль, журамд нийцэж байгаа гэж дүгнэж байна.

2021 оны 6 дугаар сарын 30-ны өдрийн байдлаар Банкны дүрмийн сангийн хэмжээ 60,000 сая төгрөг (2020 оны 12 дугаар сарын 31: 60,000 сая төгрөг) байгаа бөгөөд энэ нь хуульд заасан хамгийн бага дүн болох 5,000 сая төгрөгөөс их байна. Хуулинд зааснаар Банкны цэвэр орлогын дор хаяж 40 хувийг Банкны өөрийн өмчид хуваарилж болох бөгөөд үлдсэн хувийг (дээд тал нь цэвэр орлогын 60 хувь) Улсын төсвийн дансанд шилжүүлнэ. 2020 болон 2021 онуудад Улсын төсвийн дансанд шилжүүлэг хийгдээгүй байна.

Банк нь 2021 оны 6 дугаар сарын 30-ны өдрийн байдлаар 572,839 сая төгрөгийн алдагдалтай (2020 онд 503,378 сая төгрөгийн алдагдалтай) бөгөөд нийт өөрийн хөрөнгө 2,884,406 сая төгрөгийн (2020: 2,309,283 сая төгрөг) серөг дүнтэй байна.

ЕРӨНХИЙЛӨГЧ

ДЭД ЕРӨНХИЙЛӨГЧ

САНХҮҮ БҮРТГЭЛИЙН ГАЗРЫН ЗАХИРАЛ

ТАЙЛАН МЭДЭЭ, БОДЛОГЫН ХЭЛТСИЙН ЗАХИРАЛ

Б.ЛХАГВАСҮРЭН

Г.ЭНХТАЙВАН

Ц.ГАРЬД

Ц.ЭНХМӨРӨН

